

523828

Race, Vill. B. 321

D E
A C T I O N E
R E V O C A T O R I A .
E T

DE CONCVRSV, ET PRÆROGATIVIS
INTER ACTORES.

ANTONIO GALISIO

I. C. Neapolitano Auctore.

Neapoli, Typis Hyacinthi Passari MDCLXIX.

Superiorum Permissu.

EMINENTISSIMO, AC REVERENDISSIMO
DOMINO

LAURENTIO
RAGGIO

S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO.

Antonius Galisus Felicitatem.

Aboriosa ingeniorū specimina,
EMINENTISSIME DOMI-
NE, delecto cuiusdam ex con-
spicuis magnatibus, veluti
Numini primitias dicare, receptum iuxta
videtur, ac laudabile: nec facile mos ex-
ploditur, quem totius literati cœtus con-
tinuata suffragia comprobant. Ego ab
adolescētia vastissimum Iurisprudentiæ
campum peragrarē ex animo studēs, cū
animaduēterem, alios alias sibi excerp-
sisse portiones, ac veluti areolas, suo quemq;
studio excolendas, simul vt sibi nomen
quærent, & publico compendium; quo

A 2

vi-

vixisse me posteritati innotesceret, experi-
ri ausus sum, num meliorum vestigia lon-
go vel ex interuallo sequi contingeret.
Iterum, atque iterum longè, latèque pa-
tentem iuris aream circumspexi, si qua
fortè neglecta portio prætermissa, aut alio-
qui obtutus fallens euasisset, quam mihi
arriperem pro mearum modulo virium
illustrandam. Quid autem? vidisses in-
terminatam vastitatem vndique occupa-
tam, vt non tam frequenti examine cada-
uera muscæ obsideant, quàm interpretum
omnis notæ colluuiēs (pace doctissimorū)
in iurisprudentiæ volumina nullo non
tempore præceps ruerit, vt frustra Impe-
ratorum sedulitas tot millia millium vo-
luminum abolenda consuluerit, quando
iam eò vsq; prisco altior excreuit volumi-
num cumulus, vt si quo felici terrarum
orbis fato conflagrationi damnata addice-
rentur; tantæ facere molis absumtionem
ignis ipse pertimesceret, ac desperaret.
Angulum tandem visus sum nancisci, non
adeo cultum, quippe quem vixdum quis-
quàm, vel manus iniectu, vel pedis positu
ple-

pleno sibi iure vendicauerat, & in rem suã
verterat: atq; adhuc in medio positum oc-
cupare ausus sum, tractatum scilicet de
Actione Reuocatoria, quotidianis quidẽ
iurgijs in foro agitatum, à nemine autem,
quod sciam, peculiaribus laboribus plenè,
absoluteque expolitum: quem suis obsep-
tum vepretis aperire, & peruium reddere
tentavi. Et iam penè in bono lumine ex-
positum, ac nouo schemate instructũ. Ti-
bi EMINENTISSIME DOMINE cernuũ
destino: hac nimirum occasione reperta
animum deuotissimum declarandum du-
xi ad meam in Te obseruantiam testificã-
dam: neque enim citra ingrati animi notã
immemor esse possũ, quòd me Romę stu-
diorum causa degentem, tua benignitas
beneficijs cumulauerit: quorum memo-
ria sæpe mihi somnum excussit, sed nec vi-
gilare torpescente animo permisit: graue
est enim homini multa debenti, nullas de
se optimè merito gratias referre. Calcar
addidit deuinctissimo animo, quòd cùm
hæreditatem soceri mei Anelli Portij, Sa-
cri Neapolitani Consilij Senatoris, ac eidẽ
Vrbi

Vrbi Præfecti, nuper mihi aditam excute-
rem; nil pretiosius; aut iucundius inde
adeptus sum, quàm deuotam illius in Te
officiorum professionem. Hilarem quæso
illi frontem ne dedigneris ostendere, timi-
do adhuc, nec satis diuite cultu prodeūti.
Paruus, fateor, videri potest, at non omnia
mole metienda sunt: est etiam quibusdam
citra molem rebus honor suus. Nam si ni-
hil hilari fronte aspicere constitueris, nisi
quod tuo dignū nomine iudicaueris; om-
nem profectò spem ingenijs ad laudem la-
borantibus abstuleris: quis enim sibi per-
suadeat, aut spem sibi faciat, adeo dignū,
atq; admirandum opus se posse conscribere,
quod virtutem tuam exæquet, aut me-
rita assequatur? cum illum, & fortunæ, &
virtutis apicem pertigeris, vt quicquid ab
vtraq; pari consensu in hominem confer-
ri possit, id vniuersum in Te resplendeat.
Consueuerunt, qui sua nuncupant, patro-
ni nobilitatem sibi facere argumentum,
ibiq; luxuriantis orationis frænâ indulge-
re. Vocem gentilitij stemmatis alius exa-
gitat, inuersisq; ac per artificiosam meta-
the-

thesim permittis literis, aliquid suo respō-
dens genio studet elicere, quo legentium
aures, animosq; demulceat. Emblemata ex-
pendit alius, & siue asteriscum, siue leonē,
aut tale aliquid, quod patroni palato pru-
riat, vel ex intimis naturæ adytis, vel ex pe-
nè vetustate abolitis hieroglyphicis inter-
pretatur ad nobilitatem stabiliendā, enu-
cleandam, amplificandam. At ego quid
facerem nobilissimi tui stemmatis mole
obrutus? Citò me utcunque expediam, si
hoc unum dixero, cōcipere me immortale
Cœlū duobus magnis luminaribus æquo
positu decoratum, Eminētissimis inquam
DD. Octauiano, & Laurētio Raggijs S. R. E.
Cardinalibus: omittens interim innume-
ros omnibus heroicis numeris admirādos
Raggiorum familiæ firmamentum felicif-
simè distinguentes, ac decorātes: ne videar
historiam adornare potius quàm epistolā.
Hæc autem nec sua magnitudine, nec suis
exprimo coloribus, sed geographorū mo-
re, breui tessera ostendo, ut velut inuerso
tubo seipsis minora conspiciantur. Seruet
Deus Eminentiā Tuā ad suæ decus Eccle-
się in ānos plurimos. Neap. Idib. Iul. 1668.

EMINENTISSIME DOMINE.

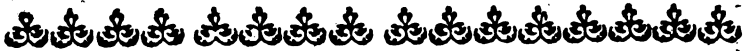
O btemperans iussis Eminentissimæ Dominationis Tuzæ vi-
di librum, cuius titulus, de Actione Reuocatoria, &c.
V. I. D. Antonio Galisio auctore: in quo nihil aduersum fidci
Catholicæ, bonis moribus, Ecclesiasticæ iurisdictioni, sed om-
nia iurium penetralibus acutissimè, doctissimè, ac profundè
indagata referata, ita vt mereantur literarij orbis lucem, &
laudem si ita videbitur Eminentiz Tuz. Domi 21. Ian. 1669.

Franciscus Verde.

In Congregatione habita coram Eminentissimo Dom. Card.
Caracciolo Archiep. Neapolitano, sub die 13. Februarij
1669. fuit dictum, quod stante relatione reuiforis imprimi-
matur.

Metellus Talpa Vic. Gen.

Franciscus Guarinus Soc. Iesu Depus.

EXCELLENTISSIME DOMINE

P Erlegi tuo iussu Excellentissime Princeps præclarissimi
I. C. Antonij Galisij tractatum specialem circa Actionem
Reuocatoriam: nihil Regiæ iurisdictioni aduersum inueni: imò
valde commendanda est Auctoris sapientia in legali scientia,
bonarum literarum eruditio, textuum eruditissima interpre-
ratio, ac methodus scribendi clarissima: quapropter, vt ty-
pis subdatur mandare dignetur Excellentia Vestra, cui pluri-
mos pro meis votis annos ab orbis Conditore humiliter de-
precor. Neap. die 12. Augusti 1668.

Excellentiz Vestræ.

*Seruus deditissimus
Scipio Cassianus V. I. D.
& vespertina Cathedra
canonici iuris interpres*

Visa retrospectiva relatione imprimatur, & in publicatione seruetur
Regia pragmática.

Galeota R. Carrillo R. Capiblanco R.
Prouisum per S. E. Neap. die 13. Augusti 1668.

*Lombardus.
Vias*

Vias tuas Domine demonstra mihi.

A R G V M E N T V M.

Doti, fisco, vniuersitati, ecclesie, minori-
bus, alijsque sub curatore manentibus,
qualiter, & quando detur priuilegium
reuocandi solutionem pecunie, ac alia-
rum rerum suarum alienationem: qui,
& quando reuocent pecuniam, & alia
bona distracta damnatorum, & aliorum,
qui damnosam interdictionem passi sunt:
quando mobilium alienatio reuocetur
iure pignoris: & que, & quandiu
mobilia sub pignore comprehendantur:
de actione reuocatoria in com-
muni: de concursu, & prerogatiuis
inter actores.

P R O O E M I V M.

Pecunia ceteraque res illorum, qui
priuilegijs adiuuari solent, in com-
mercio tantæ dubietatis sunt, vt
quotidie recusentur: ne scilicet
priuilegiorum virtute reuocentur de manibus

A

eius,

eius, ad quem peruenerunt: quod efficit, vt infructuosæ quodammodo, & abiectæ remaneât: adeoque vt priuilegia quantum ad hoc in odiũ potiùs, quàm in fauorem sæpe retorqueantur: ideo cum doctores, circa actionem reuocatoriam scribentes, quamuis luculenter, huiusmodi materiam in foro admodum frequentem, & penè quotidianam, genericè tantum tractauerint; specificè autem, nempe ratione vniuscuiusque priuilegiarij, enucleatam à nemine animaduerterim; pro meæ facultatis modulo calamum ad id apprehendi: ac ad alios quoque ostiatim ferè processu, quorum actus ob defectum integræ facultatis contrahendi reuocari etiam solent: vt sic plenius, ac distinctius agerè de actione reuocatoria ratione vniuscuiusque personæ, tam propter priuilegium, quàm propter defectum contrahendi competente. Deinde alia de reuocatoria ratione causæ, siue iure pignoris, ac alia ratione personæ, & causæ, siue in communi exponenda duxi: sed ea sunt ratione causæ exposita, quæ ad præsens nostrum institutum congruunt vti frequentiora in foro: etenim alioqui reuocatoria illa diffusissima est, cum ad eam quamplurimi tituli iuris civilis dirigantur, vt tractantes de conditione, reuocatione, redhibitione, restitutione, rescissione,

ven-

De Actione Reuocat. Cap. I. 3

Vendicatione, & similibus recuperatorijs. Tandemque materiam de concursu, & prærogatiuis inter actores, vti præsentis materiæ cognatam annexi. Quamquam verò volumen sit paruum, non propterea modicum laboris exegit, vti textibus potissimum compaginatum: quorum contextus, arctus quidem, ac difficilis esse solet: compendiosus tamen: imò per eum tanquam à fonte iuris clariores, ac puriores conclusiones deriuantur. Opus igitur vt ordinatè procederem, in capita sequentia dispertij.

C A P V T I

De Reuocatoria pro dote.

S V M M A R I V M.

- 1 *Textus in l. ex pecunia C. de iure dot. expenditur usque ad tot. num. 4.*
- 2 *Res empta ex pecunia dotali quando dotalis sit: & in num. seq.*
- 3 *Vtilis dicitur contractus, qui damnosus non est.*
- 4 *Pecuniam dotalè non reuocat mulier contra tertium, sed contra virum: & viro non soluendo existens, vendicat rem ex ea pecunia emptam.*
- 5 *Doti dari actionem in subsidium bonorum viri,*

4 Antonij Galisij

ad rem à viro emptam ex pecunia dotali, quid
importes dū mulier super omnibus bonis viri
habet hypothecam directam: & in num. seq.

- 6 Res damnosa empta ex pecunia dotali, etiam si non à viro, sed ab extraneo, est dotalis utiliter, ut super ea conseruetur mulieri dominium, si vir non sit soluendo.
- 7 Pecuniam, & alias res dotales, recipientes functionem in genere, maritus distrabere potest.
- 8 Res dotales aestimatas maritus distrabere potest: & maior ratione pecuniam dotalem soluere.
- 9 Res dotales aestimate extantes vendicantur ab uxore contra tertium: prout etiam pecunia dotalis extans, si vir non sit soluendo.
- 10 Doti in vendicandis suis rebus, & pecunia extantibus, quam detur prerogatiua plusquam illi, qui privilegio non gaudet.
- 11 Dos putatiua obtinet privilegia verae dotis in vendicandis rebus dotalibus extantibus.
- 12 Pecunia, aliarumque rerum dotalium consumptarum, mulier non reuocat quantitatem, uel estimationem.
- 13 Pecunia dotalis libera ad libitum viri, licite soluitur, & recipitur.
- 14 Textus in l. 1. in princ. ff. sol. matrim. expenditur, & per duos numeros sequentes.
- 15 Doti non succurritur nisi in casibus iure expressis, inter

De Actione Reuocat. Cap. I. §

- inter quos facultas auocandi pecuniam, & alias res dotales consumptas non legitur.
- 16 Dotis causa multis casibus postponitur.
 - 17 Textus in l. pecunia C. de priuil. fisci enucleatur, & usque ad tot. num. 23.
 - 18 Fiscus posterior excluditur tam ab expressa, quã a tacita hypotheca priuatorum anteriori.
 - 19 Fideiussore excusso deuenitur ad possessores rerum debitoris.
 - 20 Textus in l. pecunia C. de priuil. fisci loquitur cū fiscus est anterior, & excussis bonis principalis debitoris: nec extenditur ad dotem: sed locum obtinet in solo fisco, & in solo casu, de quo loquitur.
 - 21 Priuilegia quando restringenda, uel amplianda sint.
 - 22 Creditor cum priuilegio præfertur inter alios in actione personali, etiam si alius sententiã obtinuerit: non tamen reuocat quod solutum est.
 - 23 Fiscum, & dotem pari passu ambulare, quomodo procedat, & quando secus.
 - 24 Dotem in concursu præferri, quomodo procedat: & in num. seq.
 - 25 Dori datur tacita hypotheca. quæ præfertur contra aliam tacitam licet anteriorem: sed super bonis uiri tantum, & eorum, qui dotare tenentur, uel dotem promiserunt: contra alios uerò non datur,
nisi

nisi rei uendicatio, si penes eos res dotales extent: si autem non extent, dos praefertur creditoribus in actione personali.

26 *Doti quando detur auocatio pecuniae, ac aliarum rerum dotantium, & consumptarū.*

27 *Pecunia dotalis cum soluitur recusari non potest, ubi alioqui libera sine uinculo soluitur.*

Fundamentum questionis quantum ad auocationem pecuniae, rerumque aliarum dotantium, pluribus legibus consistere videtur, quae sunt l. ex pecunia C. de iure dot. l. 1. ff. sol. matrim. l. pecunia C. de priuil. fisci l. 2. eodē tit. & aliae: ad quarum explicationem progrediamur.

1 Quantum attinet † ad l. ex pecunia C. de iure dot. habetur ibi rē pecunia dotali emptam, nō fieri dotalem, ideoq; mulieri actionē conferuari ad dotē repetendā per hęc verba; *Ex pecunia dotali fundus à marito tuo comparatus, non tibi queritur, cum neque maritus uxori actionem empti possit acquirere, & dotis tantum actio tibi competit, &c.* cui conuenit l. fin. C. de seruo pign. dato manum, quod sanè sic accipimus † ubi emptio fit à viro sine consensu, & utilitate vxoris, secundum glo. in ead. l. ex pecunia: nam si talis consensus, & utilitas

con-

De Actione Reuocat. Cap. I. ↗

concurrant, pretium succedit loco rei, & res loco pretij, ita constante, & ibi glo. cum l. seq. ff. de iure dot. l. si mulier ff. de pa&. dotal. vel saltem si adsit consensus absque damno l. cum maritus eod. tit. ibi *si deteriori loco dos nō esset*, & glo. in eadem l. ita constante: vtilis t enim dicitur contractus, qui damnosus non est l. in pupillo ff. de solut. sicque tunc pretiū fauore dotis, non reuocabitur, quia res empta, dotalis loco pecuniæ remanet, vt ex eisdē iuribus, & in l. res quæ, cū glo. ff. de iure dot.

Veruntamen hæc requiruntur, vt res, quæ emitur, dotalis efficiatur: sed in discursu nostro ~~superflua sunt: siquidem~~, & si res non efficeretur dotalis ~~vti damnosa~~, & sine vxoris consensu empta; nullum propterea priuilegium daretur auocandi pecuniam dotalem à tertio, siue à venditore, qui eam recepit, nisi vxor in sui fraudem solutam fuisse ostenderet: tunc enim omnibus competit auocatio: de qua fraude infra cap. 9. Cæsares enim in cit. l. ex pecunia, non aliud Rufinæ rescripserunt, nisi vt ipsa contra virum tantum, t qui soluit, regressum haberet: vt ostenditur in casu fortiori, vbi si maritus euadat non soluendo; non tamen vxori datur actio reuocandi pecuniam solutam contra tertium, sed vē-

di-

8 Antonij Galisij

dicandi rem emptam in subsidium dotis, quã
à viro recuperare nõ potest l. vxor marito ff.

+ de donat. int. vir. & vx. cù glo. æstimatã, in fi-
+ ne, in l. in rebus C. de iure dot. & Cyn. & Go-
thofr. in d. l. ex pecunia eod. tit. Vnde obi-

5 ter † notandum duxi, quòd si quærat, ad
quid eiusmodi actio subsidiaria datur mulie-
ri, si ipsa directam hypothecam habet in om-

+ nibus bonis viri, vt in l. vnica §. & vt pleniùs
C. de rei vx. actione, & in l. assiduis C. qui pot.
in pign. respondebitur id esse magni effectus,

6 quoniam res emptã † ex pecunia dotali, & si
nõ fuerit effecta dotalis, directè vtpote dam-
nosa vt diximus; consideratur tamen dotalis

utiliter, secundum d. l. vxor marito ff. de do-
nat. int. vir. & vx. glo. & Bart. in l. si vt pro-
ponis C. de rei vendic. & glo. fin. in fine in

l. si patruus C. commun. vtr. iud. etiam si non
à viro, sed ab extraneo emptã fuerit, secun-
dum Bald. in l. in rebus sub num. 3. C. de iure

dot. per l. fin. C. de pign. quòd efficit, vt super
illa re vxor utili rei vèdicatione ratione do-
minij, nedum possessorem excludat; verù etiã

eius, ac sui viri creditores quantumuis ante-
riores in subsidium viri, qui soluendo non sit,
vt per hæc eadem allegata, cum d. l. in rebus:

quam sanè prærogatiuam non consequere-
tur

De Actione Reuoc. Cap. I. 9

tur mulier, si sola hypotheca, quam habet experiretur, vt notat Barthol. Socc. conf. 2 24. eleganter, & subtiliter n. 1. vers. & si dica tur.

7 Præterea cum sit pecunia † de rebus, quæ in genere functionem, siue promiscuum vsû recipiunt, vt in l. 2. §. mutui ff. si cert. pet. cû l. 1. §. mutui ff. de obligat. & act. & §. mutui Inst. quib. mod. re contr. oblig. conuenit Caij decisio in l. res in dotem ff. de iure dot. quæ sancitum est, vt eiusmodi res in dotem datas, maritus valeat pro arbitrio distrahere, & soluto matrimonio alias res eiusdem generis, vel qualitatis restituere teneatur, vel ipse, vel heres eius. Itaque hac sola periodo habemus os clausuræ, vt inquit pecunia dotalis auocanda sit, vt pote à marito lege permittente distracta: quemadmodum silentiû nobis imponit Imperat. in l. quoties C. de iure dot. & Vlpian. in l. plerunque ff. eod. vt

8 res dotales † æstimatæ, cûm censeantur tanquam à viro emptæ, alienari ab eo possint, vt etiam subdit glo. in l. in rebus sub verbo, æstimatæ, & sub verbo, vsucapionem C. de iure dot. & glo. 1. Inst. quibus alien. licet. Si ergo species ita æstimatas maritus distrahere potest; eò liberiùs pecuniam, quæ ad commercium, siue alienationem disposita est cap. eij-

B ciens

ciens § 8. dist. & absque hominis pacto de sui natura æstimata manifestatur l. i. ff. de contrahenda empt.

9 Et quamvis † species dotales æstimatæ, quæ alienatæ reperiuntur, si extant, vendicentur ab vxore in subsidium nempe cum vir sit non soluendo, ut habetur in glo. sub verbo æstimatæ in fine, prox. citata per l. vxor marito ff. de donat. inter vir. & vx. nihilominus nõ nego idem in pecunia, ut si extet, eadem ratione, tanquam species vendicetur: extans enim uti species habetur, puta quæ in corpore certo demonstrari potest absque vlla dubietate immixtionis cum alia pecunia, ut in sacculo, vel aliter signata l. talis §. item, & ibi glo. ff. de leg. i. l. si sacculum ff. depositi, cum similibus: quem casum perrarò accidere opinor, quia pecunia lubrica est instar anguillarũ, nam seruando seruari non potest, ut scimus, & legimus in l. lex quæ tutores §. lex venim C. de admin. tut.

10 Nec est omnium idem † ius quantum ad auocandam pecuniã, & alias res extantes, quia notabilis differentia est inter priuatum absq; priuilegio, & mulierem pro dote: quãdoquidem ille auocat pecuniam extãtem tantummodo quando ipso incio, vel inuito soluta fuit

De Actione Reuoc. Cap. I. 11

fuit l. si alieni ff. de solut. l. si is C. de positi, cū concordantib. hæc autem indistinctè auocat viro, vel eius hęreditate non soluendo existente l. in rebus, cum glo. ibi æstimatæ, in fine C. de iure dot. & in hoc totum priuilegium auocationis pro dote consistit: & quidē amplissimum est, cum pecuniam, & alias res dotales, dummodo extent, vti proprias, vel quasi proprias mulier à quocunque, etiam iusto possessore auocet in subsidium viri, exclusis omnibus viri creditoribus, quantumuis anterioribus, vt in eod. textu, & glo. quod
I I etiam † in dote putatiua locum obtinere sancitum est in l. si cum dotē §. fin. ff. soluto matr. & in l. 2. §. si sponsa ff. de priuil. credit.

Cæterum præter pecuniam, & res extantes, quantum ad consumptas, de quibus præcipuè loquimur, firmatur nostra conclusio, secundum tex. in ead. l. in rebus per verba ibi, *si tamen extant*, à contrario sensu accepta, vt
I 2 scilicet † nulla detur auocatio, si res non extat: exceptio enim firmat regulam in contrarium §. vt autem lex, Auth. de non alienan. l. quaesitum §. idē respondit, vers. denique ff. de fundo instr. Imò denegatur auocatio rei consumptæ, hoc est eius quantitatis vel æstimationis, etiam ratione d. l. in rebus, à contra-

rio sensu attendenda: mulier enim auocat rem extantem, quia eius dominium, vel quasi retinet, vt expressè legitur ibi; sed re consumpta non conseruatur, neque dominium l. si is §. aduersus C. depositi l. si sacculum ff. eod. l. si alieni ff. de solut. neque hypotheca l. pignus, in fine C. de pignerat. act. l. sicut ff. quib. mod. pignus vel hyp. solu. neque lex aliqua specialis reperitur, quæ ad consumptæ rei æstimationem auocandam pro dote conseruet priuilegium, nisi actionem personalem, quæ communiter omnibus priuatis absque priuilegio competit, puta si in fraudem consumpta res fuisse, vt infra cap. 9. neque t̄ fraudem committit recipiens, eò quòd sciat pecuniã, quã recipit, esse dotalem, si eam recipiat à viro, quippe qui eam licitè soluere potest ad sui libitum, vtpote æstimatam, & ad commerciũ, siue alienationem dispositam, vt nuper dictum est.

14 Venio t̄ ad l. 1. ff. solut. matr. in scholis frequenter explicatam propter verba ibi; *dotis causa semper, & ubique præcipua est*: non enim verba illa denotant, vt semper dos priuilegium obtineat, sed vt semper sibi concessis priuilegijs fruatur, nempe ante, constante, & soluto matrimonio, secundùm glo. ibi: &

De Actione Reuoc. Cap. I. 13

variè interpretantes, moderantur etiam illud semper scribes ibidè, & alij: & si verba illa vniuersaliter, & absque fræno intelligerentur, temeraria essent: quia minores etiam, qui maximè omnium priuilegijs fruuntur, nõ semper restituuntur, sed prudenter eorum priuilegia temperantur l. & si sine l. verum §. sciendum, & l. quod si §. non semper ff. de minor. l. cum plures §. i. ff. de admin. tut. imò constat mulieri, nedum vti mulieri non succurri, nisi in casibus iure expressis l. fin. C. de iuris, & facti ignor. l. regula ff. eod. verum
15 neque † pro dote quod singulare est in l. assiduis §. quis enim C. qui pot. in pign. vbi non
25 legitur in omnibus, sed in multis, ~~quia~~ legibus inuenta sunt, causam dotis habere priuilegium: est igitur impossibile quòd verba supradicta ad reuocationem pecuniæ aliarumque rerum dotalium alienatarum, & consumptarum porrigantur, quoniam id legibus inuentum non reperitur: imò si dos semper priuilegium obtineret; frustrà eius priuilegia numerarentur: & quidem cum omnia priuilegia dotalia perquisiuerim apud glo. Paul. de Castro, & alios in d. l. i. ff. soluto matr. & apud Constant. Rogerium, Ioan. Campegiũ, Bald. Nouellum, Vinc. Palcottum, qui de
do-

dote scripserunt, eiusque priuilegia ibi numerauerunt: & denique apud Bapt. de Sãcto Blaso, qui opusculum de priuilegijs dotali-
bus edidit, & in principio dixit omnia iura
ciuilia, & pontificia peragraffe, indeque tre-
ceta quinquaginta quatuor priuilegia excer-
psisse; minimè priuilegium auocandi res, &
pecuniam huiusmodi alienatas, & consump-
tas inuenire potui.

Quinimò nedum dos non restituitur, nisi
in casibus iure expressis; verùm etiam † post-
ponitur multis casibus, quorum decem suc-
cinctè referre non erit superuacuum, vt ple-
niùs satisfaciat: prout aliquos ex eis recenset
glo. in l. fin. C. qui pot. in pign. in verbo, ha-
beant, & in verbo licèt, circa principium, &
in l. vbi adhuc C. de iure dot. in verbo, qui nõ
potiora. Causa enim funeris præfertur cau-
sæ dotis l. impensa, cū duab. legib. sequentib.
ff. de religiof. Item causa impensarum pro in-
firmitate, nam hæc æquiparatur causæ fune-
ris l. legatum C. de religiof. l. in restituēda, &
ibi Bald. & Salyc. C. de petit. hæred. Alex. &
Ias. in l. fin. §. in computatione, in princ. C. de
iure delib. vt pleniùs infra cap. vltimo. Item
causa primipili l. satis C. in quib. caus. pign.
vel hyp. tac. contr. l. vtilitas C. de primip.

De Actione Reuoc. Cap. I. 15

lib. 12. hoc est annonę militaris, vt Duaren. in tit. de cõdict. ex lege, Alciat. in tit. de primipilo, & in l. 1. n. 7. ff. solut. matr. Cuiac. in l. solita C. de cohortal. lib. 12. & Gothofr. in l. 2. C. de priuil. fisci. Item causa fisci anterioris l. 2. C. de priuil. fisci, & l. dotis C. de iure dot. Item causa filiorum anterioris matrimonij pro quantitate, quę fuit dos materna, contra dotem nouerçæ l. assiduis §. exceptis C. qui pot. in pign. & Auth. vt exact. instante. Item causa creditorum, quorum pecunia, militia fuit empta, auth. quod obrinet C. de pignor. Item causa extraneorum possessorum rerum dotalium æstimatarum, quę à viro alienatę fuerunt, & extant: quandoquidem excluditur mulier ab his possessoribus, non excusso prius viro l. in rebus cum glo. ibi in verbo, æstimatę, in fine C. de iure dot. & hic est casus fortior illo, quem ponit glo. in l. vbi adhuc eod. tit. in verbo, qui non potiora, in fine. Item causa creditorum, in quorum fraudem dos à dotante fuit constituta, vt eam reuocēt à dotata, quamuis ipsa fraudem ignorauerit l. si fraudator §. si à socero ff. quę in fraud. cred. Item causa filiorum ad reuocandam dotem inofficiosam vsque ad quantitatem legitimę sibi debitę in bonis dotantis

l. 1.

l. i. C. de inoffic. dotib. Item causa cuiuslibet creditoris anterioris cum expressa hypotheca: vt moribus receptum est auctoritate glo. magnæ, vers. tu dic tertio, in cit. l. assiduis, per textus, & Bulgar. ibi allegatos: Vides ergo manifestè, ratione, ac auctoritate, dictionem supradictam, semper, in d. l. i. ff. sol. matr. non esse generaliter accipiendam, vt diximus.

17 Venio ad l. pecunia C. de priuil. fisci, † cū qua concordat l. deferre §. fin. cū tribus legibus sequentibus. ff. de iure fisci, qui sanè textus, cum pro fisco loquatur, potiùs explicandus esset in cap. sequenti, sed hic magis vrget: legitur enim ibi, quòd fiscus creditor valeat auocare pecuniam priuato creditori à communi debitore solutam, etiam conditione ex lege, si consumpta sit, vt glo. ibi: quòd quidem magnam patitur limitationem, & ad dotem nullatenus extenditur, non obstante glo. quæ in locis infra citandis, dixit idem esse in alio priuilegiato, vt ex sequenti discursu palam erit: est enim limitatio, quia non semper, sed circumspèctè id obseruandum esse constat, nempe iusta causa intercedente, vt in eod. textu exprimitur: puta si communis debitor priùs contraxit cum fisco, quàm

*separat q a
in qua fluitat
in calibz*

De Actione Reuoc. Cap. I. 17

18 quàm cū priuato, vt glo. ibid. & bene, quia t
si fiscus sit priuato posterior non præfertur
l. res §. 1. ff. de iure fiscali l. si pignus, & l. fin. §.
fin. ff. qui pot. in pign. l. si fundum C. eod. quã-
uis priuati tacita sit hypotheca, & fiscali ex-
pressa l. 1. C. rem alien. geren. & glo. magna,
vers. nam & priuatus in l. assiduis C. qui pot.
in pign. & cum fiscus posterior non præfera-
tur ante solutionem, multò minùs auocabit
solutum, iuxta regulam tex. in l. cui pacto ff.
de seruis export. & contra, cùm priuatus an-
terior excludat fiscum ab exactiōe, multò
magis ab auocatione, vt ex l. non debet ei ff.
de reg. iur. sed iusta causa non est ex hoc so-
lùm, quòd fiscus sit anterior: quia requiritur
quoque, vt principalis debitor non sit soluẽ-
do, vt eo discusso, in subsidium fiscus auocet
pecuniam ab eo solutam, vt aperiunt textus
in l. Moschis ff. de iure fiscali, & in l. 2. C. de de-
bitor. ciuit. lib. 11. imò in fortiori casu, textus
in l. 1. C. de conuen. fiscali debitor. lib. 10. vbi
ille, qui res debitoris fiscali emit, tenetur etiã
fisco vti fideiussor eiusdem debitoris, & ta-
men tenetur fisco in subsidium debitoris: si
ergo fideiussor tenetur in subsidium, maiori
ratione tenetur in subsidium ille tertius, qui
penes se pecuniam debitoris fiscali habet, cum

C pos-

19 possessor post † fideiussorem teneatur §. sed
 neque Auth. de fideiussor. & tandem faciūt
 l. 3. §. multa ff. de iure fisci l. non prius C. quā-
 do fiscus, vel priuatus, & l. 1. C. de condi. **R**
 ex lege: imò hic vltimus textus allegatur à
 glo. in ead. l. pecunia, & in l. deferre §. fin. vt
 20 explicator earundem legum. Duo igitur †
 copulatè requiruntur, vt casus hic auocatio-
 nis pecunię pro fisco locum obtineat, nempe
 vt fiscus sit anterior creditore, cui solutio fa-
 cta fuit, & vt principalis debitoris facultates
 discussæ fuerint.

Dixi quoq; casum istum auocationis nul-
 latenus esse de fisco ad dotem extendendum,
 quia textus in d. l. pecunia, & concord. fauēt
 fisco, vt priuilegium, non vt ius commune, vt
 patet in ead. l. pecunia, ibi *extraordinario iu-*
 † *re*, & ex titulo ibidē intonante, *de priuilegio fi-*
fci: sicque præcisè vigent in solo fisco, & in
 solo casu, de quo loquuntur: quia priuilegia
 21 † nullam admittunt extēsiōnem l. 2. C. de leg. **†**
 gib. cap. porrò, extra de priuileg. imò cum
 sint iuris rationi diffona l. ius singulare ff. de
 legib. ne ad consequentiam quidem protra-
 henda sunt l. quod verò, eod. tit. l. quod con-
 tra ff. de reg. iur. cap. quæ à iure cōmuni eod.
 tit. in 6. glo. fin. in l. 2. §. si sponsa ff. de priuil.
 credit.

De Actione Reuoc. Cap. I. 19

credit. ne aliàs in odium publicæ vtilitatis retorquerentur, l. 2. in fine C. de priuileg. scholar. lib. 1. 2. & axioma, quòd priuilegia sint latissimè interpretanda, vt in l. 3. C. de constit. princ. & in cap. olim, extra de verb. sign. intelligitur solùm quantum ad ampliandam auctoritatem, & concessionem principis cõcedentis, & in eius præiudicium, iuxta l. hac saluberrima C. de præpos. ager. in reb. lib. 1. 2. non verò in præiudicium tertij l. nec auus C. de emancip. liber. l. 2. §. si quis à principe ff. ne quid in loco publ. neque in præiudicium iuris communis, quod priuilegijs præualet §. quia verò verisimile, in fine, Auth. de non alien. glo. fin. in l. 3. C. de const. princ. & glo. fin. in fine, in l. 1. C. si aduers. vend.

Præterea quamuis glo. in d. l. pecunia, sub uerbo, causa, & in d. l. deferre §. fin. sub uerbo, auferendam, & in l. priuilegia ff. de priuileg. cred. sub uerbo, ex causa, in princ. & in l. sed an hic ff. quod cum eo, sub uerbo, prioris, dixerit alijs priuilegium habentibus, eandem competere actionem, quæ competit fisco auocandi pecuniam contra tertium licet consumptam; nihilominus si ita non dixisset, certè meliùs esset, & practicorum intellectus in hoc inuoluti non essent: quia leges directe

20 Antonij Galisij

contrarias habemus in alijs, qui priuilegijs adiuuantur: quandoquidem pupillus contra tertium non auocat l. non omnis §. si pupillus, vers. quapropter ff. si cert. pet. neq; mulier pro dote, nisi res extantes l. in rebus C. de iure dot. quod nota: imò glo. mota fuit auctoritate eiusdem l. sed an hic. ff. quod cum eo, & l. ex facto §. fin. ff. de pecul. quibus nullo modo communicari potest casus dicti textus in l. pecunia, cum sit admodum diuersus quoniam † hi duo textus non statuunt, vt creditor cum priuilegio pecuniam solutam reuocet, vt statuitur in l. pecunia: sed vt soluendā impediatur, & præferatur: prout clarè legitur in eod. §. fin. & ibi in glo. in §. planè, sub verbo dabitur: ita sentit Fulgos. in ead. l. pecunia, & in l. vnica n. 3. C. de priuil. dot. Neque nos cõfundat litera eiusdem l. sed an hic, vbi legitur ita; *rectè dicetur occupantis meliorem esse conditionem, nisi si quis priuilegiarius ueniat, &c.* quibus fanè verbis aliquis crederet priuilegiario creditori dari reuocationē pecuniæ debitoris, ab alio creditore occupatæ: quia occupare non significat pecuniam exigere, sed sententiam obtinere: cum enim in eo textu agatur de actione peculij, quæ personalis est, vt in §. in personam Instit. de action.

l. ex facto
& fin.

De Actione Reuoc. Cap. I. 21

action. dicunt illa verba, quod inter creditores in actione personali utpote æquales, præferatur ille, qui occupauit iuxta l. inter eos ff. de re iudic. ille scilicet, qui sententiam prius obtinuit, l. si verò ff. de pecul. l. si quis à multis ff. de noxal. act. glo. 1. in l. pluribus ff. de procurator. sed si adsit inter eos creditor cū priuilegio; ipse occupanti etiam præferatur. Itaque cū l. sed an hic, & l. ex facto à glo. citatæ, non loquantur de pecunia soluta reuocanda, sed de priuilegiarijs præferendis ante solutionem; non concordant cum d. l. pecunia, ut iam dictum est.

Et quamuis in ead. l. ex facto §. planè, legatur dari pupillo reuocationem pecuniæ consumptæ; hoc vim nō infert: loquitur enim textus ille de reuocanda pecunia contra eū, qui cum pupillo, vel cum tutore falso, vel vero immediatè contraxit, non autem contra eum, cui vterius fuit soluta, ut in d. l. nō omnis §. si pupillus, vers. quapropter ff. si cert. pet. sicque casus hic non conuenit cum d. l. pecunia, vbi contra tertium fisco datur priuilegium auocandi pecuniam. Et insuper hoc non omnibus priuilegiarijs, sed pupillo tantum, & eis qui pupillo exæquantur concessū est, ut patet ex ratione assignata in eod. §. planè,

22. Antonij Galisij

nè, nimirum quia pecunia soluta fuit à tutore falso, qui eam soluere non poterat, quemadmodum, neque tutor verus soluere potuisset, vt ibi legitur: in dote autem secus est, nam solutioni pecuniæ consentire potest tam vir cum vxoris consensu, quam vir solus, vt supra plenè deductum est.

Nec admittenda est opinio, quòd eadem l. pecunia, extendatur ad dotem, ex eo quia fiscus, & mulier æquis passibus ambulent, virtute l. 2. C. de priuilegio fisci: siquidem hic
23 textus † nullo modo de fisco ad dotem priuilegia extendit, sed fiscum doti æquiparat in vno tantùm, nempe in hypotheca tacita, vt ambobus cum eadem hypotheca concurrentibus, temporis prerogatiua seruetur inter eos, vt docet litera ibi. Itaque hinc non priuilegiorum extensionem, sed extinctionè colligimus: cum ratione hypothecæ, fiscus, & mulier, amissis priuilegijs, ad ius commune redigantur: aliàs enim si per omnia hi duo exæquarentur, vtrique eadem competerent priuilegia, & tamen illa diuisa, atque diuersa in vtroque leguntur, vt ecce; fiscus doti præfertur in causa primipili l. satis C. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. l. vtilitas C. de primipilo lib. 12. mulier pro dote præfertur anteriori-

De Actione Reuoc. Cap. I. 23

rioni creditori tacitam hypothecam habenti
l. assiduis C. qui pot. in pign. cum glo. magna
ibi, nempe super bonis viri, & promittētium
dotem, & eorum, qui dotare tenentur, vt
paulò inferiùs habebimus: fiscus secus l. vni-
ca C. rem alien. gerent. & ead. glo. in l. assi-
duis: ita discurret Gothofr. in ead. l. 2. Item
fiscus nunquam est creditor absq; hypotheca
l. aufertur §. fiscus ff. de iure fisci l. fin. C. ve-
ctig. noua, & glo. in l. bonis ff. de priuil. cred.
per tex. in l. 1. & 2. C. in quib. caus. pign. vel
hyp. tac. mulier autem præter virum, & pro-
mittentes dotem, & eos, qui dotare tenen-
tur; contra alios non fruitur, nisi priuilegio
inter actiones personales, vt etiam inferiùs
deducetur. Vnde nota inter priuilegia fi-
sci, & dotis nullam dari communicatio-
nem. Quinimo esset argumentari contra
principia certa, quia pro dote habemus
textum expressum in l. in rebus C. de iure dot.
vt res dotales extantes tantùm auocari pos-
sint, vt supra deductum est, & modò i-
terum deducetur infra. Reiectæ ergo re-
stant oppositiones, ne casus auocationis
in d. l. pecunia, vllò modo in dote locum si-
bi vendicet.

Denique ne termini confundantur; id,
quod

quod vulgariter, etiam ore rusticorum, & mulierum circumfertur, nempe dotem habere priuilegium inter creditores; t quinque modis intelligendum est. Primo, ut dos præferatur creditoribus in actione personali, ut in l. dabimusque ff. de priuil. credit. de personali enim loquitur hic textus, ut glo. ibi, & glo. in l. 2. §. si sponsa eod. tit. & ipsemet totus titulus: sed hoc ut præferatur ante, non post solutam pecuniam, ut paulò superiùs diximus per l. ex facto §. fin ff. de pecul. & concord. Secundo modo, ut habeat hypothecam tacitam, & præferatur contra aliam tacitam licèt anteriorem super bonis viri, ut in l. assiduis C. qui pot. in pign. cum glo. ibi, & glo. in l. vnica C. de priuil. dot. ac etiam super bonis promittētium dotem, quamuis ipsamet mulier promiserit, ac fideiussorum, & eorum, qui dotare tenentur l. vnica §. & ut plenius C. de rei vx. act. iuncta d. l. assiduis, §. ad hæc: sed hoc etiam ante solutam pecuniam, ut patet ex litera eorundem textuum. Tertio modo, ut præferatur contra omnes creditores in rebus suis dotalibus extātibus, ut in l. in rebus C. de iure dot. vel in rebus emptis pecunia dotali similiter extantibus, ut eas ad se reuocet in subsidium viri qui soluendo

De Actione Reuoc. Cap. I. 25

uendo non sit, si dotes æstimatæ sint, vt in l. vxor marito ff. de donat. inter vir. & vx. sed directò si sint inæstimatæ, vt ff. & C. de fundo dot. & l. vnica §. & cum lex C. de rei vx. act. ita glo. æstimatę in d. l. in rebus: verùm non de rebus, & pecunia extantibus, sed de consumptis loquimur, quæ contraria ratione eiusdē textus in l. in rebus non reuocantur, per verba ibi; *si tamē extant*, vt diximus. Et ex his tribus 25 præfatis modis nota pro dote, siue tradita restituenda, siue promissa præstanda; dari tacitam hypothecam, & præferri contra aliam tacitam licet anteriorem, sed super bonis tantum viri, & promittentium dotem, & fideiussorum, & eorum, qui dotare tenentur: at super bonis aliorum nequaquam prælationē dari, nisi super dotalibus, quæ penes eos reperiuntur extare: sed vbi non extant; inter personales tantum præferri dotem. Quarto modo, vt dos præferatur ijs, quorum pecunia res empta, vel refecta est §. his consequens Auth. de æqual. dor. & hoc etiam antequam pecunia soluatur, vt patet ibidem ex litera. Quinto tandem modo, vt in ambiguis, siue dubijs, dotem præferri sit melius l. in ambiguis ff. de iure dor. cum similib. quod neque ad rem nostram pertinere dignoscitur: huius

D enim

enim quaestionis, certam iuris auctoritate,
 non verò ambiguum cōclusionem relinquo:
 & facit ad omnes istos casus l. i. in princ. ff.
 soluto matr. quæ ad priuilegia iure specifica-
 ta refertur, vt supra deductum est.

26 In summa quantum † ad auocationem pec-
 unia, rerumque aliarum dotialium, mulier
 contra virum actionem habet, sed contra ter-
 tium parum illi succurritur, nec vllam legem
 pinguiorem, fauorabilioremque in toto cor-
 pore iuris obtinet, quàm cit. l. in rebus C. de
 iure dot. quæ generaliter loquitur, & ad eam
 hæc tota quaestio reducitur: vt si pecunia, &
 res æstimatæ sint, & extent; auocari possint in
 subsidium, nempe si maritus non sit soluendo,
 vt glo. ibi, in verbo, æstimatæ, in fine, per d.
 l. vxor marito ff. de donat. int. vir. & vx. si ve-
 rò consumptæ sint, tunc iura omnia resistunt,
 vt neque in subsidium, neque modo aliquo,
 auocatio illarum permittatur: idque solido
 iure firmatum ostendimus. Et consequenter
 27 solide quoque † concludimus huiusmodi
 pecuniam, & si vti dotialis offeratur, sed alio-
 qui libera sine vinculo; nequaquam recusari
 posse, cum sit in potestate recipientis, eam
 consumere, vel cum alia immiscere statim,
 vt ab omni reuocationis periculo liberetur.

Præ-

De Actione Reuoc. Cap. II. 87

Præter hæc omnia dicta de reuocatoria, ratione iuris specialis pro dote; videnda sunt ordinaria iura reuocatoria infra cap. 9.

C A P. I I.

De Reuocatoria pro fisco.

S V M M A R I V M.

1. *Fiscus pecuniam, aliasque res suas, quas alienauit, non reuocat licet extens.*
2. *Fiscus uno tantum casu reuocat pecuniam solutam.*
3. *Fiscus præfertur mutuum ad rem construendam, reficiendam, & emendam, & alijs in actione personali.*
4. *Fiscus nunquam est creditor absque hypotheca.*
5. *Fiscus non restituitur aduersus gesta per principē, & uel eius vicariam: sed aduersus gesta per curatores, seu procuratores principis.*
6. *Fiscus canis mordens ante latratum.*
7. *Curator principis ab alijs differt: & qualiter iure minoris restituitur princeps aduersus gesta per curatorem, siue per alios ministros.*
8. *Fiscus nunquam calumniari, sed potius vincipermittitur sub bono principe.*

Fisco pecuniam, aliasque res suas extantes, vel non extantes, reuocare non permittitur: † quandoquidem, & si pluribus fruatur priuilegijs, quę alijs non conceduntur, tamē illi non succurritur, nisi vbi iure id exprimitur: quia regulariter priuatorum iure vtitur. l. item veniat, §. in senatus, & ibi glo. in publica ff. de petit. hered. l. de contractu, & ibi glo. fin. C. de resc. vend. l. 1. & ibi glo. pertinet C. de petit. hered. inō expressum est, vt teneatur seruare contractum suum l. ratas, & cit. l. de cōtractu C. de resc. vend. l. 1. & 2. C. ne fideus rem, quam vend. lib. 10. quatū ergo attinet ad reuocandam pecuniam solutam, nullum consequitur priuilegium: vno casu tamen, scilicet, si pecunia, quę in reuocanda est, appropinquat in reuocanda pecunia C. de priuil. fisci, & in d. deferre §. fin. cum tribus legib. sequentib. ff. de iure fisci, vbi habetur, quod si communis debitor, fisci, & privati, soluat priuato; fiscus reuocet pecuniam ab eo, saltem conditione, vt ex lege si consumpta sit, quę sanē leges nullam recipiunt extationem, sed clauduntur in sua specifica forma, nempe in solo fisco, & in solo casu, de quo loquitur, & iusta causa intercedente, si scilicet debitor non sit soluēdo,

De Actione Reuoc. Cap. II. 29

do, & fiscus priuato sit anterior, vt plenè cap. primo deductum est. Itaque præter casum istum auocationem nunquam fisco permitti concludo, quia nedum nullo iure cauetur, vt obseruat Cyn. in l. respublica sub n. 1. C. ex quib. caus. maio. verùm etiam contrariū prouisum habemus, vt cōtractum seruare teneatur, vt modò dictum est: & quamuis connumeretur inter eos, qui priuilegio gaudent, utpote comprehensus in tit. ff. de priuil. cred. ut ibi in l. quod quis; tamen id importat, vt præferatur credenti ad rei constructionem, refectionem, uel emptionem, ut in eod. tex. ac alijs creditoribus in actione personali: de ea nanque actione loquitur idem titulus, ut ibi glo. dicit in l. 2. §. si sponsa, & glo. in l. dabimusque §. 1. cuius quidem priuilegij uirtute non auocat pecuniā solutam, sed soluendam impedit, & præferatur, ut in cap. primo deductum est: nec est mirum si hoc fruatur priuilegio cōtrapersonales actiones: quia

3. fiscus + nunquā est creditor absq; hypotheca, ut glo. in l. bonis ff. de priuil. cred. per tex. in l. 1. & 2. C. in quib. caus. pign. uel hyp. tac. prout habetur etiam in l. auferitur §. fiscus ff. de iure fisci, & in l. fin. C. uectigal. noua.

5. Veruntamen intelligamus + fisco restitu-

tio-

tionem, siue auocationem pecuniæ denegari, quando princeps immediatè contraxit, vel ad id auctoritatem specificè præstitit: quia princeps integra facultate contrahendi, atque donandi fruitur, vt in l. 2. & 3. C. de quadriennij præscript. peritus est, vt in l. penult. C. de ijs quib. vt indign. imò præest & ipsis curatoribus, cū sit summus magistratus, vt in l. si imperialis C. de legib. & subditorum omnium pater, vt in §. fin. Auth. neq; virum, & omnia iura in scrinio sui pectoris cōtineat, vt in l. omnium §. 1. C. de testam. quemadmodum Cyn. in d. l. respublica, sub n. 1. imò etiā contractus cum principe celebrati, legis vicem obtinent **l. donationes, quas diuus** C. de donat. int. vir. & vx. Ita quoque si contrahat ille, qui principis potestatem immediatā exercet, l. 1. C. de offic. vicar. ibi; *Et sacre cognitionis habeat potestatem, &c.* & Chassan. in catal. glor. mūdi par. 7. confid. 10: vt est pro rex in hoc Regno Neapolis, qui potest omnia, quæ ipsemet Rex, à quo cum clausula, aliter ego, constituitur: de quo Surg. de Neap. illustr. c. 22. n. 11. Cæterum alij bona principis administrantes, dicuntur curatores l. bene à Zenone C. de quadr. præscript. & quæ per curatores geruntur, iure minorum resti-

tuun-

De Actione Reuoc. Cap. II. 31

uuntur, l. qui neque §. 1. & l. si prædia ff. de reb. cor. vt infra cap. 6. siue, vt aliàs nuncupantur procuratores principis: & aduersus gesta per eos restitutio principi datur vbi lesio inest l. 1. & 2. ff. de offic. procur. Cæsar. cautè igitur cum his negotiandum est, & principis placitum procurandum, vt in ead. l. 1. vel saltèm placitum illius, qui principis auctoritatem immediatam exercet, secundùm iam dicta: ne aliàs violentiæ locus detur ad gesta rescindenda: quia fiscus priùs vindicare, atque compellere, deinde litem intonare, pro licito, & cõsueto sibi assumpsit: 6. ita vt † canis mordens ante latratum nuncupari mereatur. Et vbi supra diximus fiscum teneri ad obseruandum contractum suũ; militat id in contractu iure perfecto, vt expressum est in d. l. de contractu, & l. ratas C. de rescind. vend. sicque in illo contractu, qui non continet læsionem: perfectum enim id habemus, quod est ex omnibus suis partibus firmũ l. 1. ff. de orig. iur. omn. nom. omni. l. 1. §. 1.

7. Sed constat ex dictis, † fisci curatorem, ab alijs differre: est enim curator principis absentis, non presentis: liquidem presentis satis, superq; bona sua disponere valet, secundùm supra deducta. At curatores aliorum, absentiam,

titiam, & præsentiam protegent l. si curatorē
 C. de in integ. rest. min. Restitutio autem, quæ
 fisco datur, multifariam competit: quando
 quidem, aut agit de rebus quæsitis recuperā-
 ndis; & non nisi triginta, vel quadraginta an-
 norum spatio amittit actionem, vt in l. om-
 nes, & l. competit C. de præscript. trig. vel
 quadrag. annor. ex quo actio competere cæ-
 pit l. sicut §. 1. eod. tit. aut agit de rebus sibi
 delatis apprehendendis, & actionem amittit
 in spatio viginti annorum, præter casus, in qui-
 bus minora tempora specialiter præfinita sūt
 in l. in omnibus ff. de diuers. & tēpor. præscript.
 & quidem viginti annorum spatio præscribi-
 tur actio publicandi bona delinquētium l. 2.
 & 3. ff. de requir. reis, ex die tamen, quo pu-
 blicè innotuerit causa, quare bona fisco de-
 debeantur l. annus eod. tit. sed minora tempo-
 ra ad actionem fisci perimendam, sunt in ca-
 sibus textus in l. in cognitione ff. ad Syllan. & in
 l. intra quatuor ff. de diuers. & tempor. præ-
 script. Puto tamen, quòd si gesta per mini-
 stros, innotescant principi; ex tempore quo
 innotescunt, quadriennio, vel quinquennio
 firma, & irretractabilia remanere: exemplo
 quadriennij, vel quinquennij, quæ minori ex
 tempore, quo fit maior dantur aduersus ge-
 sta
 sta

sta per tutorem, vel curatorem, vt infra c. 5. vbi perquire vsque ad totum num. 5. cùm princeps minori exæquetur vbi per suos ministros contrahit, vt deductum est.

Hæc quantùm ad actionem reuocatoriam extraordinariam fisco competentem: quantùm verò ad reuocatoriam ordinariam discurretur infra cap. 9. & vide, quæ habentur infra cap. 7. de reuocandis bonis damnatorum in fraudem fisci alienatis.

8 Præterea † siue agatur cum principe, siue cum eius ministris; nunquam fiscus calumniari, sed potius vinci, permittitur sub bono principe, qualem Deo beneficio reueremur inuictissimum Regem nostrum Carolum II. maiorum suorum, Regum, & Imperatorũ longissimæ seriei vestigia sequentem, iuxta humaniores textus in l. non puto ff. de iure fisci, & in l. iustas C. de re lib. 10. & in l. fin. S. penult. C. de caduc. toll. & in l. 1. S. fraudis ff. de portion. quæ lib. damn. quibus conuenit Plin. in panegy. ad Traian. inueniens; *quæ præcipuè tua gloria est, sæpius vincitur fiscus, cuius mala causa nunquam est, nisi sub bono principe.*

C A P. I I I.

De Reuocatoria pro vniuersitate.

S V M M A R I V M.

1. *Vniuersitates, siue municipiorum, siue collegiorum, & similium; stricto iure attento, non restituntur.*
2. *Ciuitas Romana restituitur, & reuocat solutionem, & alienationem uti pupilla.*
3. *Vniuersitates, siue municipiorum, siue collegiorum, & similitum, tam magnæ, quàm parue, largo iure, ex clausula generali restituntur: & per omnes numeros sequentes.*
4. *Priuegia vni competentia, consortibus communicantur in causis indiuiduis.*
5. *Vniuersitas, an à restitutione in integrum petenda repellatur prescriptione.*
6. *Vniuersitatis contractus sola principis auctoritate firmatur.*
7. *Populum per se siue administratore agere, difficile est.*
8. *Vniuersitatis contractus difficilius, quàm contractus minoris subinetur.*

Vni-

Vniuersitas stricto iure attento, † regulariter priuatorum iure utitur l. eum, qui vectigal ff. de verb. sign. l. 2. C. de iure reip. lib. 11, l. metum §. animaduertendum ff. de eo quod met. ca. glo. in d. rubr. de iure reip. & glo. in l. respublica C. quib. ex cau. ma. ideoque non iuuatur priuilegijs, nisi in casibus expressis in iure, quorum aliquos cōnumerat glo. magna in ead. l. eum qui vectigal, inter quos hæc facultas auocandi pecuniam, & alias res suas non legitur: non enim uti minor, sed uti maior vniuersitas in contractibus consideratur l. Lucius §. fin. & glo. ibi ff. ad municip. & l. 1. C. de vend. reb. ciu. lib. 11. Idem etiam ad vniuersitatem castri, vel villæ, quòd non restituatur extendit glo. in d. l. respublica, & ibi Cyn. Idem denique dicimus de collegio, siue alio quouis corpore uniuersali l. item magistri, cum glo. ff. de pact. & l. metum §. animaduertendum, modò cit. Quod quidem de profanis accipimus: ecclesiastica namque cum ecclesia restituuntur, ut infra cap. prox.

2 Romanorum † autem respublica, indistinctè restituitur, quia uti minor consideratur l. respublica, cum glo. ibi C. quib. ex cau. ma.

imò vti pupilla l. rempublicam C. de iure rei-
publ. lib. 1 1. & sic auocat pecuniã, & res
alias suas alienatas eodẽ modo, ac fræno ad-
hibito, vt de minore dicemus in cap. 5. vsque
ad totum num. 5. hæc enim ciuitas distingui-
tur ab alijs ciuitatibus, vt ipsa restituatur, alię
verò loco priuatorum habeantur l. bona cū
l. seq. ff. de verb. sign. Butrigar. tamẽ, & Bart.
in ead. l. respublica, extendunt restitutionem
reipublicæ Romanæ ad omnes ciuitates ob
eandem rationem: quia omnes vti Romana
per administratores reguntur, quemadmodũ
minor per tutores, & curatores, & ecclesia
per œconomos, iuxta glo. in ead. l. respubli-
ca: quæ quidem glo. videtur sibimet ipsi cõ-
traria, cum in locis superiũs allegatis, dixerit
ciuitates regulariter non restitui. Hoc ta-
men argumentum extensionis ob eandem
rationem non placet: quia lex priuilegiorum
extensionem non admittit, quamuis par sit
ratio, vt supra cap. 1. deductum est. Et quan-
quam legis mens à ratione formetur l. non
possunt cum l. seq. ff. de legi b. l. non dubium
C. eod. nõ ideo sequitur, vt eadem ratio, quę
militat in casu simili, obtineat eandem iuris
dispositionem, quando casus similis prouisi-
sus est per legem contrariam, vt Bart. in d. l.
non

De Actionè Reuoc. Cap. III. 37

non dubium, per textum in d. l. non possunt, & in l. de quib. eod. tit. leges enim contrarias habemus, vt ciuitates regulariter priuatorū loco habeantur, quas in principio hic allegauimus: sed leges exorbitantes videntur, & à regula generali diuersæ: regula enim est, vt omnibus, qui sub aliorum cura reguntur, restitutio competat l. qui neque §. i. & l. si prædia ff. de rebus eorum, vbi oratio Seueri, quæ de restituendo minore loquitur, extenditur ad alium quemcumque sub curatore manentem: & quidem administratores vniuersitatū, curatores quoque vocantur l. fin. ff. de offic. assessor. l. curator C. de modo mulctæ.

Huius oppositionis timore Butrigar. de stricto iure ad largum transiit, & solidè concludendo dixit, quòd si † aliæ ciuitates non restituantur, vt Romana; restituantur tamen ex clausula generali, nempe ex edicto de maioribus iusta causa intercedente restituendis, vt in toto tit. ff. & C. quib. ex cau. maior. & specificè in l. ergo, in fine, ff. eod. quia cùm ciuitas per alios regatur, difficilè omnes ciues possunt eius negotia scire, ac ad ea simul interuenire l. 2. §. deinde quia difficile ff. de orig. iur. l. 1. ff. de libert. vniu. & l. 1. §. fin. ff. de acqu. poss. eò magis propter infantes, & similes,

4 les, secundum glo. in l. municipibus ff. de con-
dit. & dem. in causis enim † indiuiduis priui-
legia vni competentia, consortibus commu-
nicantur, l. si communem ff. quemadm. seruit.
amitt. quamobrem eorum absentia, qui non
interueniunt, est iusta causa eiusmodi resti-
tutionis obtinendæ, quamuis vniuersitas le-
gitimè congregata contraxerit: quia hoc nõ
obstante multiplici modo hæc iusta causa in-
ter populi multitudinẽ accidere potest, præ-
sertim ex personis minorum, qui etiam de-
creto iudicis non obstante, illæsi seruantur l.
siquidem C. de præd. min. & l. magis §. si æs ff.
de reb. eor.

Hanc sanè rationem restitutionis ex clau-
sula generali, dixit Butrigar. vbi supra, mili-
tare etiam pro castris, & villis magnis, quem
sequitur Bart. in ead. l. respublica: idque in
paruis quoque villis, & castris locum habere
arbitror: quia, & ibi solent esse infantes, fu-
riof, mulieres, & alij, qui non congregãtur,
secundum iura modò cit. & scribentes in ead.
l. respublica: quæ tandem ratio viget etiam
in collegijs, societatibus, alijsque corpo-
ribus similibus, dummodo legitimè fue-
rint erecta, iuxta l. i. ff. quod cuiusque
vniuer. nom. quoniam vniuersitati com-
pa-

De Actione Reuoc. Cap. III. 39

parantur, vt in ead. l. 1. §. quibus: etenim in his quoque solent esse impediti, atque inhabiles, qui non congregantur, quorum beneficio tota vniuersitas gaudere debet, vt supra diximus: sed Bald. in l. ciuitas, sub n. 4. ff. si cert. pet. contraria ratione colligit restitutionem rarò locum habere in collegijs fabricorum, societatis vectigalium, & similibus, vbi omnes consentire possunt vtpote habiles ad contrahendum. Hoc tamen stricto iure accipitur, vt in l. item magistri ff. de pact. & in l. metum §. animaduertendum ff. de eo quod met. caus. & per alia supra allegata in princ. ideo licet huiusmodi collegia, & societates rarò restituantur, attenda ratione Baldi; tamen propter clausulam generalem, quæ est largum ius, nempe humanitatis gratia introductum, vt in l. Pátonius ff. de acqu. hæred. faciliùs restituantur alijs causis: quia plures capit causas restitutionis largũ, quàm strictum ius, vt videre est in eisdem titulis, ex quib. cau. maiores.

Restitutio autem hæc ex clausula generali concedebatur olim intra annum vtilem, à tempore tamen cessantis impedimenti ad agendum l. 1. eod. tit. ibi, *quo primum de eare experiundi potestas erit*: hodie verò intra qua-

5 † quadriennium continuum l. fin. C. de tempor. in integ. rest. & Gothofr. in ead. l. 1. sed cum vniuersitates restituatur ex personis minorum, prodigorum, & similibus, qui minori exæquantur, vt dictum est; puto huiusmodi quadriennium concedi si decretum iudicis in actu interuenerit, quinquenniū autē si non interuenerit, vt infra cap. 5. de minoribus. Veruntamen maxima cum difficultate hæc in vniuersitate locum obtinēt: opus est enim, vt omnes minores, qui tempore actus ibi aderant, maiores euaserint, & in alijs inhabilibus cessauerit inhabilitas, vt ex tunc ea tēpora currere incipiāt, vt incipiunt in minore, ex quo fit maior, vt in eod. cap. 5. quinimo neque præscriptio triginta, vel quadraginta annorum videtur contra vniuersitatem sufficere ad actionem eius perimendam: quamuis contra minorem sufficiat, vt in l. fin. in fine C. in quib. caus. in integ. rest. nō est necess. quia per superuenientem natiuitatem pupillorum, semper interruptitur præscriptio l. sicut §. quæ ergo C. de præscript. trig. vel quadrag. annor. nec alia † cautela potest actum similem confirmare, quàm principis auctoritas: quia summus magistratus est l. si imperialis C. de legib. ac subditorum omnium pa-

ter

De Actione Reuoc. Cap. III. 41

ter §. fin. Auth. neque virum: & ad eum de populo translata est omnis potestas l. 1. ff. de constit. princ. Sed si fortassis hæc ratio minorum, & inhabilium, vel alia iusta causa restitutionis cessaret; vniuersitas absque beneficio restitutionis remaneret, & tunc locū obtineret, quod supra diximus in princ. priuatorū iure vti: verū cū in pluribus consistat, ferè nunquam aliquis ibi deficit, quem hæc restitutio protegat, præsertim in municipio, quod necesse est, vt sub aliorum cura regatur: cum hæc sola ratio sufficiat ad restitutionem in integrum obtinendam, vt etiam diximus supra: difficile enim † est vniuersum populum per se absque administratore interuenire l. 2. §. deinde quia difficile ff. de orig. iur. l. municipibus, in fine, cum glo. ff. de condit. & demonstr. itaque † contractus cum vniuersitate difficilius, quàm cum minore sustinetur. Cautè igitur negotiandum est, resque nostra cum pecunia, vel alia re vniuersitatis, non facilè permutanda, nisi principis auctoritate accedente, vel vt diximus in cap. præcedenti, sufficit auctoritas illius, qui principis potestate immediata fungitur, vt in iure vicarius nuncupatur, & apud nos prorex.

Cætera, quæ pertinent ad actionem reuo-

F

ca-

catoriam extraordinariam, nempe iure minoris, quo vniuersitas fruitur, vt dictum est; habentur infra cap. 5. vsque ad totum nu. 5. que verò pertinent ad reuocatoriam ordinariam in communi, habentur infra cap. 9.

C A P. I V.

De Reuocatoria pro ecclesia.

S V M M A R I V M.

I Ecclesia, & cuncta loca pia reuocant alienata, quia vel restituantur instar minoris, facti maioris, intra quadriennium à die læsionis, vel inualidè agunt: & qualiter præscriptione excludantur.

I Ecclesiam regulariter iure † minoris illæsam seruari notabili læsione intercedente, habemus ex c. 1. & glo. 2. ibi extra de integ. restitut. iuncto cap. penult. §. fin. extra de rebus eccles. non alien. quod in cunctis locis pijs locum obtinet l. omnia C. de episc. & cler. potestatemque permittendi alienationes rerum ecclesiæ, Summus Pontifex Paulus Secundus, episcopis alijsque ecclesiasticis præpositis interdixit, & fedi Apostolicæ re-

De Actione Reuoc. Cap. IV. 43

reſeruauit, vt in extrauag. ambitioſæ , de rebus eccleſiæ non alien. idque ſpecialim cauetur etiam quantum ad pecuniam eccleſiæ in fraudem alienatam c. qui Chriſti 1 2. q. 2. verùm pecunia ſiue aliæ res eccleſiæ ſi conſumptę ſint, reuocatur earum æſtimatio, tantùm contra eum, cui primò peruenerunt, non contra tertium, niſi tertius quoque ſit fraudis particeps: ideoque pecuniam eccleſiæ reuocare poteſt ille, qui cum eccleſia, ſeu eius prælato immediatè contraxit: non autè tertius, cui idè contrahens iterum eandem pecuniã liberam ſoluit, vt in cap. ſequenti, vſq; ad totum num. 5. de pecunia minorum, quibus, vt dictum eſt, eccleſia comparatur.

Vnum tamen duxi notandum, quòd eccleſia non æquiparatur minori, vt minori, ſed vt maiori factò, vt intra quadriënium reſtituatur cap. 1. & 2. de reſtit. in integ. in 6. & glo. magna in d. cap. 1. extra eod. tit. per l. fin. C. de tempor. in integ. reſtit. quemadmodum enim minor hoc fruitur tempore à die, quo fit maior, vt in ead. l. fin. ita eccleſia à die læſionis, iuxta idem cap. 2. & clem. ab eccleſia eod. tit. Verùm ſpatium hoc intelligamus competere aduerſus actum ſolemniter, & legitimè geſtum, ſi eccleſia læſionem ſentiat,

prout intelligitur in minore aduersus alienationem factam, decreto mediante, vt in proxima cit. l. fin. cum glo. i. in l. fin. §. i. C. si maior fact. alien. rat. aliàs enim si intelligeretur, vbi solennitas, & iuris forma deficit in alienatione; frustra hæc iura inuenta essent, quia tunc ecclesia non quadriennio, sed semper illæsa seruatur, vt in d. extrauag. ambitiosæ: vbi cum actus sit ab initio nullus, tempore nõ conualescit l. quod ab initio ff. de reg. iur. nisi præscriptione triginta annorum à die mortis prælati, qui alienauit iuris forma non seruata c. sacerdotes 16. quæst. 3. vel à die, qua discessit prælatus à regimine illius ecclesiæ: nã tota huius textus ratio est, quia difficile corrigitur eiusmodi error ab eodemmet errante dum permanet in eadem ecclesia, vt innuit glo. 3. ibi: vel conualescit actus per præscriptionem centum annorum in Ecclesia Romana, vt glo. in auth. quas actiones C. de sacros. eccl. per tex. in cap. fin. 16. quæst. 3. cum alijs. Neque consensu tacito quinquennij conualescere potest actus, vt conualescit in minore per d. l. fin. §. i. C. si maior. fact. & glo. in ead. l. quod ab initio: quia maior factus consentire potest, vt in eod. §. i. sed in ecclesia deficit extremum habile, cum nemo alienationi rei

De Actione Reuoc. Cap. V. 45
ecclesiæ consentire valeat, nisi solus Papa, vt
dixi per extrauag. ambitiosæ.

Hęc breuiter quantum ad actionem reuo-
catoriam extraordinariam ecclesiæ compe-
tentem ratione restitutionis in integrum :
quantum verò ad reuocatoriam ordinariam,
siue in communi; vide infra cap. 9.

C A P. V.

De Reuocatoria pro minoribus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Minor consumptam pecuniam condicit à primo
recipiente, non autem ab eo, cui recipiens iterum
eadem pecuniã soluit, nisi uoluntate minoris sol-
uerit: secus in pecunia extanti: & in num. seq.*
- 2 *Pecunia minoris, à quo possit recusari.*
- 3 *Minori restitutio datur, tam contra tutorem, uel
curatorem, quam super bonis alienatis cum fa-
cultate variandi ad libitum.*
- 4 *Minor factus maior restituitur intra quadri-
ennium, uel quinquennium continuum aduersus
gesta in minori etate: & quando tempora hec
incipiant, & quando maiora tēpora concedantur.*
- 5 *Minoris contractus nunquam est omnino firmus:
& qua maior cautela ibi possit adhiberi.*

6 Tex-

- 6 *Textus in auth. sacramenta C. si aduers. vendit. incipit ruminari, & per omnes numeros seq.*
- 7 *Textus in auth. sacramenta C. si aduers. vendit. plures habet intellectus, sed verus est, ut habeat locum in contractu puberis quatenus valet.*
- 8 *Lex posterior quod non exprimit censetur reliquisse legi anteriori: quod vero non exprimit anterior, suppletur per posteriorem.*
- 9 *Iuramentum puberis plura contineret absurda, si contractum inualidum, vel rescindendum firmaret.*
- 10 *Iuramentum tres debet habere comites, iustitiam scilicet, iudicium, & veritatem, qui deficiunt in contractu puberis inualido, vel rescindendo.*
- 11 *Minorem 25. annis in spiritualibus haberi pro maiore, intelligitur in iuramento super contractibus quatenus ualent.*
- 12 *Iuramentum excludere actionem de dolo, & habere uim transactionis, quomodo intelligatur.*
- 13 *Tex. in l. cum pater §. filius ff. de legat. 2. expenditur.*
- 14 *Tex. in cap. quamuis, de pact. in §. alterat naturam iuramenti, & nihil operatur: quemadmodum similes textus exorbitantes.*
- 15 *Iuramentum super contractu perse ualido, non est inane, sed magni ponderis.*

De Actione Reuoc. Cap. V. 47

- 16 *Iuramentum nunquam alterat naturam actus; in quem cadit: nec est ubi non est iustitia, iudicium, & veritas.*
- 17 *Iuramento suo licet iniusto contrahere. nemini permissitur, nisi auctoritate ecclesiae: & quando aliter.*
- 18 *Iuramentum quando pure, vel sub conditione relaxandum sit.*
- 19 *Iuramentum remittere pertinet ad Papam, ac ad alios dignitatem, vel iurisdictionem episcopalem habentes.*

Minor inter plurima suffragia, quibus fru-
tur pro restitutione in integrum obti-
nenda, quantum ad auocationem † suæ pecu-
niae solutæ, aperta quoque pro se iura obti-
net, tam si in emptionem conuersa fuerit l.
patri §. si pecuniam, vers. prædium ff. de mi-
nor. quàm si aliter soluta sit l. interdum ff. de
condict. indeb. l. ex facto §. planè ff. de pecul.
hoc tamen competere palam est in ijs legi-
bus, contra eum, qui pecuniam immediatè
recepit, siue à minore, siue ab eius tutore, vel
curatore; quoniam, contra alium, cui reci-
piens, iterum eandem pecuniam soluit, con-
stat minori auocationem denegari, si pecu-
nia consumpta sit l. non omnis §. si pupillus,
vers.

vers. quapropter ff. si cert. pet. nisi ea condi-
 tione minor soluisset, vt secundo recipienti
 pecunia perueniret: etenim eo casu videretur
 profecta immediatè de minore ad secun-
 dum recipientè, iuxta l. sed, & si §. 1. ff. ad Ma-
 ced. vel nisi in fraudem minoris solutio facta
 fuerit, prout cuilibet priuato sine priuilegio
 2 tūc auocatio datur, vt infra cap. 9. Itaq; † mi-
 noris pecunia, & si alioquin offeratur libera;
 recusari potest à contrahente cum minore,
 vel eius tutore, siue curatore: sed ab illo, cui
 contrahens iterum eandem pecuniam liberā
 offert, constat recusari non posse. Quantum
 ergo ad pecuniam consumptam recuperan-
 dam, hoc modo minori succurritur. Si verò
 pecunia extet, videtur contra tertium ven-
 dicari posse, vt ex eod. vers. quapropter: &
 ex eo tex. eodē modo distingue in alijs rebus
 minoris extantibus, vel nō extātibus. Scimus
 3 etiā beneficiū restitutionis in integrum dari,
 tā cōtra tutorem, vel curatorem, quā super
 bonis alienatis cum potestate variādi ad li-
 bitū l. 3. cum l. 5. C. si tutor vel curat. interu.
 4 ac idem beneficium restitutionis † durare
 post maiorem atatem vsq; ad quadriennium
 l. fin. C. de temp. in int. rest. vel vsq; ad quin-
 quennium l. fin. §. 1. C. si maior fa. alien. rat.
 hab.

De Actione Reuoc. Cap. V. 49

hab. ad quadriennium scilicet, si in actu interuenit iudicis decretum: ad quinquenniū verò si non interuenit, vt distinguitur ex hoc ultimo textu cum sua rubrica, & glo. 1. prout etiam glo. in verbo comprobauerit in l. 3. §. si quis ff. de minor. taciturnitas enim quinquennij, pro consensu siue ratihabitione habetur, vt in ead. l. fin. Rursumque quadriennium est continuum, & incipit ex quo maior factus agere potest, vt glo. in ead. l. fin. C. de tempor. in int. rest. successit enim huiusmodi spatium in locum utilis anni, vt in eod. tex. & utilis annus currere coeperat ex quo læso experiundi potestas erat, vt in l. 1. ff. ex quib. caus. maiores, & in l. 1. ff. quæ in fraud. cred. quinquennium verò etiam continuum est, & incipit ex quo maior factus nouerit læsionem sibi illatam, vt ex ead. l. fin. C. si maior fact. alien. rat. hab. siquidem si læsionem ignoret, non quinquennio, sed præscriptione excludetur à restitutione, vt in l. fin. C. si quis ignorans: quemadmodum Bart. in ead. l. fin. C. si maior fact. alien. rat. hab. adeòque multò magis eadē præscriptione tollitur eo casu quadriennij restitutio, cum sit contra iudicis decretum. Præterea si quæramus quare quadriennium currit ex quo læsus agere potest,

G quin-

quinquennium verò ex quo scit læsionem
 sibi illatam; responderetur primo casu oportere
 minorem causa cognita, & lite contestata
 restitui aduersus iudicis decretum, vt in cit. l.
 fin. C. de temp. in int. restit. & in l. si quidem
 C. de præd. minor. in secundo autè casu, cùm
 agatur de alienatione inualida, vtpote sine
 decreto; potest maior factus restitui per sim-
 plicem querimoniam, & extra iudicium, vt
 in cit. l. fin. & ibi glo. conquestus C. si maior
 fact. Imò quinquennio non confirmatur, nisi
 alienatio, quæ titulo oneroso processit: nam
 si lucratiuo, siue sciente, siue ignorante illo,
 qui læsus est, non confirmatur, nisi præscrip-
 5 tionem, vt ibid. in §. fin. Itaque † neque iudi-
 cis decretum sufficit, neque cautelam inue-
 nio, vt contractus cum minore initus, omni-
 no tutus reddatur: quoniam stante læsione,
 vel restitutio datur decreto non obstante l. si-
 quidem C. de præd. min. vel neque contra-
 ctus, neq; decretum valent l. & si præses, eod.
 tit. & l. magis §. si æs ff. de reb. eor. laudandus
 tamen erit iudex, qui eiusmodi contractum
 duplici funiculo firmauerit, nempe cum illū
 minori expedire declarauerit, simulq; cùm
 decretum, siue auctoritatem super eum im-
 posuerit, vt in nostris curijs prudenter serua-
 tur:

De Actione Reuoc. Cap. V. § 1

tur: neque maior cautela, videtur in hoc adhiberi posse, etenim contractus tunc, neque nullus, neque restituendus est, nisi tantummodo cum minor probare potest iudici obrep- tum fuisse, vt in l. 1. in fine, & in d. l. magis §. manet ff. de reb. eor. & in d. l. & si p̄ses C. de p̄d. minor. Hęc de actione reuocatoria ex- traordinaria, ratione restitutionis in integrũ: quantum verò ad reuocatoriam ordinariam, perquire infra cap. 9.

Modò, vt calami prurigini satisfaciam, vnum vtile non omittam, etsi vetustissima
6 quæstio sit, an † contractus puberum, nulli, vel ope restitutionis rescindendi; firmi remaneant ob eorum iuramentũ virtute auth. sacramenta C. si aduersus vend. ad cuius no- titiam p̄mitto, quòd ante hunc textũ quæ- stio fuit inter Bulgar. & Martin. iuris ciuili- antiquos glossographos, circa intellectu textus in l. 1. C. si aduers. vend. vbi minor 25. an- nis vendidit p̄dium, & iurauit se nunquam ab ea venditione recessurum; ob iuramentũ tenetur seruare tale pactum: Bulgarus enim dicebat iuramentum illud intelligi seruand- um esse, quando super contractu valido in- terponeretur, non quando super invalido, per l. non dubium §. fin. C. de legib. nempe si

decretum super inualido interpositum non
 esset, sed si interpositum esset, tunc tenebat
 cōtractum esse validum ipso iure, sed restitu-
 tionem in integrum ob iuramentum denega-
 ri. Martinus autem seruandum esse tenebat
 iuramentum, tam si super valido, quàm si su-
 per inualido contractu interponeretur: &
 textum in d.l. non dubium, dicebat habere
 locum in perpetuò prohibitis: nam venditio
 minori non perpetuò prohibetur, sed multis
 casibus permittitur, vt in l. ob æs C. de præd.
 minor. Hæc refert glo. in d.l. i. C. si aduers.
 vend.

Eodem tempore Bulgari, & Martini, re-
 gnabat Imperator Fridericus primus, co-
 gnomento Ænobarbus, qui, vt fertur, ad eã-
 dem quæstionem dirimendam, textum con-
 didit in §. item sacramenta, de pace tenenda
 inter subdit. In vsib. feudor. vnde sumitur d.
 auth. sacramenta: sed non declarauit expres-
 sè, an super valido tantum contractu locum
 haberet iuramentum, secundum Bulgar. vel
 an etiam super inualido, secundum Martin.
 7 Veruntamen quantum ad hoc † reperio cum
 Iasone in eadem auth. tres intellectus. Pri-
 mus est intellectus glosse, modò citatæ in d.l.
 i. quæ tenet declarare secundum Martin.
 dum-

De Actione Reuoc. Cap. V. § 3

· dummodo minor sit pubes, quia impubes
· non ligatur iuramento l. qui iurasse ff. de iu-
· reiur. & facit cap. 1. de delictis puer. & cap.
· paruuli, cum duob. sequentib. 2. 2. quæst. 5. Se-
· cundus intellectus est Cyni in ead. auth. sub
· n. 2. qui ait potius declarare secundum Bul-
· gar. sed eum non sequitur. Tertius intelle-
· ctus est Christoph. Porcij in §. extraneis Inst.
· de hæred. qual. & diff. nempe, quòd auth. ipsa
· non declaret contractus puberum esse custo-
· diendos, sed illorum iuramenta esse custo-
· dienda: sicque aliud esse custodiri iuramen-
· tum, aliud custodiri contractum: vnde prin-
· cipaliter Porc. colligit, quòd licet pubes te-
· neatur stare iuramento; non tamen ob iura-
· mentum tenetur stare contractui nullo, vel
· ope restitutionis rescindendo, sed validum
· tantum seruare teneatur: sed hic intellectus
· non placet, quia licet hæc auth. dicat iuramē-
· tum seruandum esse, deque contractu nihil
· dixerit; nihilominus expressum erat in d. l. 1.
· C. si aduer. vend. per verba ibi, *neque perfidi-*
· *dia, neque periurij*, hoc est contractum, &
· iuramentum seruandum esse, vt explicat glo.
· & Gothofr. ibi.

· Placet tamen, quòd neque iuramentum
· custodiendum sit vbi contractus, in quem ca-
· dit

dit non valet, & vera sententia dictorum textuum in l. 1. & in auth. sacramenta est, ut ostendatur puberem posse iurare, ut quilibet maior: ceterum quatenus contractus valet iuramentum seruire tenetur: aliam enim daretur correctio vniuersi iuris, tam canonici, quam civilis, digestorum, codicis, & authenticorum, ubi sancitum est iuramentum non alterare naturam contractus, sed ut contractum quatenus valet informet: inuolidum nanque ab initio non roborat, cap. si diligenti, in fine, extra, de foro comp. l. non dubium §. fin. C. de legib. l. iuris gentium §. & generaliter ff. de pact. l. si quis inquilinos §. fin. ff. de leg. 1. l. si quis pro eo ff. de fideiussor. l. nullum. ff. de obseq. à lib. §. quia enim Auth. scen. non sol. neque validum si rescindatur, reficit l. fin. C. de non num. pec. imò neque pro parte rescisum restituit, sed in reliqua parte restat, quando contractus diuisionem patitur l. si ex falsis C. de transact. multoties nanque minoris contractus valet, & regulariter ubi non læditur, ut mox dicemus. Et hæc iura remanent in robore, siue omnia, siue quædam ex eis condita sint ante, siue post textum in d. l. 1. & in auth. sacramenta C. si aduers. vend. quia loquuntur expressè, ut iuramentum seruandum

fit

De Actione Reuoc. Cap. V. 35

fit super contractu valido, non verò super in-
ualido, vel rescindendo, sicut iam dictum est:
sed textus in l. 1. & in auth. sacramenta lo-
quuntur simpliciter de seruando iuramento
super contractu: nec explicant super valido,
8 vel inualido: quod enim † posteriori lege nõ
exprimitur; id relictum censetur legibus
prioribus: quod autem lex prior non expri-
mit, suppletur per posteriores §. tribus Au-
th. quibus mo. natur. effic. sui, & l. præcipimus
§. fin. C. de appellat. quem textum habes in
Florentina litera correctè, & l. non est nouũ,
cum duab. sequentib. ff. de legib. & §. illud
Auth. de administr. offic. contractus autem
cum minore multis casibus tenent, vt in l. ob
æ s C. de præd. minor. in l. si pupilli ff. de ne-
got. gest. & alijs: & regulariter vbi non lædi-
tur l. in pupillo ff. de solut. & sic ibi iuramen-
9 tum valet. Quinimò † si iuramentum pube-
ris firmaret contractum inualidum, vel re-
scindendum; plura sequerentur absurda. Pri-
mum absurdum, quia essent melioris condi-
tionis maiores, quàm minores: maiorũ enim
contractus inualidus, vel rescindendus, ne-
quaquam iuramento firmatur, vt in d. l. non
dubium, & concord. Secundum absurdum,
quia solo iuramento minoris, quod in mini-
mo

mo quoque actu hodie interponitur; tituli omnes, & iura quæ minores indemnes conferuant, vana essent, & obliteranda, quod nullo modo credendum est, vt patet ad sensum, & ex l. si quando C. de inoff. test. Tertium absurdum, quia iuramentum foueret fraudem, & dolum contra minoris miserandam ætatē, & peierandi ansam illi præberet ad eiusmodi damna vitanda: sicque vti contra bonos mores, & in perniciem salutis æternæ non teneret c. inter cætera, & per tot. caus. 22. quæst. 4. cap. si verò, cap. quanto §. super, cap. cum cōtingat, ex. de iureiur. cap. quamuis de pact. in 6. cap. non est obligatorium de reg. iur. in 6. l. 2. in fine C. de ind. vid. toll. cum similib.

10 Tres † enim inuiolabile ius diuinum requirit in iuramento comites, nempe veritatem, iudicium, & iustitiam, secundum verba Ieremiæ cap. 4. exarata in cap. & iurabunt 22. q. 1. & in cap. & si Christus, ex. de iureiur. Veritas nanque requiritur, vt syncera consciētia iuretur: iudicium, vt adsit in iurante maturum consilium: iustitia, vt quod iuratur sit licitum, & iustum, quemadmodum explicat glo. in eod. cap. & si Christus, & glo. in cap. animaduertendum 22. q. 2. Itaque cum in iuramento puberis, ob eius fragilitatem,

fa-

De Actione Reuoc. Cap. V. 57

facile sinceritas corrumpatur, vt ex cap. 1. ex. de delict. pueror. maturum consilium non adsit, quia nescit quid agat, vt considerat glo. in cap. paruuli 22. q. 5. per tex. in l. 1. §. impubes C. de falsa mon. & iustitia prorsus deficit, vbi alioqui restitutio in integrum propter iuramentum impediretur, vt per se patet, cum sit contra omnes leges, minoribus restitutionem concedentes; tunc non iuramentum, sed periurium pubes obseruare diceretur, si iuramentum obseruaret, secundum idem cap. animaduertendum, & Diu. Tho. 4. sent. dist. 39. quaest. 1. de periurio: imò etiam si contra non obseruantem oriretur periurium, illud contra iudicem, qui iuramentum admittit, retorqueretur, auth. quod eis C. de nupt. Miror quidem oppositum sensisse magnum nostrum Accursium, qui glossam contrariam edidit in d. l. 1. C. si aduer. vend. & in d. S. item sacramenta, de pace ten. int. subd. In vsib. feud. cum qua glossa, tanquam sub supremo vexillo, magna iurisprudentum pars errauit, sequendo Martini erroneam opinionem, quae multorum animas misit ad inferos, propter multa patrimonia miserabilium puberum, quae ex causa iuramenti ab eis ob fragilitatem praestiti, inique exinanita, atque destructa.

H

fue-

fuert, quemadmodum exclamat Cyn. in ead. auth. sacramenta, sub num. 2. Veniamus nunc ad contraria.

Opponitur primò, quia iuramentū est quid spirituale cap. & si Christus, ex. de iureiur. & in spiritualibus † minor 25. annis habetur pro maiore, cap. si annum, de iudic. in 6. sicq; his duobus textibus canonicis, canonizata videtur d. auth. sacramenta, quæ vult puberē iuramenti religione teneri. Soluitur oppositio, quia hoc est verum, quantum ad iuramentum tantū, ad declarandum, quòd minor ex anno 14. validè iuret, vt quilibet maior: **caterū remanet sub dispositione iuris communis, vt iuramentum non confirmet actum nullum, vel rescindendum, prout est contractus minoris: quod quidem ius commune remanet in robore, vtpote non correctum per hæc iura, quemadmodum superiùs deductum est.**

Opponitur secundò textus in l. quòd si de-ferente ff. de dolo, vbi † iuramentum excludit actionem de dolo, & vim transactionis habet: ergo videtur alterare naturam contractus. Soluitur oppositio, quia hic textus iure canonico est correctus, quemadmodum tenet Innoc. in cap. quia propter nu. 12. in

princ.

De Actione Reuoc. Cap.V. 19

princ. extra, de elect. eo nanque iure attento, iuramentum vbi dolus intercedit, seruandum non est, imò seruans, vt periurus habetur, vt modò dictum est: quandoquidem in materia iuramenti, ius canonicum seruatur cap. nouit §. licet, ex. de iudic. & cap. fin. de foro comp. in 6. Præterea soluitur oppositio hæc à visceribus, quia noster discursus est de seruando pacto virtute iuramenti: textus verò in d. l. quodd si deferente, loquitur de seruando iuramento virtute pacti, vel auctoritatis iudiciariæ: quod quidem nõ est mirum, nec ad nos pertinet: etenim ibi pactum, vel auctoritas iudicis, tacitè, vel expressè promittunt seruandum esse, quod iuratum fuerit: iuramentum verò non est, nisi medius terminus ad veritatem indagandam, vt in l. i. ff. quar. rer. act. non dat. ita exprimit etiam tex. in l. i. & seq. ff. de iureiur. vbi dicitur iuramentum habere maiorem vim, quàm res iudicata.

13 Opponitur tertidò † tex. in l. cum pater §. filius ff. de legatis 2. vbi filius matrem hæredem scripsit, eamque obligauit iuramento ad restituendam hæreditatem: inualido reproto testamento, quamuis mater ab intestato ad eandem successionem admitteretur;

nihilominus ob iuramentum, ad eandem hæ-
 reditatem eodem modo restituendam obli-
 gata remansit: sicque videtur iuramētum ha-
 bere locum in actu nullo, nempe in testamē-
 to inualido. Soluitur oppositio, quia iura-
 mentum ibi, nequaquam operatur principa-
 liter vt iuramentum, sed secundariò, vt in-
 dicium bonæ voluntatis testatoris erga sub-
 stitutum: quia cùm testator voluerit matrem
 ita iurare; videtur voluisse, vt ipsa omnimo-
 do restitutionem executioni demãdaret: ita-
 que illa substitutionis repetitio de causa te-
 stati ad causam intestati, non inducitur vi
 iuramenti, sed vi voluntatis testatoris, ita
 coniectæ, ex eo quia iuramento strinxit hære-
 dem, vt legitur in eod. tex. ibi, *nam obnixæ
 voluntatis preces, &c.*

14 Opponitur quartò † tex. in cap. quamuis,
 de pact. in 6. vbi filia dum nuptui tradebatur,
 vocauit se dote contentam: ideoque iuramē-
 to promisit nunquam ad bona paterna re-
 gressum habere: quamuis eiusmodi promif-
 sio improbetur à lege ciuili, vt in l. pactum
 dotali C. de collat. & similib. nihilominus
 omnino seruanda est propter iuramentum, si
 tamen sine vi, & dolo præstitum fuerit, & nõ
 vergat in aternæ salutis dispendium, nec in-

alte-

De Actione Retuoc. Cap. V. 61

alterius detrimentum. Soluitur oppositio, quia ibi non est iuramentum, quod alterat naturam actus, sed legislator, qui alterat naturam iuramenti, quæ est, ut locum non obtineat in actu improbato, ut supra dictum est: quandoquidem textus est, qui vult ibi, ut stante iuramento actus nullus valeat, sicq; pactum illud seruandum est virtute textus, non virtute iuramenti, & ille textus, ut admodum exorbitans, ne puncto quidem trahendus est ultra casum, de quo loquitur, neque in consequentiam cap. quæ à iure communi, de reg. iur. in 6. l. quod contra ff. eod. ita respondendum puto ad tex. in cap. debitores, ex. de iure iur. & ad alios textus, tum canonicos, cum ciuiles iuramenti naturam alterantes: imò ipsummet ius canonicum, quod in materia iuramenti attenditur, ut etiam dictum est, eos textus veluti spumas reiecit, & in nihilum redigit: rigorosè enim iubet, iuramentum non esse seruandum si periculum animæ, iniquitatem, dolum, vel iniustitiam contineat, & si seruetur, seruantem, ut periurum habendum esse, ut supra plenè deductum est: siquidem omnia, vel aliquod huiusmodi vitiorum, hi textus exorbitantes apertè continent, cum pacta iniusta, & legibus expressè im-

improbata foueant, vt ibi legitur: imò etiam ipſemet textus in cap. quamuis, corrigitur à ſemetipſo in fine, vbi eadem leguntur, nempe iuramentum præſtitum vi, dolo, & cum alterius damno, vel cum animæ periculo, non eſſe ſeruandum: neque principem huiusmodi legem condere poſſe, legitur in l. filius ff. de cond. inſtit. Nihil igitur operantur hi textus exorbitantes, niſi tincturam in chartis, & cõ- fuſionem in mentibus.

Opponitur quintò, quia iuramentum inane eſſet, ſi ſuper valido tantùm contractu locum haberet: etenim contractus eo caſu, per ſe abſque iuramenti auxilio ſuſtinetur. Soluitur oppoſitio, quia iuramentum non eſt inane, ſed magni ponderis: addit enim forum foro, ita vt qui pactum validum ſeruare negat, duplici via coërceatur pro arbitrio actoris, nimirum via ciuili, vt in l. iuris gentiũ S. prætor ait ff. de pact. & via canonica, vt in cap. fin. de foro comp. in 6. quemadmodum. Imola in cap. cum contingat, tub. n. 29. ex. de iure iur. & ſcribentes in ead. auth. ſacramenta. Præterea iuramentum operatur, vt iurans, non facilè diſcedat à contractu præ timore ne incidat in pœnam periurij, quæ magna eſt, l. nam ſufficit ff. de dolo: infamiam nanque,

pœ-

De Actione Reuoc. Cap.V. 63

poenam pactis insertam, causæ amissionem, recepti restitutionem, dignitatis priuationē indicit l. si quis maior C. de transact. cum l. penult. C. de dignitat. lib. 12. ac testimonij dicendi facultate priuat, cap. quicumque 6. quæst. 1. cap. si quis conuictus, & cap. paruuli 22. q. 5. & quod magis Deum vltorem habet, vt patet ad sensum, & in l. 2. C. de iureiur. & in l. 2. C. de reb. cred. periurium enim est mēdadium iuramento firmatum, vt definitur à D. Tho. 4. sent. dist. 39. quæst. 1. de periurio: neque solùm hac horribili poena punitur, sed nec sine maxima satisfactione relaxatur, nēpe ieiunio quadraginta dierum in pane, & aqua, cum continua septem sequentium annorum poenitentia, vt in cit. cap. quicumque 6. q. 1. ecclesia tamen, vti mater pia, post peccatum commissum, rigorosam huiusmodi satisfactionem non exigit, sed arbitrio confessarij remittit. Reiectis igitur contrarijs, apparet iuramentum, † nedum puberis; verùm etiam maioris, ne puncto quidem alterare naturam actus, in quem cadit & scopu, ad quem materia iuramenti dirigitur, esse à iure Diuino præscriptum, cui leges humane derogare non possunt, nimirum, vt iuramentum non sit, vbi non est iustitia, iudicium, & veri-

64 Antonij Galisij

veritas: adeo vt quicquid contra hæc tria
requisita, vel eorum singula legibus inuentū
est, habeatur veluti tumor præter na-
turam iuramenti, omnino refecandus.

Hac tamen conclusione retenta sciendum
17 est † non posse qui iuratus est, iuramento cō-
trauenire tuta conscientia, etiam si super cō-
tractu inualido iurauerit, nisi absolutionem
ad id ab ecclesia prius obtineat, cap. si verò,
ex. de iureiur. quia iudicare vtrū iuramen-
tum sit licitum, vel seruandum, necne, non
pertinet ad iuratum, sed ad ecclesiam, cap.
venerabilem §. item, ex. de electione: verū
contrauenire valet, vbi liquet iuramentum
seruari non posse sine interitu animæ, cit. cap.
si verò, vt si iurauit facinora committere c. 1.
& sequentib. 22 q. 4. vel si necessitas vrgeat,
& superior haberi non possit, à quo conceda-
tur absolutio, vt singulariter dixit Innoc. in
eod. cap. venerabilem, n. 6. per tex. in cap. an-
tecessor 1 1. quæst. 3. vel vbi iuramentum in
melius commutatur cap. 3. ex. de iureiur. &
vbi iuramentum constat esse illicitum, sed ta-
men seruari posse sine interitu animæ; per-
mittitur etiam conniuentibus oculis contra-
uenire auctoritate propria, vt si quis iurauit
18 inuitus cap. verū eod. tit. sed quamuis †

con-

De Actione Reuoc. Cap. V. 65

constet iuramentum esse illicitum sine interitu, vel cum interitu animæ; absolutio ab illius obseruantia interponenda est, non dene-ganda: pœnitentia tamen iniuncta ex quo malè iuratū fuit cap. 2. iuncto cap. cum quidā §. 1. & cap. quanto §. super, eod. tit. & cap. ne-cesse 22. quæst. 4. Vbi autem iniustitia iura-menti non liquet, etiam concedenda est ab-solutio, ne periurijs aperiatur via, secundum cit. tex. in cap. si verò: non tamen plenè, sed conditionaliter, quemadmodum notatur ex tex. in cap. solet, ex. de sent. excom. nempe ad finem agendi, sed vt eatenus valida sit ab-solutio, quatenus probatum fuerit iniustum fuisse actum, super quo iuratum fuit, itaut si actor sententiam obtineat, censeatur simul plenè absolutus: si verò succumbat, rema-neat plenè innodatus iuramēto, quemadmo-dum explicat Paul. de Castro conf. 259. cir-ca primum n. 2. vers. posset etiam lib. 2. quem sequitur Couar. var. cap. 4. nu. 6. prout hodie, vt plurimum ad finem agendi conceditur ta-lis absolutio: & quidem prudenter, ne iura-mentum inconsultè frangatur, utque actori pariter, ac reo, citra præiudicium consulatur.

19 Nec solū à Papa † concedi potest absolutio, ut uideatur ostendere tex. in cit. cap. si uerò, de

I iure-

iureiur. sed etiam ab archiepiscopo, cui committitur id in d. cap. cum quidam §. 1. eod. tit. siue ab episcopo, cui etiam id committitur in cap. Quintauallis, & in cap. cum cōtingat eod. tit. ita Innoc. in cap. debitores, sub nu. 2. eod. tit. siue etiam à capitulo sede vacante, cū tunc exerceat iurisdictionem episcopalem cap. penult. & fin. de suppl. negl. prælator. in 6. cap. vnico, de maiorit. & obed. in 6. & not. in cap. his quæ, extra eod. tit. ita Zabar. in conf. 35. num. 3. vers. ad secundum: & præter hos nulli prælato id permittitur, qui episcopali iurisdictione caret, vt ait Abbas in cap. quanto n. 8. prope fin. eod. tit. per tex. in cap. 1. extra de voto: agitur enim quasi de remittendo peccato antequam committatur.

C A P. V I.

De Reuocatoria pro alijs, qui reguntur sub curatore.

S V M M A R I V M.

1. Curatorem habentes, minoribus exequantur: & qui sint isti.
2. Meretrix curatore opus non habet: & per nunt. sequentem.

3 Me-

De Actione Reuoc. Cap. VI. 67

- 3 *Meretrices unde lupa cognominentur.*
- 4 *Auaro curator non datur: & per duos num. sequentes.*
- 5 *Contrariorum eandem esse disciplinam, quomodo intelligatur.*
- 6 *Auarus tres habet à natura curatores.*
- 7 *Prodigo dicitur bonis interdictum iudicis decreto mediante: furioso autem ipso iure: quemadmodum ceteris insanis: & quenam sit ratio differentia.*
- 8 *Muto, ac surdo simul, siue muto tantum, ac surdo tantum, ipso iure bonis interdicitur.*
- 9 *Curatoris datio sine alia interdictione prohibet illi, cui datur, bonorum administrationem.*
- 10 *Curatorem habentes, intra quæ tempora restituantur postquam curator cessauit.*

Descendamus ad alios, qui sub curatore re manēt, † quorum sanè pecunia siue res aliæ, solent eodem modo auocari, ac si minorum essent: hos enim per omnia in contractibus minori æquiparari constat, siue puberi l. si curatorem C. de in integ. rest. min. l. si prædia ff. de reb. eor. siue impuberi l. qui neq; §. 1. eod. tit. l. certi §. item queri ff. si cert. pet. l. dabimusque §. 1. ff. de priuil. cred. oratio nanque Seueri, de qua in l. 1. ff. de reb.

cor. cùm de minoribus adiuuandis loquatur;
 eius sententiam verbis amplioſſimam porrigendam
 eſſe ad omnes quoscunque ſub curatore
 manentes, apparet ex l. 2. C. de curat. fur. &
 ex cit. l. ſi prædia, & l. qui neque §. 1. & ex glo.
 3. in d. l. 1. Rurſumque cùm oratio loquatur
 de alienatione prædij ruſtici, & ſuburbani;
 eandem ſententiam porrigendam eſſe ad om-
 nes alienationes, habetur in l. magis, eod. tit.
 de reb. cor. quod ipſamet rubrica demõſtrat,
 quæ indefinitè loquitur; *de rebus eorum, qui ſub
 tutela, vel cura ſunt*: itaque regitur materia
 iſta cum illa de minoribus, vt in cap. præce-
 denti vſque ad tot. num. 5. & qui præter mi-
 nores ſub curatore manēt, iſti ſunt; furioſus,
 l. 1. ff. & C. de curat. fur. §. furioſi, Inſt. de cu-
 rat. Item alij mentecapti, ſiue fatui §. ſed &
 mentecaptis. Inſtit. eod. tit. cum l. 2. ff. de po-
 ſtul. Item ſurdus, & mutus, ſi talis ſit vt rebus
 ſuis ſuper-eſſe nequeat §. ſed, & mentecaptis
 mod. cit. iuncta l. discretis C. qui teſtam. fac.
 poſſ. & l. item quia, cū glo. & mutus ff. de pact.
 Itē prodigus §. furioſi modò cit. l. 1. ff. de cur.
 fur. Item patrimonium decoctoris l. 2. & l. fin.
 ff. de curat. bon. dando. Item venter prægnās
 l. 1. §. quoties ff. de ventre in poſſ. mitt. l. ſi
 ventri ff. de priuil. credit. l. bonorum ff. de

cu-

De Actione Reuoc. Cap. VI. 69

curat. fur. Item hæreditas iacens l. si quis instituat. §. item ff. de hæred. instit. l. debitor, ad princ. ff. de negot. gèst. l. cum deliberant ff. de curat. fur. Item absens, ac infirmus ead. l. si quis instituat. §. fin. & l. ab hostibus ff. ex quib. caus. maio. & l. cū cognatos C. de postlim. reuerf. Item omnes, qui rebus suis superesse non possunt l. 2. ff. de curat. fur.

- 2 Meretricem † autem cum his non connumerato, quia nunquam curatoris regimine opus habet, licet contra sit quorundam sententia, desumpta ex textu, & glo. in l. & mulieri ff. de curat. fur. cuius quidem textus exquisita elegantia, pro decisione quæstionem introduxit, non secus, ac si medicus febrim excitaret: etenim ibi non meretrici, sed mulieri prodigæ bonis interdicendum esse statutum est: & quamuis lex illa meminerit mulieris luxuriosè viuentis; atramen illud, luxuriosè, secundum ampliorem significationem, prodigiatem denotat, iuxta tex. & glo. in verbo luxuria, in l. ex damni ff. de damno infe. l. 1. ad fin. & glo. ibi ff. de ædilitio edicto l. penult. ff. de incend. ruina, & naufr. voluit nanque iurisconsultus postquam de curatore prodigo dando locutus fuit, idem de prodiga quoque specificare, quamuis necesse non esset:

esset: idque manifestè ostendit oratio, quæ sequitur ibidem, de furioso, vel furiosa, & lex præcedens, quæ loquitur de mentecapta: quemadmodum de fatuo, & fatua loquitur l. 2. ff. de postul. & de damnata, & deportata l. quinque, cum l. sed si ff. de bon. damnator. imò d. l. & mulieri, de meretrice nullatenus loqui potuit, quia non aliter præsumptio est, quòd ipsa, sicut est prodiga personæ suæ, ita & bonorum suorum sit, non obstante cit. glo. ibi: quandoquidem meretrices, non ad dilapidationem, sed ad quæstum tendunt l. palā ff. de ritu nupt. malignisque adulationibus amafios spoliare solent, vt ex l. 2. C. de donat. int. vir. & vxor. prout Ouid. 1. amor. 10. *Sola viro mulier spolijs exultat ademptis*, &c. ac allusione quoque vöcabuli attenda, meretrices à merendo dictas esse, quòd mercede suam exercent militiam, ait Valla lib. 4. cap.

- 3 110. adeò, vt lupæ † dici mereantur: cui cognomento dedit initium Acca Larétia, Faustuli pastoris vxor, quæ Romulum, & Remum lactauit: etenim propter vulgati corporis quæstum, lupa inter pastores, idest meretrix nuncupata fuit, Lactant. lib. 1. diuin. instit. cap. 20. & Diu. Augustin. de ciuit. Dei, lib. 18 cap. 21. eamque ad opum affluentiam deuenit,

nit,

De Actione Reuoc. Cap. VI. 71

nit, vt cum populū Romanum heredem reliquisset, ab eodem grati animi ergo, aram, statuam, anniuersariumque inter fastos dies annumeratum promeruisse, legitur apud Alex. ab Alex. genial. dier. lib. 1. cap. 26. similia de Flora scripta sunt, quæ cum magnas opes corporis quæstu cumulasset, populū Romanum scripsit hæredem, ac ab eo inter deas cum anniuersario culta, ita nuncupata fuit, quòd floribus ad fructuum productionē præesset. Lactant. loco modò cit. & idē Alex. lib. 6. cap. 8. sed hanc eandem esse cum Acca Larétia quidam putant, vt innuit. Ludou. Vines in Diu. August. de ciuit. Dei, lib. 4. c. 8. & colligitur ex eisdem auctoribus ibidem, ac alijs primæ classis, propter similia, quæ de vtraque scripserunt: & præter has Laidem, Corinthiam, Lamiam Demetrii, Thaidem, & alias quamplures meretricio quæstu ditatas legimus: & nonnunquam videmus meretrices ita locupletes euadere, vt cum ad bonam frugem reuertunt; amasijs etiam nobilibus præ dotibus pinguibus nubant. Itaque nulla ratio suadet, ei quæ lucris inhiat, legem curatorem dare voluisse vt prodigæ pro bonorum cōseruatione: quod esset quoque incompatible, vtpote directè contra legem,

gem, quæ huiusmodi mulieribus fauorem, denegat, vt ex l. his solis §. actionem C. de reuoc. donat. & glo. fin. in l. ea, quæ C. de donat. ante nupt. quemadmodum Domitianum Cæsarem, facultatem accipiendi legata, & hæreditates illis ademisse, refert Sueton. in eiusdem Imperatoris vita cap. 8. & meritò legum auxilio destituendæ sunt, ne aliàs libidinem leges fouere viderentur, quod prohibetur in l. legem §. in posterum C. de naturalib. liber. & in Auth. scen. nō sol. consequeretur nanque meretrix priuilegia pupillaria, quæ competunt omnibus sub curatore degentibus, vt nuper sub n. i. dictum est: sicque propter malos mores, fauorem reportaret, quod permittendum non est l. relegatorum §. fin. ff. de interd. & releg. & esset quidem hæc interdictio fauorabilis pro meretrice, nam odiosa non est, nisi vbi datur creditoribus, vel fisco instantibus: tunc enim agitur de auferendis bonis, alijs autem casibus, de conseruandis, vt ageretur in casu præsentis. Insuper curatorem huiusmodi nunquam datum audiui, sicque d. l. & mulieri, etiam ratione praxis, quæ seruator interpretanda est, vt nunquam de meretrice loquatur l. si de interpretatione ff. de legib.

De Actione Reuoc. Cap. VI. 73

- 4 Neque in supradictorum catalogo † auarus includitur : quandoquidem ipsi non est bonis interdicendum, vel curator dandus, contra Bald. in l. fin. sub n. 16. C. de sent. pass. qui videtur id affirmare ad similitudinē prodigi per maximam, quòd eadem sit contrariorum disciplina: † quoniam, & si auarus, & prodigus contrarij sint, cum ille tenenda teneat, atque non tenenda, hic danda det, atque nō dāda, vt per se patet, & legitur in glo. in §. item prodigus, Instit. quib. non est perm. fac. test. & in glo. in cap. ex parte, extra de cōsuetud. nihilominus hęc maxima viget in cōtrarijs tantum, vt ex l. qui proprio, §. procurator ff. de procurat. non autem in rationibus contrariorum, vbi diuersitas inuenitur, l. si negotia, & l. si quis 24. ff. de negot. gest. l. si quis putans, §. 1. ff. communi diuid. l. sed & socius §. si absenti ff. pro soc. ita Cyn. in l. vnica §. pro secundo, in 7. opposit. C. de cad. toll. & Bart. in l. inter stipulantem §. sacram, sub n. 4. ff. de verb. oblig. Et sanè inæqualitas rationis est inter auarum, & prodigum : etenim curator, siue interdictio, nulla lege auaro datur, & si legislatores id voluissent ; vtique decreuissent, nam ardorem auaritiæ detestantur in §. an certè Auth. vt iud.

K sine

sine quoquo suffr. & in l. si quemquam C. de
 episc. & cler. & nihil penitus de hoc, neque
 ibi, neque alibi iure cautum reperitur: ergo
 à nobis quoque omittendum est, arg. tex. in
 S. cum igitur, vers. fin autem, Auth. de non
 elig. ibi, *nec qualibet est lex aliquid tale dicens.*
 Quinimo fuisset quidem inutile curatorem
 6 avaro decerni, quoniam ipse tres † habet à
 natura maximæ authoritatis curatores, tena-
 citatè, in extremo saltèm rescantes, crume-
 namque ad erogandum aperientes, qui sunt,
 fames, frigus, & pudor indecentis cultus, vt
 Lucret. lib. 3. *sollicitè euolitant morbis, al-
 goque, fameque,* & Liuius lib. 4. deca. 4. *pes-
 simus quidem pudor est, vel parsimonie, vel
 paupertatis:* sed si tantæ sit abiectionis, vt pu-
 dore contempto fordidis ob auaritiam uta-
 tur vestibus; eas sufficit sine curatore prohi-
 bere, quemadmodum in l. vestem sordidam
 ff. de iniur. prodigo autem expressè interdi-
 ctionem decerni, curatoremque dari leges
 volunt: idque statuere oportuit, etenim alio-
 quin nullo fræno dissipatio temperaretur.
 Neque auaritia in alterius præiudicium du-
 rare potest: quoniam ipsamet tutum depofi-
 tum est, vtpote rem integram, nempe facultates
 indiminutas conseruans: prodigitas ve-

De Actione Reuoc. Cap. VI. 73

rò secus, vt per se patet. Præterea nunquam auaro curatorem datum audiui, quapropter ita seruandum est l. minimè ff. de legib.

Tandem tres tantùm appendices notabo ad materiam conferentes. Prima est, quæ nã sit ratio sequentis. differentiæ inter † prodigum, & furiosum: nam palàm est prodigum semper validè agere quousque à iudice bonis interdictus fuerit l. is cui ff. de testam. §. item prodigus Inst. quib. non est perm. fac. test. furiosum verò statim ac furere cœpit ad agendum inhabilem esse ostendit glo. in l. is cui ff. de verb. oblig. & in l. 1. ff. de curat. fur. & quidem ratio est, quia prodigus ex gestis, & sermonibus videtur sanæ mentis, in factis autem furiosus l. his qui §. fin. ff. de tutor. & curator. dat. quamobrem talis declarandus est à iudice, aliàs eius prodigitas non cognosceretur, & contrahentes cum eo decepti restarent, si contractus esset infirmus, secundùm l. sed & si §. item ff. de instit. act. furiosus verò loquela manifestatur talis l. quidam ff. de cond. inst. l. idem Iulianus §. constat ff. de leg. 1. idcirco quilibet eius commercium vitare debet: alioqui non excusatur, si damnũ simile patiat, iuxta l. nec supina ff. de iur. & fac. ign. l. & si §. ignorãtia ff. de contrah. empt.

Idem dicendum esse non ambigitur de omnibus insanis, qui loquela inhabiles manifestantur, vt ipso iure inualidè agant, vt patet ex aperto textu in l. 2. ff. de inoff. test. neque ratio reddi potest cur non idem, quod in furioso, in his quoq; sit, iuxta glo. 1. in §. furiosi, cum tex. quem allegat in l. à Titio, in fine ff. de verb. obl. & facit text. in l. non possunt, cū l. seq. ff. de legib. nec ad rem pertinet illos speciatim distinguere, puta amentem, mentecaptum, stultum, fatuum, ac cæteros, quamuis ita variè nominari contingat, nam plerūque confusè nominantur: nec in alio exorbitat ab his furiosus, quàm in agitatione cum quadam animirabie, vt bene Alciatus lib. 2. parerg. cap. 16. & quanquam contrarium dixerit Cic. lib. 3. Tuscul. nempe furioso, non autem alijs insanis legem duodecim tabularum bonis interdixisse, iuxta l. 1. ff. de curat. fur. tamen leges habemus, vt idem sit in cæteris mentecaptis, & vt ipsi quoque ipso iure inualidè agant, vt modò dictum est: excipit enim Cicero à necessitate curatoris, insanos, quibus mentis reliquię remanēt: quod non negamus, dum illi rebus suis adhuc superesse valent: ijs nanque curatores tunc esse dandos legimus, cum ad id inhabiles eua-

le-

De Actione Reuoc. Cap. VI. 77

serunt: idque prætor legi duodecim tabularum addidit §. sed & mentecaptis, Inst. de curat. & l. i. §. fin. cum quatuor sequentibus ff. de postul. quam sane additionem Cicero non cognouit, cum floruerit ipse temporibus Octauiani Augusti, longè ante Iustiniani iuris compaginacionem. Hinc † mutus, & surdus simul, qui rebus suis superesse non valet; eadem ratione nullum actum agit ipso iure; quia non loquendo, inhabile se manifestat, ut per se patet, & in l. mutum ff. de ædil. edic. ac etiam non audiendo §. mutum Inst. de inutil. stip. & hic textus dicit idem de muto tantum, ac de surdo tantum.

9 Secunda appendix est, per solam † dationem curatoris absque alio iudicis decreto, censeri statim administrationem interdictam, ut doctores volunt in l. is cui ff. de verb. oblig. contra Angel. ibid. & allegant l. si curatorem C. de in integ. rest. min. quod apertius probatur ex argum. eiusdem l. si curator: dicitur enim ibi curatorem habens, facere actum nullum ipso iure: unde oritur consequentia, quod propter solum curatorem interdictio inducatur: & id etiam quia inclusio curatoris ad administrationem alienorum bonorum, est necessaria exclusio domini ab eadem administratione, ut patet ad sensum, & colligitur ex l. illud ff. de acq. hæ.

Ter-

10 Tertia appendix est, † tempora pro restitutione obtinenda competere istis, qui sub curatore manent, intra¹ quadriennium continuum aduersus gesta cum decreto, ex die tamen quo agere possunt: vel intra quinquennium aduersus gesta sine decreto, ex die quo nouerint læsionem, vt in cap. præced. dictum est de minoribus, quibus isti exæquantur, vt hic in principio: sed quemadmodum in minoribus hæc tempora currere possunt, ex quo curator cessat; ita in istis, nempe ex quo experiri possunt, vt currebat annus antiquitus, de quo in l. i. ff. ex quib. caus. maior. & in l. i. ff. quæ in fraud. cred. Vbi autem isti potestate agendi carerent, vel læsionem ignorarent, vel ex causa lucretiua aliquid alienatum inuenirent; non nisi præscriptione triginta, vel quadraginta annorum excluderentur, vt similiter de minoribus in cap. præcedenti dictum est.

Præter hætenus dicta de reuocatoria extraordinaria, ratione restitutionis in integrum; perquire quod de reuocatoria ordinaria in communi discurretur infra cap. 9.

CAP.

De Actione Reuoc. Cap. VII. 27

C A P. V I I.

De Reuocatoria ex causa illorum, qui
damnosam interdictionem
patiuntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Interdicti ad sui damnum qui sint, & qualiter,
& ex quo tempore tales fiant.
- 2 Notorium non est equale, sed proximū sententiæ.
- 3 Condemnati antiquitus, aut solum quæ iuris ci-
uilibis sunt amittebant, aut fiebant serui pœna,
& priuabantur commodis iuris ciuilibis, &
gentium.
- 4 Seruus pœna hodie nemo fit, qui bene natus est:
unde illegitimi, & in seruitute nati excipiun-
tur nisi habiles facti sint.
- 5 Bonorum publicatio quomodo precedebat antiqui-
tus: quomodo hodie.
- 6 Condemnatus, & proscripseus ubi bona non
amittunt, illa valide disponunt, cum persona
libera sit.
- 7 Relegato, & condemnato ad carceres bonorum
administrationem aufertur.
- 8 Carcere detentus quando inualide agat, cum

ex eo actu restituatur in integrum.

- 9 *Deportatus amittit uniuersa bona, etiam futura.*
- 10 *Bonorum publicatio quando non extendatur ad bona futura.*
- 11 *Bonorum administratio reo non prohibetur antequam condemnetur: neque post sententiam, à qua appellauit: & quando dicatur alienare in fraudem.*
- 12 *Condemnatus, & proscrip- tus, quando puniri, uel eorum bona auferri possint extra territorium iudicis condemnantis.*
- 13 *Iudex quando teneatur auxilium prestare iudici alienae iurisdictionis.*
- 14 *Condemnatus, & proscrip- tus, quorum bona fuerunt publicata, disponunt alia bona sua, extra locum iudicis condemnantis existentia: & ubique administrant aliena bona.*
- 15 *Ius commune non cogit principem, uel iudicem unius regni, ut alteri alterius regni opem ferat: sed id ex conuenientia seruandum est: ius autem commune canonicum omnes simul cogit.*
- 16 *Condemnatus, & proscrip- tus restituti ex indulgentia principis; quando, & quae bona recuperent: & in numero sequenti.*
- 17 *Religiosus, qui non possidet in communi, uel in par-*

De Actione Reuoc. Cap. VII. 81

particulari, si ad episcopatum promotus sit, vel ad laxiorem religionem dimissus; quæ bona recuperet ex ijs, quæ in seculo reliquit.

18 *Princeps pro utilitate unius, potest alteri paruum præiudicium inferre: sed pro utilitate publica magnum: imò bona potest auferre, soluto tamen iusto pretio.*

19 *Principis qualiter omnia esse dicantur.*

20 *Excommunicato non interdicitur bonorum administratio.*

EX minoribus, & alijs, qui vtilem interdictionem sortiuntur, transeamus ad eos, qui patiuntur interdictionem damnosam: & sunt. † Decoctor l. 2. & toto tit. ff. de curat. bon. dando. Debitor suspectus l. si fideiussor S. si satisfdatum, & glo. ibi ff. qui satisfd. cog. cū l. de pollicitationibus ff. de pollicit. Debitoris hæres pauper l. si creditores ff. de priuil. cred. Proscriptus, & condemnatus, cui vita, vel ciuitas adimitur, vel seruitus irrogatur, vt in tit. ff. & C. de bon. damnator. quod tamen intelligitur, & temperatur, vt infra. Hæreticus, eiusq; fautores l. Manichæos, & toto tit. C. de hæret. cap. sicut ait, & cap. vergētis, extra eod. Apostata, eiusq; fautores l. 1. & toto tit. C. de apostat. cum l. venerandi C. de pagan.

gan. Rebellis, eiusque fautores l. quisquis, cū
 l. seq. C. ad leg. Iul. Maieft. & alij in l. 1. ff. de
 iure fisci. Non tamen loquimur de bonis
 istorum, quæ sub curatore custodiri contin-
 git: quia tunc in gratiam creditorum, vel fi-
 sci, bona cōseruantur, vt est exemplum in bo-
 nis decoctoris in gratiam creditorum l. 2. &
 l. fin. ff. de cur. bon. dādo: & fruūtur eiusmodi
 bona, siue creditores omnibus priuilegijs eo-
 rum, qui sub curatore manent: quoniam om-
 nibus sub curatore manentibus eadem pri-
 uilegia conceduntur: vt in præcedenti cap.
 dictum est: sed loquimur de personis interdi-
 ctis, qualiter facultate contrahendi, bonaq;
 sua administrandi careant: vt secundum no-
 strum institutum videamus quādo illorū pe-
 cunia soluta; siue res alienatæ reuocādæ sint.
 Præmittendum autem duxi, quando isti di-
 cantur interdicti: & quidem decoctori, ac
 alijs debitoribus, vt supra; non nisi per iudi-
 cem bonis interdicatur, vt in l. qui autem S.
 sciendum ff. quæ in fraud. prout etiam pro-
 scriptus, & damnatus, non nisi sententiā me-
 diante, tales declarantur, & interdicuntur l.
 post cōtractum ff. de donat. l. si quis posthac
 C. de bon. proscript. l. 2. ff. de bon. damnator.
 vt eorū quoq; nomina passua demonstrāt.

Hæ-

De Actione Retloc. Cap. VII. 83

Hæreticus autem, & apostata cōtrahunt vsq;
ad annum, ex quo vti tales, excommunicati
declarantur, auth. credentes C. de hæret. ca-
nonizata in cap. excommunicamus itaque S.
credentes, extra eod. tit. Rebellis tandem,
nedum ipso iure talis fit l. quisquis C. ad l. Iul.
Maiest. verùm etiam ipso iure declaratur ta-
lis, vt in extrauag. in tit. qui sint rebelles, In
vsib. feud. veruntamen ista legis declaratio
nihil operatur: potest enim lex declarare ius,
non autem factum, nisi probetur, & fiat iuris
notorium: itaut sententia mediante sciatur
factum euenisse, propter quod mereatur quis
esse interdictus ipso iure, cùm sententia pro
veritate habeatur, vt glo. sub verbo, cōdem-
natus, in ead. extrauag. per tex. in l. res iudi-
cata ff. de reg. iur. & est tex. in l. ingenuum ff.
de statu hom. imò quousque rebellis tolera-
tur, valent gesta per eum, vt notat glo. in
ead. extrauag. sub verbo, rebellando, vltra
med. per tex. in l. Barbarius ff. de offic. præsid.
& in l. si arbiter C. de sent. & interloc. vnde
bene dixit Bald. in cap. vnico, in princ. quali-
ter dom. propr. feudi priu. per eundem text.
ibi, *apertam feloniam*; quòd vbi agitur de
priuando aliquem, licet notoria sit eius cul-
pa, requiritur tamen sententia, quæ priuet:

sed in rebelli sufficit sola sententia, quæ de-
 claret, vt dictum est. Neque verum puto
 quod aliqui scribunt in l. is cui ff. de verb.
 2 oblig. nempe † notorium æquiparari senten-
 tiæ, per tex. in l. emptorem ff. de act. empti,
 sed esse proximum sententiæ, hoc est æquipa-
 rari plenissimis probationibus, ita vt super
 notorio, immediatè sententiæ ferenda sit:
 quippe hic videtur sensus huius vltimi tex-
 tus in l. emptorem: quemadmodum Bald. in
 l. i. n. 5. C. de curat. fur. & in l. is cui, nu. 2. ff.
 de testam. & in l. fin. n. 11. C. de sent. pass. di-
 xit notorium non æquiparari sententiæ ad in-
 ducendum, vel prohibendum, sed ad decla-
 randum aliquid: & allegat eandem l. empto-
 rem ff. de act. empti, & l. quod ad statum ff. de
 poen. cum alijs.

Quod attinet ad decoctorem, debitorem
 suspectum, ac hæredem debitoris pauperem,
 satis discussum reperietur infra cap. 9. quan-
 do solutio à debitore, vel eius hærede facta,
 reuocari possit creditoribus instantibus. Pro-
 3 scriptus † autem, & condemnatus, iure anti-
 quo attento, quæ iuris ciuilibus sunt amittebāt,
 inter quæ connumeratur testamenti factio,
 tam actiua, quàm passiuua l. i. S. ij ff. de leg. 3.
 cum l. quidam, & ibi glo. ff. de poen. quæ verò

iu-

De Actione Reuoc. Cap. VII. 85

iurifgentium retinebant, vt emere, vendere, ac omnes ferè contractus celebrare, vt in ead. l. quidam, cū §. ius autem gētium, Inst. de iure natur. præter tamē eos, qui serui poenæ fiebant, quoniam nullatenus administrare poterant, vt in metallum damnati, vt ex ead. l. quidam, modò cit. & in l. in metallum.

4 C. de bon. proscript. Hodie autem † quælibet seruitus nouo iure sublata est: nemo enim bene natus possidetur à supplicio, sed remanet liber §. quod autem, Auth. de nupt. quamuis reus mortis esset, cōtra glo. in auth. sed hodie C. de donat. int. vir. & vx. quia textus in eod. §. quod autem, generaliter, & indistinctè loquitur negando seruitutem, & affirmando libertatem in bene nato: ergo generaliter, & indistinctè accipiendus est l. i. §. generaliter, & glo. ibi ff. de legat. præst. cum l. de pretio ff. de public. in rem act. quemadmodum Salyc. in ead. auth. sed hodie: vnde spurius cum non sit bene natus, remanet seruus poenæ, iuxta glo. in l. qui vltimo ff. de poenis: eademque ratione alij cuncti, qui ex legitimo matrimonio nati non sunt, & qui in seruitute nati sūt, nisi ad legitimum statum illegitimi reuocati sint, vel per dispensationem iuris, vt sunt filij naturales, vt in tit. C. de natural. liber. & Auth. quib.

quib. mod. natural. effic. legit. vel per dispensationem principis, ut sunt, qui nascuntur ex damnato coitu, ut ex l. qui in prouincia §. diuus ff. de ritu nupt. & nisi serui nati, natalibus restituti fuerint: etenim restituti, perinde ac ingenuè nati prorsus habentur, ut in l. 2. 3. & ult. ff. de natal. restit.

Sed quamuis proscrip-tus, & condemnatus bene nati, valeant omnes actus celebrare tanquam liberi à dominio pœnæ; attamen antiquitus remanebant etiam serui Cæsaris: quodammodo: hoc est non quantum ad personam, cū verè serui Cæsaris non essent, iuxta l. 3. ff. de ijs, quæ pro non script. hab. & l. quidam ff. de pœnis: sed quantum ad bona, quæ illis auferebantur uti publicata, ut in l. tit. ff. & C. de bon. damnator. solutioque, siue alienatio, ab eis facta reuocabatur, utpote in fraudem fisci l. fin. ff. de portio. quæ lib. damnator. veruntamè id variè temperatum fuit, ut in l. quando C. de bon. proscrip-t. & alibi: & tandem iure quoque nouissimo temperatur, ut bona priùs descendantibus, vel ascendentibus ad tertium vsque gradum applicentur, & eis deficientibus tempore publicationis; applicentur fisco: excepto crimine læsæ maiestatis, vbi vetera iura seruantur §. fin.

Auth.

De Actione Reuoc. Cap. VII. 37

Auth, vt nulli iudic. adeoq; multò magis excipitur crimen læsa maiestatis diuinæ cap. vergentis, extra de hæret. auth. Gazaros C. eod. & quamuis in auth. bona damnatorum C. de bono proscript. legatur etiam laterales tertij gradus præferri ante publicationem; tamen in corpore, vnde sumitur, nempe in d. S. fin. nullatenus id colligitur: neque potest intelligi de lateralibus, quia secundùm Fulgos. in ead. auth. bona damnatorum, cum fiscus excludat descendentes post tertium gradum; multò magis excludit laterales omnes, qui excluduntur à descendentiis quatumuis remotis, vbi Auth. de hæred. ab intest. venientib. in prævulgatum axioma; si vinco vincentem te, multò magis vinco te. l. de accessionibus ff. de diuer. & temp. præscript. Huic rationi tamen opponitur, quòd etiam ascendentes vincuntur à quarto gradu descendentiis, vt in eod. Auth. & sic fiscus, etiã contra ascendentes; vtitur eodem axioma, si vinco vincentem te: sed responderetur ascendentes esse vocatos: expressè in textu post descendentiis tertium gradum: in expressis enim fallit axioma: prout alia exempla ponit glo. in ead. l. de accessionibus. Vt nam laterales vocati essent post tertium gradum

dum ascendunt, quippe humanius esset fratres, eorumque filios excludere fiscum.

Sed circa publicationem, vel ademptionem bonorum pro delictis; vix regio, siue municipium reperitur vbi peculiaris constitutio deficiat. In summa t vbi bona non auferuntur; libera facultas disponendi bona sua proscriptis, & condemnatis est: itaut pecunia per eosdem soluta, vel res alienata reuocari non possint: cum alioquin serui poene non sint, nisi & hæc seruitus à statuto sit indicta: præter hæreticum, apostatam, & rebellem, in quos antiqua iura integrum rigorem publicationis bonorum retinent, vt dictum est: itaut solutio, siue alienatio per eos facta, reuocetur l. fin. ff. de portion. quæ lib. damnat. iuncta l. maiestatis C. ad leg. Iul. maiest. Infidelibus autem antiquæ sectæ permittitur suorum bonorum administratio, vt habetur ex titulis canonicis, & ciuilibus, de hæret. de iudæis, & similib. videmus enim tolerari iudæos, & aliquos ex partibus infidelium ad orthodoxa nostra loca commercij causa comiteantes: nos enim loquimur de peruersis ab orthodoxa fide, sub cuius cultu nati sunt.

717 Notandum est autem relegatum t administrare posse, quia bona nō amittit, sed fines

malis

tan-

De Actione Reuoc. Cap. VII. 89

tantum excedere non potest, nisi perpetua sit relegatio: quo casu pars bonorum adimi potest si speciatim sententia mediante adimantur l. relegati, & l. relegatorum, §. ad tempus ff. de interd. & releg. tunc videntur tunc vniuersa bona publicari posse l. deportatorum. C. de poen. prout etiam in causa negotiationis illicitæ l. 1. §. si quis C. de monopol. l. fin. C. de cōmerc. & mercator. Eadem de relegato repetenda sunt in condemnato ad carceres propter eadem rationem: quia quemadmodum ille clauditur intra fines; hic intra parietes: & consequenter quemadmodum ille nō patitur bonorum publicationem, nisi perpetua sit relegatio; ita neque hic: & facit l. in fraudem §. 1. ff. de iure fisci. Veruntamen ad carceres condemnatio, improbatum à iure ciuili, præsertim si perpetua sit: quia carcer ad custodiam datur, non ad poenā l. aut damnatum §. solent ff. de poenis, cum similib. sed approbatur à iure canonico cap. quamuis de poen. in 6. reuocantur † tamen vt inualida, quæ detentus in carcere gessit ad fauorem eius, qui detentionis causa fuit, vel particeps in ea causa: idque non ratione interdictionis, sed ratione metus, quem carcer inferre videtur l. qui in carcerem, cum glo. & rubr. ff. de

M

co

eo quod met. ca. vel reuocantur ex capite
 restitutionis in integrum ex clausula genera-
 li si probetur læsio propter carceris impedi-
 mentum l. 2. C. quib. ex ca. maio. Deportatus
 † autem atrocissimam patitur exilij pœnam:
 quia ciuitas, & quæ iuris ciuilibus sunt, ei adi-
 muntur, & æquiparatur condemnato ad per-
 petuò seruiendum in opere publico l. quidã
 ff. de pœnis: imò deportatio successit in lo-
 cum interdictionis aquæ, & ignis l. 3. ff. ad
 leg. Iul. pecul. l. 2. §. 1. ff. de pœnis, quare in-
 tegram patitur bonorum amissionem, etiam
 eorum, quæ post pœnam irrogatam acquisi-
 uit l. 2. C. de bo. proscript. nec obstat l. si mã-
 dauero tibi, vt pro me §. is cuius ff. manda-
 ti: vbi publicatis bonis, quicquid acquiritur
 postea non publicatur: clavis enim aperiens
 hos duos textus, est l. 1. §. fin. ibi, *post con-*
demnationem ff. de portion. quæ lib. damna-
 tor, nimirum, quòd † publicatio bonorum
 eius, qui ciuitatem retinet, puta relegati, nõ
 extendatur ad bona futura, & sic locum ob-
 tinet d. §. is cuius: bonorum autem eius, qui
 ciuitatem amittit, vt est deportatus, ad futu-
 ra porrigatur, & sic obtinet locum d. l. 2. An-
 te † condemnationem verò non prohiben-
 tur criminosi credita exigere, ac debita per-

fol-

De Actione Reuoc. Cap. VII. 91

soluere l. reo, cum l. seq. ff. de solut. imò neque post condemnationem, à qua fuit appellatù: quamuis appellatio exindè non recipiatur, vt in l. fin. ff. de portion. quæ lib. damnator. nisi in fraudem fisci solutio, siue alienatio facta fuisse probetur l. in fraudem ff. de iure fisci, cum l. 1. C. eod. tit. lib. 10. imò alienatio, quæ fit paulò ante, quàm crimen committatur; venit reuocanda, cum absq; probatione præsumatur in fraudem imminentis bonorum publicationis, vt in d. l. 1. S. fraudis, eod. tit. de portion. quæ lib. damnator. & conferunt, quæ infra cap. 9. habebimus de solutione facta in fraudem futuri creditoris. Hæc autem fraus cessat in bonis, quæ cum criminofus potuisset acquirere, nõ acquisiuit, & ab alio apprehendi procurauerit l. cum quidam. ff. de iure fisci.

12 Notandum quoque est, aliquem † non dici condemnatum, vel proscriptum, extra territorium iudicis condemnantis, neque ipsius bona consanguineis applicanda, vel publicanda esse, si reperiantur extra idem territorium, etiam si quid in fraudem solutum, vel alienatum fuerit, ac eò translatum, ne consanguineis, vel publicationi supponeretur: in territorio namque iurisdictio elauditur, &

extra non extenditur, neque circa personas, neque circa bona condemnati l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. l. cum vnus §. is qui ff. de bon. auctor. iud. poss. §. hæc considerantes, Auth. vt omnes obed. iud. cum similib. nisi aliena territoria confœderata essent, secundum Bart. in l. i. num. 44. C. de Summa Trinit. per tex. in l. non dubito, in fine ff. de captiu. & facit l. ille, à quo §. tempestiuum ff. ad Trebell. Neque iudex extra territorium sententiam iudicis criminis executioni demandare potest: sed reum capere, ac ad eum trãsmittere tenetur, à quo puniendus est: quod speciale est in delictis, vt glo. in auth. si verò C. ad leg. Iul. de adult. per tex. in l. i. C. vbi de crim. agi oportet. & in §. necessitatem, Auth. vt iud. sine quoquo suffr. & glo. i. in l. à Diuo Pio §. i. ff. de re iud. per tex. in §. si verò quis comprehensorum, Auth. vt nulli iud. non obstante eod. §. i. & l. argentarium §. i. ff. de iudic. quia loquuntur in causis ciuilibus, & ratio quidem huius differentie inter causas ciuiles, & criminales est, quia debitor vbique obligatus est l. i. C. vbi conueniatur, cum similib. proscriptus autem, & condemnatus, non sunt vbique puniendi: & consequenter nec vbique patiuntur pœnam amissionis bonorum: sed

in

De Actione Reuoc. Cap. VII. 93

in locis determinatis, vt in l. 1. & in auth. quã
in prouincia C. vbi de crim. agi oportet. & in §.
necessitatem, modò cit. Neque obstat l. ex
ca. ff. de postul. quia loquitur quantum ad so-
lam denominationem extrinsecam, non quan-
tum ad punitionem: ita vt infamis ab vnò iu-
dice declaratus; ita reputetur apud alios; vt
glo. in l. 1. C. eod. tit. Neque credas, vt quidã
volunt, bona extra territorium iurisdictionis,
applicari saltèm fisco illius loci, nec inuicem
iudices criminis, & loci, ad id consentire
posse in tertij præiudicium: esset enim puniri
ab incompetenti iudice: siquidem compe-
tens in loco, est incompetens in crimine: cõ-
petens in crimine est incompetens in loco,
14 secūdum hæc allegata. Quinimo † condem-
natus, & proscripius, quorum bona publica-
ta sunt, valent in loco criminis absque metu
reuocationis alienare bona, & pecuniam sol-
uere, quæ extra illam iurisdictionem habent:
quia quantum ad personas, nõ sunt serui pœ-
næ hodie, ita vt vbique bona sua disponere
possint, & quantum ad bona, cum sint extra
locum iurisdictionis condemnantis; non sũt
publicationi subiecta, vt per eadem supra al-
legata. Hinc est vt multò magis aliena bo-
na vbique possint administrare. Imò etiam
eædem

15 eędem † leges, quę in causis ciuilibus iubēt
 iudices executioni demandare sententias in
 aliena iurisdictione prolatas, & in criminali-
 bus delinquentē capi, & transmitti ad iudicē
 criminis; non ligant hodie, nisi iudices eiuf-
 dem regni, non aliorum regnorum, etsi sub
 eodem principe subsint: nisi principis iussu
 accedente l. ille à quo §. tempestiuum ff. ad
 Trebell. eòque minus ligant iudices diuerso-
 rum principum: loquuntur enim illę leges de
 diuersis prouincijs, sed omnibus Romano
 imperio tunc subiectis, quare poterat impe-
 rator vni iudici præcipere, vt alteri alterius
 prouincię auxilium præberet: sed hodie non
 idem princeps dominatur omnibus, & quã-
 uis multis principibus sit idem ius commune;
 nihilominus vnicuique particulare est, quia
 vnus alteri non subijcitur: remanet tamen
 inter eos conuenientia, vt inuicem sibi opem
 ferant, propter eandem rationem, & mētem
 earum legum: de qua vrbantate loquitur
 tex. in Clem. pastoralis §. quod si punitio, ibi
de more remissus, & glo. ibi, extra de sent. ex-
 com. & glo. in l. si cui §. fin. ff. de accusat. idq;
 maximè inter finitimos, ac vicinos, ne facilis
 sit debitori, & criminoso transitus ad locum
 tutum, in eorūdem principum, & iustitię con-

tem-

De Actione Reuoc. Cap. VII. 25

temptum, & in creditorum maximum præiudicium. In crimine verò læsæ maiestatis Diuinæ, vbique locorum procedit ecclesiasticus iudex, cap. vt commissi, de hæret. in 6. quia ius commune canonicum, sub vno regitur, qui est Romanus Pontifex, caput vniuersæ militantis ecclesiæ, cap. cuncta, 9. qu. 3. qui felici nostra tempestate est Clemēs Nonus, sanctitatis, omniumque virtutum fulgore conspicuus.

16. Si autem quis ex his, qui bonorum publicationem passi sunt, indulgentiam principis assequatur; non quidem bona recuperat l. in metallum C. de bon. proscript. nisi speciatim bonis quoque restituatur l. 1. & 2. C. de sent. pass. dummodo non sint in alium translata, vt Bart. in l. Gallus, §. & quid si tantum, sub n. 1. r. cum glo. ibi, emancipatus ff. de liber. & posth. qui allegat. l. fin. C. de repud. hæred. cum alijs & confert tex. in cap. quamuis, de rescript. in 6. Verum secundum hæc allegata, restitutus ea bona nō recuperat, quæ nunquā habuit in re, sed in spe, vti delata, sed habuisset in re, nisi damnatus fuisset: nihilominus idē est vtroque casu, quia nec ea recuperat, quæ tempore damnationis possidebat, si ad alios translata reperiantur, idque alia ratione firmatur, quia

quia gratia principis nunquam intelligitur
 in alterius præiudicium redundare l. 2. §. si
 quis à principe ff. ne quid in loco publ. l. nec
 auus C. de emancip. liber. cum similib. re-
 nanque bona illa fuerunt alienata per descē-
 dentes, vel ascendentes, vel fiscum, quibus
 applicata erant, vti propria facta, iuxta cit.
 §. fin. Auth. vt nulli iud. quod etiā dixit Bart.
 in fine tractatus minoricar. in vers. contingit:
 17 vbi confirmat † idem eadem ratione in fra-
 tre minore, ad episcopatum promotum, vel ad
 laxiorem religionem dimisso, vbi potest in
 21 communi possideri, ne scilicet bona, recupe-
 22 ret, quæ tempore professionis reliquit, & po-
 23 stea in alium translata reperit. Tenentur ta-
 37 men alienantes eo casu restituere omne id, in
 38 quo locupletiores ea de causa facti sunt, quæ-
 39 admodum si bona illa penes se consumpsif-
 40 sent, non secus ac tenetur bonæ fidei posses-
 41 sor hæreditatis, vt in l. sed & si §. item si res
 42 distraxit ff. de petit. hæred. nam fiscus in bo-
 43 nis publicatis habetur loco hæredis l. inter
 44 eos §. fin. ff. de fideiussor. l. tutoris C. ad leg.
 45 Jul. de vi: ita Bart. in cit. l. fin. n. 7. C. de sent.
 46 pass. & sic etiam descendentes, & ascenden-
 47 tes, loco hæredis habentur, quia locum fisci
 48 occupant, vt in d. §. fin. Auth. vt nulli iud. nū-
 quam

De Actione Reuoc. Cap. VII. 97

quam tamé fructus medio tempore percepti, veniunt in restitutionem, vt Ang. & Alex. in d. l. Gallus §. & quid si tantum ff. de liber. & posth. per tex. in auth. idem C. de hæret.

18 Et si quæramus an princeps† vni præiudicare possit in alterius vtilitatem; id procedit vbi expressè ita iubet, & cum hac notabili distinctione, nimirum, quòd pro vtilitate alicuius priuata, non nisi paruum potest inferre præiudicium alteri, vt in d. l. 2. §. si quis à principe, cum glo. ff. ne quid in loco publ. iuncta l. 2. C. de prec. imp. offer. sed pro vtilitate publica magnum §. sancimus Auth. de restit. & ea: imò etiam bona potest auferre l. item si verberatum §. item ff. de rei vendic. l. Lucius ff. de euid. quemadmodum principes pro incunda inter se pace seruare solent, vt alter alteri, vel deuotis illius, ciuitates, castra, & alia bona eis ablata restituar, licèt alienata reperiantur: vt quæuis quærela inter eos, & subditos cesset, & pax vnde quaque composita remaneat: tenetur tamen princeps restituere pretium bonorù, quæ aufert, iuxta glo. in verbo, multò in l. Barbarius ff. de offic. prætor. & glo. fin. in l. si locus ff. quæadmodum seru. amitt. per tex. in l. serui C. quib. ex caus. serui pro præm. & glo. in l. fin. eod. tit. licèt ead.

N glo.

glo. in l. si locus, dixerit seruari contrarium,
 nimirum non solere pretium solui: siquidem
 glo. non videtur contrario inhaerere, sed po-
 tius videtur ita dicere lamétando corruptos
 mores, quasi fateatur malum esse, quòd lex
 tibi allegata non seruetur: neque credendum
 illi est voluisse còtra eandem legem sentire: esset
 enim iniquum, & contra prudentiam glossæ:
 & quamuis pretium modicum præstandum
 esse legamus, vt in l. item si verberatum §. itē,
 modò cit. illud intelligendum est non dimi-
 nutū, neq; modum excedens, sed modestum,
 & temperatum: hæc sanè est propria modici
 significatio. Et quamuis omnia principis t
 esse dicantur, id nihilominus verum est quā-
 tum ad protectionem, non verò quòd iustè
 rem domino possit auferre, iuxta glo. i. in
 procem. Digestor. & glo. in l. Barbarius, mo-
 dò cit. & glo. in l. bene à Zenone C. de quadr.
 præscript. per hunc, & alios textus: siue vt
 dixit Gothofr. in ead. l. bene à Zenone id in-
 telligitur quantum ad nudum imperium, non
 quantum ad dominium: præterea nec inte-
 gritas boni principis recipit lucrum ex alie-
 na iactura, iuxta notata sup. cap. 2. in fine.
 Cum præfatis interdictis excommunica-
 tum t non connumero: cuius quidem aliena-

De Actione Reu. Cap. VIII. 99

Actio non reuocatur, quia bona non amittit, & ea disponere, ipsi pmittitur, siue occultus sit, cap. inter dilectos, extra de donat. siue publicus, cap. quoniam multos, in fine r. r. qu. 3. ita per hos, & alios textus Henr. Boich. in cap. veritatis, extra de dolo, & contum. ita quoq; docet praxis, quæ est optima legum interpret. l. si de interpretatione ff. de legib. esset igitur præter nostrum institutum. hic immorari: imò conclusio ista reperitur ferè apud omnes canonicj juris interpretes.

Ad materiam hanc actionis reuocatoriæ vide etiam supra cap. 2. de reuocatoria pro fito, & infra cap. 9. de reuocatoria in comuni.

C A P. V I I I.

De Reuocandis mobilibus iure pignoris:
& quæ, & quandiu mobilia sub pignore comprehendantur.

S V M M A R I V M.

1. Obligatio super mobilibus comprehendit etiam pecuniam, & durat quoad res pignorate durat.

M 2

2 Mo

- 2 *Mobilium obligatione, ac appellatione continentur mouentia.*
- 3 *Nomina debitorum, quando mobilium, vel immobilium, vel utriusq; appellatione cōtineantur.*
- 4 *Obligatione generali, bona futura comprehenduntur: ac etiam iura, & actiones futurae.*
- 5 *Pecunia destinata ad praediorum emptionem, non continetur sub obligatione mobilium, sed sub appellatione mobilium: & quid hoc importet.*
- 6 *Merces, seu renalia, qualiter, & quando sub obligatione continentur, & usq; ad tot. n. 10.*
- 7 *Obligatio specialis, res non perpetuò permansuras non continet, neque pecuniam repositam; ut mutuò daretur: prout neque sub legato continentur.*
- 8 *Mercium obligatio non durat, nisi dum merces extant penes debitorem: & alienatae exierunt ab obligatione, quamuis creditor cauerit sibi, ne venderentur, & ut venditas renocare posset.*
- 9 *Taberna obligata, merces, quae minuuntur ab eà, exeunt ab obligatione: quae uerò augentur intrant: non tamen quae augentur post mortem debitoris, nisi aliquid fieret causa complendi negotium captum à defuncto.*
- 10 *Merces empta, sed non extracta à taberna, exierunt ab obligatione: non tamen eas renocaret emptor, si iterum venditae reperirentur, & extracta, sed actione ex empto cōtra uēditōrē ageret.*

De Actione Reu. Cap. VIII. 101

- 11 *Mobilia cuius exigui valoris esse debeant, ut ea distracta, creditor persequi non possit iure pignoris.*
- 12 *Consuetudo, legum omnium iustissima.*
- 13 *Mobilia ad quotidianum usum debitoris pernecessaria, sub generali pignore non continentur.*
- 14 *Obligatio nominis uniuersalis, quod constat ex partibus distinctis, relaxat à pignoris nexu partes, quæ minuuntur, & amplectitur, quæ augentur: non tamen, quæ augentur post mortem debitoris, nisi aliquid fieret causa complendi negotium ceptum à defuncto, & usque ad totum. 23.*
- 15 *Obligatio nominis uniuersalis non extinguitur, etiam si ad unam partem nomen redigatur, nisi prorsus extinguantur omnes partes.*
- 16 *Obligatio nominis uniuersalis, quare partes, quæ separantur relaxat à pignoris nexu: partes uero, quæ uniantur includit in pignore.*
- 17 *Pretium, & res emptæ ex pretio, quando loco rei uenditæ succedant, & per tot. n. 23*
- 18 *Fictio submittitur ueritati, ita ut extrema, quæ requiruntur in ueritate, debeant esse habilia in fictione.*
- 19 *Pretium, & res emptæ ex pretio, non succedunt loco rei uenditæ, nisi in uniuersalibus capitibus pretij, seu pecuniæ, uel rei emptæ.*

- 20 Pretium, & res empta ex pretio, succedunt loco rei uenditæ in uniuersalibus, si claudatur sub uniuersali, non uerò si separata relinquuntur.
- 21 Obligatio nominis uniuersalis, quos fructus cõprehendat.
- 22 Pretiũ, & rem emptã ex pretio succedere loco rei uenditæ in uniuersalibus, operatur, ut res uendita liberetur à pignore, non tamen à dominio: & quid si dominus semel elegerit accipere pretium: & in num. seq.
- 23 Fideicommissi bona alienata, siue illorum pretiũ, qualiter auocari possint.
- 24 Obligatio nominis totalis, quod constat ex partibus inter sese compactis, uel coherentibus, uel nominis totalis simplicis; comprehendit mobilia, quæ perpetui usus causa ibi sunt, & quæ detracta sunt, ut ibidem iterum collocanda sint: & per tot. num. 26.
- 25 Mobilia separata à nomine totali obligato, exierunt ab obligatione: & quæ dicuntur separata.
- 26 Mobilia separata dicuntur à nomine totali obligato, & exierunt ab obligatione, quæ scilicet effusa, & incisa sunt, quamuis in eodem loco obligato reperiantur, ut sunt lapides, ligna, & similia: & quamuis effusa, uel incisa sint post obligationem.
- 27 Obligatio rerum, quæ cum alijs miscentur, confun-

De Actione Reu. Cap. VIII. 103

- funduntur, connectuntur, vel mutantur, qualiter daret, vel extinguatur: & qua, & quando eiusmodi res his casibus separari possint inter se, vel commutues fiant, vel mutantur in aliam speciem, nec ne: & per omnes numeros sequentes:*
- 28 *Pecunia, bona fide mixta penes tertium, nec à pupillo reuocatur.*
- 29 *Diuisio ubi commodè fieri non potest, habetur ac si nullo modo fieri posset.*
- 30 *Aurum à quocunque metallo commodè separatur.*
- 31 *Obligatio extinguitur, ubi species obligata mutatur, ita ut ad pristinam naturam redire non possit.*

Materia de actione reuocatoria congruit materia de reuocandis mobilibus iure pignoris. Videndum igitur, quæ, & quandiu mobilia sub pignore comprehendantur. Plurimè cum pignerantur mobilia, siue bona vniuersa; singula mobilia in obligationem veniunt, ac si speciatim pignerata essent l. 2. in princ. C. de pignor. & insimul pecunia l. cum tabernam §. fin. ff. eod. nomine enim generis continetur species l. 1. §. conventionis ff. de pact. prout sine demonstratione patet: sicque super eis pignus durat, quoad singula res pigneratæ durant & sicut ff. quib. mod. pign. vel

vel hyp. solu. l. pignus C. de pign. act. ita ut in quemcunque possessorem cū sua causa obligationis transeant, non secus ac stabilia l. si conuenerit §. si fundus ff. eod. rit.

- 2 Sub obligatione verò mobiliū † contineri mouētia, patet, quia veniūt appellatione mobiliū, vt in l. 1. ff. de re iud. & in l. mouentiū ff.
- 3 de verb. sign. & an veniāt nomina debitorū; negat glo. in eadem l. mouentium, ea ratione, quia vt incorporalia moueri non possūt: ac etiam quia in l. à Diuo Pio §. in venditione ff. de re iud. nomina distinguuntur à mobilibus: pace tamen glo. nomina etsi sint incorporalia; si tamen super pecunia, vel alijs mobilibus cōstituta sint, moueri possunt animo, vt quod Neapoli debetur, debeatur Romæ l. vnica C. vbi conueniatur: nec in d. §. in venditione distinguuntur nomina à mobilibus, eò quia non sint eadem, sed in gratiam creditoris, ne cogatur in primis accipere nomina, eò quia difficilius executio fiat super eis, vtpote contra debitorem debitoris, vt in d. l. à Diuo Pio §. sic quoque, cum glo. 2. & fin. ratione igitur, ac auctoritate aliter dicimus: auctoritate scilicet, nomina inter mobilia comprehendi, annuit tex. in l. 2. C. quando, & quib. quarta pars lib. 10. vbi imperator
- tor

De Actione Reu. Cap. VIII. 105

tor postquam de immobilibus locutus est, inquit, *mobiles autem res, uel se mouentes, uel instrumenta, uel si quid aliud in huiusmodi iure consistat*: ratione autem sic distinguendo solidatur conclusio: aut creditor actionem habet ad pecuniam, uel aliam rem mobilem; & nomen est mobile, aut ad rem immobilem; & nomen est immobile: aut ad utrumque; & est partim mobile, partim immobile: eam enim rem quis apud se habere uidetur, super qua habet actionem l. id apud se ff. de verb. sign. l. qui chirographum, in fine ff. de leg. 3. l. qui actionem ff. de reg. iur. Scimus quoque
4 † sub obligatione generali comprehendi bona futura, etiam si de illis nihil dictum sit l. fin. C. quæ res pign. obl. poss. ac etiam iura, & actiones futuræ: cum & hæc inter bona connumerentur, secundum proximè deducta, & facit l. cum pupillus ff. rem pup. salu. fore.

5 Dicitur est obligatione mobilium contineri pecuniam: sed si † destinata sit ad prædiorum emptionem, uel ad alium usum, secus est: quia neque sub obligatione continentur pecunia destinata, ut mutuò daretur: neque res continentur non perpetuò permanfuræ penes debitore, prout est pecunia ista, ut paulò inferiùs habebimus per l. si fundus, &

○

l. si

l. si ita legatum ff. de leg. 3. cum l. debitor ff. de pignor. & l. in prædijs ff. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. Et quanquam sub obligatione mobilium non contineatur pecunia destinata ad prædiorum emptionem; continetur tamen sub appellatione mobilium: quia destinatio non mutat pecuniam, ut dicatur prædium, ut colligitur ex elegatibus textibus in l. ligni §. si lignum ff. de leg. 3. & in l. fundi §. Labeo ff. de act. empti: ibi, *at quæ parata sunt*: itaque si vni debeantur mobilia, alteri stabilia; constat cum mobilibus huiusmodi pecuniam computari: dummodo super pecunia destinatio non sit maioris roboris, quam actio creditorum, hoc est si destinatio reuocari posset à creditoribus: sed si secus; patet ex se, omnino prædia emenda esse, & cum stabilibus pecuniam connumerari.

6 Videamus quoque an ab obligatione excludantur venalia, nempe, quæ causa mercaturæ debitor tenet: & quidem, ut distinctè procedamus, in singulis obligationum speciebus res examinanda est: puta si obligentur bona, siue mobilia in genere: aut mobilia, quæ sunt in tali loco: aut talis locus: aut pars mobiliū: aut merces in genere: aut merces, quæ sunt in taberna: aut taberna. Si obli-

gen-

De Actione Reu. Cap. VIII. 107

gentur bona, siue mobilia in genere, merces absque dubio remanent obligatæ: idque duplici ratione probatur, primò attendita contraria ratione textus in l. cum tabernam ff. de pignor. vbi taberna obligata, merces non veniunt, nisi quæ reperiuntur in taberna, quia tabernæ appellatione non continentur: ergo isto casu merces remanēt obligatæ, quia bonorum, siue mobilium appellatione continentur, vt in l. mercis appellatio ff. de verb. sign. secundò fortiori ratione, nam pecunia sola est alienabilis, æque ac omnes aliæ res vniuersi commercij, vt per se patet, & in l. 1. ff. de contrah. empt. & nihilominus sub obligatione bonorum obligata restat l. idemq; §. 1. ff. qui pot. in pign. & cit. l. cum tabernam §. fin. Neque his obstat text. in l. obligatione generali cū tribus legib. sequentib. ff. de pignor. quòd sub obligatione generali, non comprehendantur, quæ verisimiliter quis nõ esset specialiter obligaturus: loquuntur enim de rebus debitori admodum necessarijs, vel ad quotidianum vsum paratis, vt ibi: non verò de mercibus, quas quidem obligari specialiter non est inuerisimile: quinimo merces excluduntur expressè à bonis, quæ quis non esset specialiter obligaturus, ita vt in obliga-

tionem veniant, vt in vltima istarum quatuor legum allegatarum, in fine, & in l. 3. §. 1. ff. de crim. stellion. Si obligentur mobilia in tali loco existentia; venalia non remanent obligata: prout in vltima voluntate sunt aperta iura, ne sub legato contineantur l. generaliter §. vxori ff. de vsufr. leg. l. namquod §. item ff. de penu leg. Si obligetur locus, venalia, quæ ibi sunt, neque remanent obligata, quia neque sub legato continentur l. 1. C. de verb. sign. valet enim regulariter argumentum ab vltima voluntate ad contractum l. quæ de legato ff. de leg. 1. l. iure civili ff. de cond. & dem. l. pactum inter hæredem ff. de pact. l. cum quidam §. fin. in fine C. de verb. sign. imò redditur ratio, quia merces non sunt perpetuò permanfuræ in loco, & res † non perpetuò permanfuræ non veniunt in specialem obligationem bonorum, siue obligentur res, quæ sunt in loco, siue locus, vbi sunt res: prout in his obligationibus specialibus, neque pecunia continetur, quæ reposita est, vt mutuò daretur: quandoquidem, nedum sub legato hæc non continentur l. si fundus, & l. si ita legatum ff. de leg. 3. cum similib. verum etiam expressum est, ne sub pignore speciali contineantur l. debitor ff. de pignor.

De Actione Reu. Cap. VIII. 109

pignor. prout neque sub pignore tacito l. in prædijs ff. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. nō tamen loquimur de loco principaliter ad mercaturam destinato, quoniam cum obligatur taberna aliter dicimus, quia nomine tabernæ, merces continentur: imò ipsæ merces tabernā constituunt, vt infra. Si obligetur pars mobilium, puta lana, linum, & similia parata ad certum vsum; etiam deducitur ab obligatione, quod venale tenetur, vt ab vltima voluntate iterum argumentamur per l. cum quæreretur §. lana ff. de leg. 3. etiam si in obligatione adiectum sit signum vniuersale omne, puta si cautum sit, vt omnis lana, & linum ad certum vsum parata, obligata essent l. pediculis §. item cum quæreretur ff. de auro, & arg. leg. & ex hac lege viget eadem ratio ne venalia contineantur, si sit adiectum signum vniuersale in supradicto casu, quando obligantur mobilia, quæ sunt in tali loco, puta si dicatur, omnia mobilia ibi existentia. Sed quare tantum in obligatione speciali excludantur merces, & alia non perpetuò permansura inter bona obligata: in generali autem omnium bonorum comprehendantur, iuxta mox dicta? nullam quidem responsionem, contemplatio mihi suggestit, præter quam, quòd

quòd non omnium, quæ legibus definita sũt, ratio reddi potest, ne alioqui leges ipsæ subuerterentur, vt in l. non omnium cum l. frequenti ff. de legib. Si obligentur merces in genere, planũ est obligationẽ validã esse l. 3. §. 1. ff. de crim. stell. Si obligentur merces, quæ sunt in taberna, etiam planum est obligationem validam esse, vt per eundem proximum text. verũm futuræ merces in tabernam inferendæ, non veniunt, quia non agitur de generali obligatione, vt per supradicta: sed vbi obligatur taberna, veniunt futuræ merces: aliud nanque est obligari merces, quæ sunt in taberna; aliud obligari tabernam, vt infra. Omnibus tamẽ supradictis casibus, vbi merces † obligantur; non puto super eis pignus durare, nisi tãtummodo dum extãt penes debitorem: si verò alienatæ sint, puto pignus remanere extinctum: ratio est, quia creditor sciebat, vel scire debebat debitorem exercere mercaturam similium mercium, vel solitum esse illas vendere l. qui cum alio ff. de reg. iur. sicque ab initio illas vti merces, cum earum qualitate venali sub obligatione recepit, itaut tacitè videatur se subscripsisse, vt vendi possent: quod etiam approbat Bald. in d. l. cum tabernam: imò etiam si creditor sibi

De Actione Reu. Cap. VIII. 111

cauere ne venderentur, & vt venditas reuocare possent; existimo non competere super eis actionem, si alienatæ reperiantur: in mercium enim emptione non sunt emptores decipiendi propter alienum factum l. sed et si pupillus §. 1. & §. item ff. de instit. act. aliàs in toto mundo commercium impediretur cum continuo strepitu, & litium confusione, vt patet ad sensum: cum emptiones mercium, singulis horis, & momentis frequentissimæ sint: & miror quidem, quòd ad declarandâ materiam hanc tam præsentem, & imminentem, nempe qualiter, & quando sub obligatione merces remaneant; oporteat nos mendicare suffragia terminorum, sine lege, quæ deberet esse palmaribus literis expressa. Si obligetur † taberna sine mentione mercium; hoc tantum casu habemus legem expressam, nimirum, vt illæ merces obligatæ sint, quæ ibi reperiuntur tempore, quo agitur, vsquequo moriatur debitor: etiam si post obligationem, in tabernam illatæ sint: merces verò, quæ post obligationem alienatæ sunt, exierunt à pignore l. cum tabernam ff. de pignor. sed in obligationem non accedunt, quæ mortuo debitore, illatæ sunt in tabernam, nisi aliquid fieret causa complendi negotium ceptum à de-

defuncto, vt Bart. vult in eod. textu, per l. furti §. illud planè ff. de ijs, qui not. infam. ratio autem quare alienatæ, remanent à pignore liberæ; non est, vt quidam putant ex eo quia loco illarum subrogentur aliæ merces, quæ superueniunt in tabernâ, sed ex eo quia taberna obligata est: ideo quamuis aliæ non superueniant, non remanent obligatæ, quæ alienatæ sunt, sed tãtummodo quæ in præsentia reperiuntur ibi tempore, quo agitur vsque quo moriatur debitor, vt modò dictum est: & quamuis vna ex mercibus remanserit, vna tantùm obligata remanet, vt docet textus in l. si grege ff. de leg. 1. & in §. si grex Inst. de legat. Exierunt quoque † ab obligatione tabernæ, & separatæ dicuntur ab ea merces venditæ, quamuis in eadem taberna remanserint: puta si emptor dixerit eas ibi nomine suo custodiri, vel in domum suam asportari, nec asportatæ sint: non enim sunt amplius merces respectu illius tabernæ, quia nō possunt iterum ibi legitimè vendi, sed taberna cum restantibus mercibus obligata remanet, secundùm iam dicta: quinimo illarum possessio est penes emptorem, cuius nomine possidentur à venditore, vt in l. quod meo, & ibi in §. si venditorem ff. de acq. poss. cum §. possidere

De Actione Reu. Cap. VIII. 113

dere Inst. de interdict. Veruntamen quamuis creditor super taberna his casibus excludatur ab emptore super mercibus emptis; non tamen emptor excluderet alium emptorē, si bona fide easdē merces emeret, & asportaret: nō enim sunt emptores merciū decipiēdi, siue inquietandi, vt nuper quoq; dictū est: teneatur tamen venditor actione ex empto primo emptori, hoc est ad id, quod interest, vt ex l. si in venditione, cum. glo. fin. ibi ff. de cui. & §. fin. Inst. de empt. & vendit.

Insuper nedum merces alienatæ non reuocantur, verū neque si alienentur alia & mobilia pignerata, quæ scilicet modici valoris sunt, ita ut creditor ea persequendo, plus iniquitatis, vel obstinationis præferret, quàm utilitatis reportaret: attentis quoque litis laboribus, & expensis pro re modica, puta si debitor alienaret librum, tabulam, vestē, vel similia pignerata: militat enim eadem ratio supra tradita, ne in mundo commerciū impediretur cum continuo strepitu, ac litiū confusione, cū huiusmodi parui contractus frequentissimi sint. Nec vnquam audiui modica mobilia distracta, imò neque aliqualis notabilis valoris; reuocata iudicialiter fuisse. Ita igitur hoc seruandum, vt potē consuetu-

P di-

12 dicitur receptum, qua veluti cribro maturi
 temporis, leges ad populorum quietem; &
 commodum cernuntur: eaque legum omniū
 iustissimæ sunt, tanquam natura dictante pro-
 uenientes l. minimè, cum l. nulla, & l. de qui-
 bus, cū alijs octo legib. seqq. ff. de legib. **Quin**
 13 etiā si alienentur mobilia, quæ debitori sint
 admodum necessaria, vel ad eius quotidianū
 vsum parata, puta supellex, & similia; quam-
 uis notabilis pretij sint; neq; reuocatur à cre-
 ditore, quia non tenet ea subdita sub genera-
 li pignore l. obligatione, cum trib. legib. se-
 quētib. ff. de pignor. & cōcordantib. vt supe-
 rius annuimus. Veruntamen dum ex his le-
 gibus habemus, ea mobilia nō contineri sub
 generali pignore, quæ scilicet debitori sunt
 admodum necessaria; nota quòd si quis ostē-
 tationis causa, vt affolet, possideat supelle-
 ctilem continentem argenti, auri, tapetij, vel
 similia magnam quantitatem; veniunt hæc
 in generalem bonorum eius obligationem,
 si deductis tātummodo admodum necessarijs:
 itaque si distracta sint superflua, puto illa iure
 pignoris reuocari posse contra possidentem.
 Vnde ad huiusmodi anfractus vitandos pro
 creditore, cautelam adhiberem, vt cum de-
 bitor obligat omnia bona, mobilia, stabilia,

præ-

De Actione Reu. Cap. VIII. 115

præsentia, & futura; addat etiam supellectilia, & omnia, quæ sunt ad quotidianum vsû, quamuis admodum necessaria, renunciando eidem l. obligatione, cum trib. legib. sequentib. ff. de pignor. & similib. Idque sanè creditoris maximè interest, quia magnam patrimonij portionem supellex absorbere solet.

Quemadmodum de taberna dictum est; dicendum est etiam per eadem, & alia iura
14 in quolibet simili nomine † totali, quod ex partibus distinctis constat, siue vt aliàs vniuersale dicitur: vt hæreditas, dos, peculium, grex, penus, supellex, bibliotheca, & similia: itaut partes tandiu sub obligatione durent, quandiu sub toto clauduntur: quandoquidè hæreditate, dote, vel peculio obligatis; si ex eis res aliquæ alienentur, exeunt ab obligatione: prout si alienentur capræ, ex grege obligato, vel oleum ex penore, tapetia ex supellectili, libri ex bibliotheca, & sic de similibus: partes autem, quæ post obligationem accedunt ad nomen totale obligatum, veniunt in obligationem, quia tantùm nomen illud obligatum restat, siue ibi augeantur, siue minuantur partes, vt præter dicta iura de taberna allegata, textus est in l. si quo tempore, cum §. i. ff. de pet. hæc. iuncta l. grege ff. de

pignor. attento tempore, quo agitur, vsque-
 quo moriatur debitor l. cum tabernam, modò
 15 cit. nec † extinguitur hypotheca, nisi prorsus
 euanescent omnes partes, seu totum nomen
 totale, cum semper actio super eo duret, etiã
 si ad vnum redigatur, vt in d. l. si grege ff. de
 leg. 1. cum §. si grex, Inst. de legat. quæ verò
 partes augentur mortuo debitore; non ve-
 niunt in obligationem, nisi aliquid fieret cau-
 sa complendi negotium cœptum à defuncto,
 vt Bart. vbi supra per textum, quem allegat
 in d. l. furti §. illud planè ff. de ijs qui not. in-
 16 fam. ratio autem † quare partes, quæ super-
 ueniunt in nomen totale obligatum reman-
 ent obligatæ, & quæ ab eo exeunt, excluduntur
 ab obligatione; est quia illud nudum no-
 men totale, siue vniuersale fuit obligatú: & in
 toto nõ continetur nisi partes vnitæ l. in toto
 de reg. iur. l. si quis cum totú ff. de except. rei
 iud. nam separatæ non continentur nomine
 totius, vt in d. l. cum tabernam, & glo. 1. in l.
 pecuniæ verbum ff. de verb. sign. & glo. fin. in
 l. ligni §. si lignum ff. de leg. 3. Quinimo se-
 17 paratæ dicuntur, & à pignore liberæ partes
 emptæ, qnamuis penes venditorem remanse-
 rint, vt nomine emptoris eas custodiret, vel
 in domuni eius asportari procuraret, quod
 dic

De Actione Reu. Cap. VIII. 117

dic per ea, quæ modò de mercibus emptis, & in taberna relictis dicta sunt.

Cum igitur nomine integrali, siue vniuersali obligato, res quæ ad illud succedunt post obligationem, sint obligatæ; meritò sequitur † id, quod pro regula traditur ex l. imperator §. fin. cum duabus legib. sequentibus. ff. de leg. 2. per eosdem textus, nempe in vniuersalibus pretium, & rem emptam ex pretio succedere loco rei venditæ: quod vtile, atque consentaneum est explicare, & quidem fictione iuris accidere suadetur, ac si ipsa res non esset vendita, vt in eisdem legib. cum glo. fin. ibi: mihi tamen potius secundum veritatem id procedere videtur: quia res, ac pecunia, quæ superueniunt in vniuersale obligatum, veniunt in obligationem, licet loco aliarum non succedant, vt plenè per supra dicta: veruntamen, siue attendamus veritatē, 18 siue fictionem, idem est: nam fictio † submittitur veritati l. filio ff. de lib. & posth. l. si triennio ff. de statu lib. itaut extrema, quæ requiruntur in veritate, debeant esse habilia in fictione, ut optimè Bart. in l. si quis pro emptore ff. de usucap. & quæ hic requiruntur habilia, 19 duo sunt: primum, ut vniuersale † tale sit, ut possit sub se continere pretium, seu pecuniam,

niam, ac rem emptā ex eadē pecunia: gregis enim nomine, secundū ueritatem non continetur pecunia, neque nomine supellectilis, neque penoris, ut per se patet: ergo neque secundū fictionem sub his nominibus pretium succedit loco rei, sed bene succedit sub nomine hæreditatis, dotis, peculij, tabernæ, quia sub se pecuniam cōtinere possunt: pari ergo ratione requiritur, ut uniuersale possit sub se continere rem emptam ex pretio: etenim ponamus quōd res illa sit candelabrum, nō succedit in gregem loco capre uendite, neque in penum loco esculentorum uenditorum: hæc enim duo nomina secundū ueritatem non possunt comprehendere candelabrum, sed bene nomen supellectilis, hæreditatis, peculij, dotis. Secundum extremum tñabile, quod requiritur, ut hoc pretium, & res emptā ex pretio habeantur loco rei uendite, est ut claudantur in toto, nempe ut sint unitæ, quia partes, separate non continētur nomine totius, ut per supradicta.

21 Fructus t̄ autem horum nominum uniuersalium, puta foetus, lac, lana, quæ sunt fructus gregis, ut in l. in pecudum ff. de usur. cōstat in obligationem gregis venire l. quamuis C. in quib. caus. pign. vel hyp. tac. etiam si su-

per-

De Actione Reu. Cap. VIII. 119

perueniant post obligationem l. si conuenerit §. i. ff. de pignorat. act. loquimur tamen de fructibus naturalibus, nempe quos natura principaliter producit, ut sunt isti, iuxta l. fructus percipiendo ff. de usur. artificiales autē, qui industria principaliter percipiuntur, ut in l. bonæ fidei ff. de acquir. rer. domin. & in ead. l. fructus percipiendo; non puto in obligationem venire, nisi uti res inclusas sub nomine obligato: dummodo secundum supradicta, tale sit nomen, ut possit eos fructus continere sub se, ut hæreditas l. item ueniunt §. fructus, & ibi glo. ff. de petit. hæ.

- 22 Insuper ne tyrones confundantur, sciant pretiū, & re emptā ex pretio succedere loco rei uendite in uniuersalibus; solum respectu creditorum: ut si dotem, uel hæreditatem habeant obligatam; nullo pacto actionem ad rem ex eis alienatam habere ualeant, sed ad pretiū eius rei, cum nomen tantum dotis, uel hæreditatis, non res uti singulas eorum nominum obligatas teneant, ut modò dictum est: quantum uerò ad dominos, pretium non succedit loco rei, si nolunt: quia iure dominij, nedum peti potest nomen dotis, uerum etiam singulæ res dotales uendicari possunt l. in rebus C.
- 23 de iure dot. prout in petitione hæreditatis, t
uel

uel fideicommissi, singulæ res hæreditatis uēdicari possunt directò contra possessorem, ubi extant l. fin. §. sed quia C. commun. de legat. iuncta l. quod si in diem §. fin. ff. de petit. hæred. sed si semel dominus cōtensit ad pretium, uel ad rem emptam ex pretio, non amplius actionem obtinebit ad rem: debitori tamen liberum erit, pretium, uel rem restituat, ut ex l. si fundum per fideicommissum ff. de leg. i. Neque obstat textus in d. l. imperator §. fin. cum duabus legib. sequentib. ubi substitutus ad hæreditatem, non uidetur habere actionem ad rem hæreditatis alienatam, sed ad pretium tātum, & ad rem emptam ex pretio: quandoquidem respondetur testatorem, ibi nō dixisse, ut restitueretur hæreditas pro ut reperiebatur tempore mortis suæ, sed quicquid superesset ex ea post mortem hæredis: sicque uidetur ipsemet testator permisisse hæredi diminutionem, & alienationem bonorum: ita tamen, ut id solùm, quod non uideretur diminutum, hærede mortuo, in restitutionem ueniret. Vbi verò res hæreditatis, uel fideicommissi non extant; prius pro illarum pretio conueniendus est, qui eas alienauit: & eo non soluendo, in subsidium conuenitur is, ad quem peruenerunt l. planè si filium

De Actione Reu. Cap. VIII. 121

filium §. 1. ff. de leg. 1. & sanè rebus nō extā-
tibus locum obtinet hic textus: cū aliās re-
bus extantibus, textus in l. quōd si in diem.
§. fin. nuper citatus, expressè det rei vendica-
tionem directam contra emptorem. Rursū-
que rebus non extantibus, neque puto eum,
ad quem peruenerunt cōueniri posse, nisi eas
cum mala fide consumpserit, iuxta l. qui autē
§. hoc edictum ff. quæ in fraud. cred.

24 Si pignori datur † nomen totale cōstans ex
partibus inter sese compactis, vel cohæren-
tibus, vt ædificium, nauis, quod vniuersale
quoque dicitur l. nam origo ff. quod vi aut
clam: vel nomen totale simplex, vt fundus,
vineæ; planū est ea mobilia obligari, quæ sub
his nominibus continentur, non verò sepa-
rata: quoniam nomina tantū obligata sunt,
non autem res talium nominum in specie, vt
de taberna, grege, & similibus, modò dictum
est: & sanè continentur, quæ perpetui vsus
causa ibi sunt: ac similiter, quæ detracta sunt,
25 vt ibidem reponantur: separata † verò quæ
non continentur sub talibus nominibus; sunt
quæ nondū imposita fuerunt, quamuis desti-
nata sint, vt imponantur: ac etiam separata,
quæ non sunt amplius reponenda: & horum
exemplo sunt tegulæ, lapides, tabulæ, ferrum,

Q

an-

26 antennæ, mali, & similia: quinimo † separata dicuntur, & sub eisdem nominibus non continentur, quamuis in eodem loco obligato reperiuntur; quæ effossa, & incisa sunt, siue vt aliàs ruta cæsa vocantur, vt sunt metallū, sulphur, creta, lapides, ligna, carbones, & similia: ita pisces in piscina, pulli, cæteraque animalia, quæ sunt in fundo; non continentur nomine fundi: hæc plenius habes in l. Iulianus §. fin. & in quinque legib. sequētib. ff. de act. empti, cum l. malum, & ibi §. fin. ff. de verb. sign. & l. Celsus §. idem Iulianus ff. ad exhiben. & faciūt textus in l. diuortio §. si vir ff. sol. matr. & in l. fin. ff. de fundo dot. Imò etiā, quæ vti separata non comprehenduntur sub his nominibus obligatis, etiā si post obligationem separentur, effodiantur, vel excidantur; exeunt ab obligatione, alienariq; possunt, cū indistinctè ab appellatione horum nominum excludantur, statim ac separantur, effodiuntur, vel exciduntur: fundus enim obligatus est, & res istæ ita separatæ, non sunt fundi, etiam si in eodem loco remanserint, secundum hæc allegata iura. Præterea facit, quia fructus quandiu pendent sunt pars soli l. fructus pendentes ff. de rei vendic. ergo cum colliguntur, pars soli esse desinunt, vt est expressum

De Actione Reu. Cap. VIII. 123

pressum de strue lignorum, quamuis in eodē solo remanserit l. quia aceruus, & ibi glo. ff. quod vi aut clam.

27 Tandem veniamus ad pignora t rerū, quæ cū alijs misceri, cōfundi, connecti, vel mutari possunt: puta frumentum, oleum, vinum, argentum, aurum, gēmma, & similia: & quidem si misceantur, confundantur, connectantur, vel mutantur; regula est, vt quousque res huiusmodi non desinat esse eadem, pignus quoque super ea duret: quia non extinguitur pignus, nisi res pignerata mutet naturā l. si conuenerit §. si quis, cum glo. ff. de pign. act. vel prorsus extinguatur l. pignus C. eod. l. sicut ff. quib. mod. pign. vel hyp. solu. examinemus igitur materiā per partes distinctas: aut mixtio, seu confusio fit inter res eiusdem naturæ, puta inter meum, & tuum frumentum, vel argentum; & certè mixtio mollis non operatur, vt frumentum, prout nec oleum, ac vinum meum fiat commune cum tuo, sed vt in sua substantia dicatur durare, ac si non esset mixtum, vel confusum l. idem Pomponius, siue vt aliàs incipit, si frumentum ff. de rei vëdic. cum §. quod si frumentum Inst. de rer. diuis. mixtio verò dura operatur, vt argentum meū cum tuo mixtum, sit commune: prout vtraq;

Q 2

mix-

mixtio, siue mollis, siue dura communis est, quando fit voluntate dominorū. Ladeo §. voluntas ff. de acquir. rer. dom. cum cit. l. idem Pomponius, & §. quod si frumentum: verum tamen fiat nec ne communis mixtio, ne nos confundat, quia id nil aliud operatur, nisi vt partem meam reuocem differēti a ctione: nimirum, vbi non fit communis; a ctione in rē: vbi fit communis; a ctione communi diuidūdo, vt in ead. l. idem Pomponius: cæterum vtroq; casu dicitur pignus durare super parte mea, quam obligavi, licet non tota sit eadem, quæ erat antequam misceretur, siue cōfunderetur: ratio est, quia huiusmodi corpora mixta, siue confusa; ex omnibus suis partibus componunt eandem mensuram, pondus, vel numerum, quæ ante confusionem erant mea: cum hæ res recipiant functionē in genere, hoc est, vt vna pars, alterius vice fungatur l. 2. §. mutui ff. si cert. pet. l. res in dotem ff. de iure dot. itaut, quod repetitur, pro eodem, quod datum erat habeatur, ita glo. magna in eod. §. mutui, per eundem tex. & facit optimè l. si grege ff. de leg. 1: iuncta l. grege ff. de pignor. pecunia † verò licet etiā recipiat functionem in genere, vt in §. mutui, Instit. quib. mod. re contrah. oblig. & in

De Actione Rei. Cap. VIII. 125

l. i. §. mutui ff. de oblig. & action. nihilominus quando bona fide miscetur, non repetitur ut res suprascriptæ, nã fit illius tertij, penes quem miscetur l. si alieni ff. de solut. imò neque pupillus eam repetit l. non omnis §. si pupillus, vers. quapropter, ff. si cert. pet. hoc tamen speciale est in pecunia propter prerogatiuã solutionis, ut declarat glo. ibi, & in d. l. idẽ Pomponius §. sed si plumbum, & in d. §. quod si frumentum, per tex. in l. singularia ff. si cert. pet. quæ quidem ratio bona est: non enim facilè reuocanda est solutio, cùm per eam commercium nutriatur, ut ex l. i. ff. de contrah. empt. Si verò confusio, siue mixtio fiat inter res diuersarum specierum; tunc aut separari res possunt, ut plumbum ab argẽto, aut non possunt, ut mel à vino: si possunt, planum est eandem partem confusam, siue mixtam durare, ac si mixta non esset l. idem Pomponius §. sed si plumbum, modò cit. & l. lacus §. i. ff. de acq. rer. dom. sicq; pignus quoque firmum esse: quia res pignerata durat, ut dictum est: si separari non possunt; fiunt miscetis, cum in aliam speciem transeant: etenim ex vino, & melle fit mulsum §. si duorum Inst. de rer. diuis. & ead. l. idem Pomponius §. idẽ scribit, sicque pignus extinguitur, nisi dictũ sit;

sit, vt etiam noua species, esset obligata l. si
 conuenerit §. si quis ff. de pign. actione, cum
 glo. ibi, per tex. in l. Seia §. item quæro ff. de
 auro, & argento leg. quemadmodum pignus
 extinguitur, si partes vnitæ, commodè sepa-
 29 rari non possunt: habentur † nanq; ac si nul-
 lo modo separari possent, vt Bart. notat in
 modò cit. §. sed si plumbum, per eundem tex.
 prout vult glo. sub verbo, separatæ, in l. in cō-
 modato §. duabus ff. commodati, per eundem
 tex. & per l. planè ff. fam. ercisc. & habetur in
 l. si familia, eod. tit. neque diuisio dicitur cō-
 moda, vbi separādo, vna pars destruitur, vel
 30 minuitur: prout ab aurificibus audiui ferè
 cuncta metalla valde minui, vel in totū eua-
 nescere vi ignis, cum ab eis aurum, vel argē-
 tum separatur: neque separationem commo-
 diorem fieri posse in cōfusione metallorum,
 quàm inter aurum, & argentum, quæ igni re-
 sistunt: & quamuis minuantur aliquantulum,
 maioris tamen pretij fiunt, quia magis puri-
 ficata redduntur: quinimo vi aquæ chrysul-
 30 cæ hodie aurum † à quocunq; metallo sepa-
 rari posse, ait Alciat. parerg. lib. 6. cap. 11.
 subdens id incognitum fuisse tēpore Vlpia-
 ni, qui fuit auctor tex. in d. l. idem Pōponius
 §. sed si plumbum, vt colligit ex eod. textu:

fed

sed Callistrato non videtur fuisse omnino incognitum, dum in l. lacus §. i. ff. de acquir. rer. dom. dicit confusionem diuerforum metallorum ab aurificibus separari posse: itaque vbi datur hæc separatio facilis; cessat dispositio textus in l. adeo §. volútas, eod. tit. & in §. si duorú Inst. de rer. diuis. vbi dicitur aurum cum argento confusum fieri commune inter dominos: & remanet dispositio, vt vterque dominus remaneat cum sua specie, vt in ead. l. lacus §. i. & in ead. l. idem Pomponius §. sed si plumbum ff. de rei vendic. & sic, vt neq; pignus extinguatur, cum res pignerata duret, vt per supradicta. Vbi autem species † mutatur, ita ut ad pristinam naturam redire non possit; constat pignus extinguí, vt ex cit. textu, & glo. in cit. l. si conuenerit §. si quis ff. de pign. actione: vt sunt exempla si ex lapidibus fiat calx, ex lignis carbones, ex frumento farina, ex oliuis oleum, ex vua vinum, ex vino acetum, ex lana vestimentum, & sic de cæteris, iuxta tex. in §. cum ex aliena Inst. de rer. diuis. & in l. adeo §. cum quis ff. de acqu. rer. dom. & ibi glo. nõ tamẽ extinguitur pignus, si de spicis obligatis eliciatur frumentum: quia species non mutatur, sed idem frumentum in spicis clausum, detegitur, vt in eod. §. cum quis,

quis, in fine : nec extinguitur, si species colorem mutet, quia non definit esse eadem in substantia l. sed si §. fin. ff. eod. tit. de acq. rer. dom. l. pediculis §. Labeo ff. de auro, & arg. leg. huic non obstat l. si cui lana ff. de leg. 3. quòd in legato lanæ, non comprehendatur lana tincta, quia ibi ex coniecta mente testatoris non venit, vt glo. in eod. tex. At si gemma crustata sit auro, vel alij metallo, remanet proculdubio semper eadem, sicque super ea pignus durat: veruntamen danda est priùs actio ad exhibendum, vt res, è crusta excludatur, & restituatur l. in rem actio §. item quæcunque, in princ. ff. de rei vendic. l. gemma ff. ad exhibendum: quemadmodum ad exhibendum agitur si coria rhedæ alienæ accommodata sint, vel tabula alienæ nauis, vel purpura alieno vestimèto, iuxta l. tigni eod. tit. quæ quidem actio ad exhibendum competit etiã hypothecario creditori, de quo agimus l. 3. §. est autem, & §. Póponius, eod. tit. ff. ad exhib. ita in rebus applúbatis idest materia diuersa mediante vnitis, vt in eod. §. item quæcunque: puta si pes argenteus vniatur statuæ argenteæ, mediante stanno: arbitror tamen actionem non dari ad exhibendum in casibus, vbi commodè res auferri non potest: ne

sit

De Actione Reu. Cap. VIII. 129

si necesse non sine magno detrimento dis-
 solui: quemadmodum expressum est de tigno,
 columna, & similibus alieno edificio inun-
 ctis: quia lege duodecim tabularum dissolui
 non possunt, vt ind. in rem actio §. tignum, &
 in hgemma, modò cit. quibus accedit quoq;
 ratio, ne dirutis ædificijs vrbs deformatur, vt
 in glo. in hoc vltimo textu, & habetur ex §. cū in
 suo, in fine Inst. de rer. diuis. & ex l. i. ff. deti-
 gno iniuncto: & quāquā mala fide iniungan-
 tur; non tenetur iniungens, nisi ad æstimatio-
 nem l. qui res §. fin. in fine ff. de solut. & ead. l.
 ff. de tigno iniuncto: non tamen eorum do-
 minium amittitur, sed retinetur: etenim si
 dissolui contingat, ad dominum redeunt §.
 quod si aliqua ex causa Inst. de rer. diuis. &
 modò cit. l. in rem actio §. fin. ff. de rei ven-
 dicio. ergo ita sub pignore conseruantur, cum
 pignus rem pigneratam sequatur, vt sæpe di-
 ctum est. In rebus autem ferruminatis id est
 eadem materia mediante vnitis, puta si pes
 argenteus vniatur statuæ argenteæ, median-
 te argento; aliter dicendum est, quia in eis
 dominium prorsus extinguitur, & res con-
 sumpta dicitur: & quanquā exinde ferrumi-
 nis natio abruptatur, dominium rei nō reuui-
 scit, vt in sæpe cit. l. in rem actio §. item qua-

sig

R

cun-

si cunque extincto ergo dominio super parte
 conferruminata, extinctum etiam restat pignus
 super ea, ut in cit. l. si conuenerit §. si quis, cum
 glo. ff. de pign. act. intelligendum tamen est
 et eam partem ex ferruminatis dici consumptam,
 pro qua minor est: hæc namque cedit majori, ut
 in ead. l. in rem actio §. sed & id, cum duobus
 in §. §. sequentibus, sed si æquales sint partes; una
 non cedit alteri, sed utraque remanet sui do-
 mini l. quicquid §. fin. ff. de acqu. rer. dom. ne-
 que obstat quod dictum est, argentum cum
 argento confusum, diuidendum esse actione
communiter diuidendo: hic autem partem ar-
genti minorem majori cedere: quandoquidē
hic argentum non retinet solam speciem suam,
ut ibi: sed perficit speciem rei, cui unitur, ita-
ut unus spiritus dicatur, ut in d. §. item quæ-
cunque, in fine; ut si pes unitur statuae, aut
scypho ansa, vel fundum: non tamen consu-
mi dicitur pars minor, neque majori parti ce-
dere, quæ ferruminata fuit mala fide possidē-
ntis maiorem partem, ut colligit glo. in fine
in d. l. in rem actio §. si quis rei ff. de rei ven-
dic. per eundem tex. & per l. quicquid ff. de
acqu. rer. dom. Circa omnia hæc dicta de mo-
bilibus, quæ misceri, confundi, connecti, vel
mutari possunt; perquiras etiam per totam
 glo.

De Actione Reu. Cap. IX. 131

glo. in ead. l. in rem actio, vbi alie minutie notantur, materiaq; principaliter ibi excerpta est ex titulis ff. ad exhib. & de acqu. reu. dom. & Inst. de rer. diuis. Cæterum, quæ mobilia comprehendantur, quæ non sub obligatione; exprimiuntur aperte in iure, præsertim in titulis ff. & C. quæ res pign. oblig. poss.

C A P. I X.

De Reuocatoria in communi:

S U M M A R I V M.

1. Pecunia hereditaria reuocatur per creditorem hereditarium, si posteriori creditori, vel legato soluta fuerit: in subsidium tamen, si hereditas non sit soluendo, & si heres non careat inuentario.
2. Pecunia extans reuocatur actione dominica, vel hypothecaria, sicut quilibet corpora extantia, etiam si bona fide retineatur.
3. Pecunia, vel alie res consumptæ, quando dicantur extare fictè.
4. Pecunia, siue alijs rebus consumptis, dominice, & hypotheca super eis, mutantur in actionem personalem.

56. Pecunia subiacet hypotheca, dum est inter bona
 debitoris.
67. Pecunia soluta creditori, non reuocatur per alios
 creditores: & quando secus.
72. Pecunia soluta ex causa lucratiua, licet absque
 fraude recipiendis, sed cum fraude solventis a-
 ram, reuocatur per creditorem ex causa
 onerosa.
8. Causa onerosa praefertur lucratiua in actione per-
 sonali, etiam auocando solutum: secus in actio-
 ne hypothecaria.
9. Bona fides in dubio praesumitur in recipiente: sed
 requiritur, ut sit continua quousque pecunia
 recepta consumatur: fraus uero probanda est:
 & quando praesumatur, & in num. seq.
10. Fraudare dicitur creditores, qui recusat recupe-
 rare, non qui recusat acquirere.
11. Fraus tanti aestimatur, quanti actor in litem iu-
 rauerit.
12. Actio reuocatoria quibus, & contra quos detur.
13. Actio reuocatoria, qualiter detur in subsidium
 principalis debitoris.
14. Fructus in actione reuocatoria, qualiter sint re-
 stituendi.
15. Pecuniam solutam sub conditione non reuocat il-
 le, qui tempore solutionis non erat creditor: licet
 postquam comparuit uti creditor sequatur conditio.

- 16 Pecunia nunquam dicitur soluta in fraudem futuri creditoris, nisi fraus probetur: quem admodum in alijs rebus alienatis dicendum est.
- 17 Actio reuocatoria datur contra eum, qui privilegium habet: & qualiter pro eo iustitiam agatur.
- 18 Actio reuocatoria datur: etiam intra annum: et utilem hodie intra quadragenarium continuum: sed solum contra recipientem et causa inerosa: non nam contra recipientem ex causa lacrativum, et perpetua reuocandi adde creditori datur.
- 19 Filius familias non fruitur privilegio reuocandi soluti lucrum quod minor reuocaret, nisi et ipse minor sit. et id multo, etiam extra causam dotis reuocari non potest cum fructibus, & omni diminutione resecta, et id quod non pro se, sed pro alijs obligata soluit.
- 20 Actio reuocatoria datur ex clausula generali cuiusque in habitis in se impedito, & miserabilibus.
- 21 Actio reuocatoria complectitur omnes titulos tractantes, de conditione, reuocatione, & similes, qui maximam partem iuris civilis absorbent, sed vix plurimum ad regulas huius capitis reducuntur.
- De-

Deductum est plene supra cap. i. auocationem pecuniarum, de qua in l. pecunia. C. de priuil. fisci, habere locum vti priuilegium precise in solo fisco, & in solo casu, de quo textus loquitur, sine vlla extensione, sine consequentia, non obstante glo. ibi, quæ dixit, idem esse in alio priuilegiato: & est casus ille, vbi fiscus creditor, iusta causa intercedente, valeat auocare pecuniam privato creditore communi debitore solutam, etiam conditione ex lege si consumpta sit: similiter ibi deductum est remedium hoc dari fisco, dummodo sit anterior illo, cui solutum fuit, & in subsidium, nempe debitoris bonis prius excussis.

Verum tamen privatis quoque sine priuilegio, similem casum auocationis dari palam est in l. fin. §. si verò creditores, cum §. seq. C. de iure delib. vbi ex creditoribus hereditarijs anterior, pecuniam hereditariam, per heredem posteriori, sine legatione defuncti solutam auocat, etiam conditione ex lege si consumpta sit: verum hoc non est commune omnium creditorum, sed peculiare pro hereditarijs tantum, in compensationem actionis, quæ illis deficit: debitorem enim
vium

si non habet, contra heredem proce-
 dere nequeunt propter beneficium inuenta-
 rij, vt in ead. l. fin. §. & si prefatam, in princ.
 neque contra emptorem rerum hereditatis,
 quas hæres pro soluendis oneribus heredi-
 tarijs vendidit, & pretium ad id verè soluit,
 vt in eod. §. si fin. verò creditores omnes. seq.
 quatenus illæ res extant, vt glo. ibi per con-
 ditionem, ita quæritur fortè creditores hære-
 ditarij sine actione restarent, leges auxiliũ
 præstitit ad pecuniam solutam auocandam
 contra posteriores creditores, atque contra
 delegatarios defuncti, quibus soluta fuit: quæ
 si sanè ratio habetur in eod. §. si fin. verò credito-
 res, ibi, *cum satis absurdum sit*, &c. & in §. se-
 quenti ibi, *cum satis anterioribus creditoribus*,
 &c. si enim alios hæres haberet in heredita-
 te, ipse conueniretur, nõ autem auocatio ista
 daretur contra creditores posteriores, ac le-
 gatarios, l. fin. cum glo. ibi C. de hæred. act. l.
 Moschis ff. de iure fisci. Et ex his iuribus col-
 ligitur idem ne huiusmodi creditores, & le-
 gatarij molestentur, si hæres careat inuenta-
 rio, & sit soluendo: eo nanque casu creditor
 non restaret sine actione, cum bona hæredis
 propria, vt hereditaria teneantur l. fin. §. cum
 igitur, & §. si quis autem C. de iure delib. & §.

si vero non fuerit, Auth. de heredib. & falc.
 Hos duos casus particulares actionis reuo-
 catoriae praemissi, ne sequentem regulam ge-
 neralem confunderent, cum qua parum con-
 ueniunt, praesertim, quia in his auocatio da-
 titur, siue extet, siue consumpta sit pecunia: nul-
 laque distinctio adhibetur, fueritne mala,
 uel bona fide recepta, & consumpta, & qua-
 quis recipiens esset creditor, ut patet ibi: sed
 in regula generali secus, de qua agimus: hic,
 ut sequitur.

Est enim regula generalis, ut si soluta, et
 pecunia extet, consideretur, uti quaelibet spe-
 cies extans, nempe si in sacculo, vel aliter si-
 gnata sit, l. talis §. item, l. plane ubi §. sed si,
 uerfi sed hoc ff. de leg. 1. l. si sacculum ff. de
 pos. cum similib. ueruntamen pecuniam raro
 extantem inueniri opinor, quia seruando ser-
 uari non potest, utpote ad emendum dispo-
 sita l. si chorus §. 1. ff. de leg. 3. §. constituitur
 Inst. de usuf. neque speciatim discerni ualet,
 utpote in genere fuctionem, siue promiscuum
 usum recipiens l. 2. §. mutui ff. si cert. pet. cum
 l. 1. §. mutui ff. de oblig. & act. & §. mutui Inst.
 quib. mo. re contr. oblig. sicq; paucis hic ex-
 pedior: quandoquidem sicuti corpora alie-
 nata uenduntur actione dominica, uel hy-

po-

pothecaria; ita quoque pecunia soluta ex-
 tans, etsi bona fide retineretur l. cum fundus
 S. seruū ff. si cert. pet. cum l. mulier ff. qui pot.
 3 in pign. Extat etiam † fictè pecunia propter
 cautionem, vt ex l. 2. & l. tribus, vbi glo. ff. de
 vsufr. ear. rer. S. cōstituitur vers. sed vtilitatis,
 & ibi glo. & Gothofr. in verbo cautionem,
 Inst. de vsufr. nam reuocari potest virtute fi-
 deiussionis, seu cautelæ, sub qua soluta fuit,
 ita ut deficiente communi debitore, creditor
 ita cautus modum particularem obtineat in-
 ter cōcreditores, vt actionē dirigat contra fi-
 deiussorem, quasi pecunia non sit immixta,
 sed extet vti signata, & clausa sub particula-
 ri cautela, quæ cōcreditoribus non compe-
 tat, vt in eisdem iuribus. Eadem quoq; ra-
 tione dicemus fictè pecuniam extare, quan-
 do præter obligationem principalis debito-
 ris, adest alia cautela specialis pro creditore,
 quæ neq; cōcreditoribus cōpetat, puta si pe-
 cunia detur ad ré emendā, iuxta formā tex. in
 l. licet C. qui pot. in pign. vel reficiendā, vt in
 l. inter dū ff. eod. Tandem eadē etiā ratione
 fingitur pecuniam extare, si actor possit ante
 omnes cōcreditores illā recuperare, puta si
 sit illis anterior, vel potior, & is qui pecuniā
 recepit, promiserit eam restituere anteriori-
 bus,

S bus,

bus, vel potioribus, vel quibus de iure debetur, si postea cōparuerint: vel alio simili modo. Nec solū pecunia potest his casibus fictè extare, sed etiam aliæ res consumptæ, quæ sub eisdem cautelis alienatæ fuerunt, ita vt earum æstimatio, secundū easdem prærogatiuas debeat.

4. Vbi verò † pecunia, siue aliæ res consuptæ sunt, & penes patrimonium principalis debitoris esse desierunt; omnes actiones ad eam auocandam, personales contra recipientem factæ sunt: quoniam propter consumptionē, tam dominium amittitur l. si alieni, l. si is ff. de solut. l. si is; in fine C. de positi, quàm etiā hypotheca l. pignus C. de pign. act. & quamuis verum sit super † pecunia consistere hypothecam, vt in l. idemque §. i. ff. qui pot. in pign. & similib. attamen illa iura loqui comperimus, vbi pecunia manet in dominio debitoris: tunc enim, & si mutationem recipiat, semper eius genus obligatum existit: quemadmodum de grege habemus in l. grege ff. de pign. & de taberna in l. cum tabernā eod. tit. pecunia nanq; inter bona mobilia connumeratur, vt per se patet, & ex §. & quia parū, Auth. de nupt. cum §. si autem, Auth. de non elig. Verū nos non loquimur præcipuè cō-

tra

De Actione Reu. Cap. IX. 139

tra eum, qui tenetur ex contractu suo: tunc enim, vel actione hypothecaria, vel personali, omnia bona, & persona eius tenentur, & consequenter etiam pecunia, vt in d.l. idemq; §. 1. sed loquimur cum à debitore in fraudem sui creditoris alij soluta fuit, vt creditor eam reuocet à recipiente, quem ex contractu obligarum non habet: idque actione personali, cuius quatuor sunt species, nimirum Pauliana, Fauiana, Caluisiana, & in factū reuocatoria, vt glo. 2. C. si in fraud. patr. siue, vt alij malunt; tres priores species duntaxat constituuntur, & describuntur in glo. in §. itē si quis in fraudem, Inst. de action.

¶ Hæc autem actio † locum non obtinet si recipiens erat creditor: quia nullam videtur fraudem committere, qui recipit quod sibi debetur l. qui autem §. apud ff. quæ in fraud. cred. l. summa §. sed & si ff. de pecul. l. nihil dolo ff. de reg. iur. quamuis ab alio, quam à vero debitore pecuniam receperit: dummodo nomine debitoris receperit l. repetitio, cum glo. ff. de condiç. indeb. & quamuis noverit debitorem non esse soluendo, & alios creditores habere, ead. l. qui autem §. sciendum, cum l. ait prætor §. quod ait, eod. tit. quia inter personales vigilantior præfertur, vt in

S 2 eod.

eod. §. sciendum, & in l. pupillus, eod. tit. & in
 l. si non expedierit §. i. ff. de bon. auctor. iud.
 nisi vi recipiens pecuniam extorserit, ut in
 ead. l. pupillus ad fin. vel nisi ante solutionem
 patrimonium debitoris, apud iudicem cre-
 ditoribus instantibus deductum fuerit, siue
 ab iisdem possessum §. sciendum, modò cit. &
 §. item si quis in fraudem, Inst. de action. his
 enim duobus casibus, quod debitor coactus,
 vel gratificatus, vni solueret; auocaretur, ita-
 ut recipienti iusta portio sicut alijs credito-
 ribus remaneret l. si nō expedierit §. quod si,
 l. qui autem §. sciendum, & l. pupillus, modò
 cit. Si autem ex causa † lucratiua recepta fue-
 rit solutio, tametsi absque fraude recipiētis;
 sed cum fraude soluentis tantum; nihilomi-
 nus reuocaretur à creditore ex causa onero-
 sa, nulla recipienti portione relicta, ut in
 ead. l. qui autem §. simili modo dicimus, vsq;
 ad tot. §. penult. cum l. si fraudator §. si à socce-
 ro ff. quæ in fraud. & l. ignoti C. eod. & l. fin §.
 si fin verò creditores C. de iure delib. Vnde
 nota causam † onerosam præferri lucratiuæ,
 etiam auocando solutum: sed in actione per-
 sonali, de qua hic agitur: non verò in hypo-
 thecaria, ut infra cap. vlt. Bona fides † autem
 in recipiēte præsumitur in dubio l. meritò ff.

pro

De Actione Reu. Cap. IX. 141

pro soc. sed requiritur, nedum quando pecunia recipitur, vt in eod. §. simili modo dicimus, cum §. in hos, & concordantib. verum etiam continuato tempore quousque consumatur: quoniam propter consumptionem cum bona fide confirmatur solutio l. Cassius ff. de solut. l. obligari §. pupillus ff. de auctor. tut §. nunc admonendi Inst. quib. alien. licet, glo. conditionem, in l. si filius ff. si cert. pet. & facit l. 1. §. cum prædium ff. de pignor. fraus verò probanda est l. dolum C. de dolo & ead. l. merito; præter quosdam casus, vbi expressa præsumptione iuris apparet, qui sunt in l. ait prætor, §. cum in dolo, & in bonis, §. 1. ff. de iur. in fraud. prætor. etiam recuperat. quod in fraudem creditorum non fuit recuperatū, vt in l. 3. §. 1. cum duab. legib. sequentib. eod. tit. non verò quod potuit acquiri, nec fuit acquisitum: quia nolite acquirere, non est fraudare l. qui autem, ibid. vbi ergo fraus constat, habetur soluens, vt ille, quid dolo desijt possidere l. quo quidem ff. de rei vendic. & modo cit. glo. conditionem: sicque locus erit i iuramento in litem, vt † fraus tanti estimetur, quanti actor iurauerit l. qui restituere §. 1. ff. de rei vendic. & glo. in ead. l. quo quidem: æstimatioque ipsa erit, tam contra soluentem, quam

quàm contra recipientem fraudis participē
secundùm generalem sententiam eiusdem l.
qui restituere, in fine.

- 12 Modò alia notanda remanēt. Primò nota
hãc actionem reuocatoriã dari hæredibus, &
successoribus creditoris: sed contra hæredes,
& successores recipientis non transire, nisi in
id quod ad eos peruenit l. ait prætor §. fin. cū
13 l. seq. ff. quæ in fraud. Secundò nota hanc
actionem contra recipientem in fraudem, esse
in subsidium, nempe fraudatoris, seu debi-
toris bonis priùs excussis l. 1. C. de reuoc. ijs,
& facit l. 1. & 3. C. si vendito pign. agat. sed
si fideiussor interesset, ipsum post fraudatorē,
ac deinde recipiētem teneri, vt in §. sed neq;
Auth. de fideiussor. sed si tandem etiam reci-
piens reperiatur non soluendo, iterum con-
tra fraudatorē regressum dari l. tutores, cum
glo. ibi, dolo ff. de cōdict. ind. eritque regres-
sus hic vsque ad sacculum, & peram, hoc est
ad vltimum quadrantem, si quid exinde ac-
quisierit l. 1. cum l. fin. §. fin. & ibi glo. dabitur
14 ff. quæ in fraud. Tertiò nota quantum ad
fructus in actione reuocatoria, videri discrimen
inter textum in d. l. ait prætor §. per hãc
actionem res, & §. præterea generaliter, cum
textu in l. fin. §. non solùm ff. quæ in fraud. si-
qui-

De Actione Reu. Cap. IX. 143

quidem in primo textu habetur fructus venire in restitutione, ac si alienatio facta non esset: propter quod etiam commodum medij temporis deberi, quo recipiens in possessione fuit, & concordat l. videamus generaliter §. in Fauiana ff. de vsur. in secundo autem textu dicitur venire fructus, qui tempore alienationis, rei alienatæ cohærent, & qui post litem contestatam percipiuntur: fructus verò medij temporis non venire: glo. tamen laborat pro concordia, & concludit primum textum reduci ad secundum, vt fructus medij temporis non debeantur: quemadmodum efficaciori solutione cõcludit Bart. in d. l. fructus, nimirum, quia in primo fructus medij temporis extabant restitutionis tempore: in secundo secus, per verba in eod. tex. *nam cum fundus*, &c. quæ quidem Bartoli solutio locū obtinet, cum agitur contra possessorem bonæ fidei, nam ipse tenetur ad fructus extantes tantum, non ad consumptos l. certum C. de rei vendic. nisi quatenus in consumptis factus est locupletior, inspecto tempore, quo sententia contra eum profertur l. i. C. de petit. hered. cum l. sed et si §. consuluit, & ibi glo. locupletiores ff. eod. malæ fidei nanque tenetur generaliter ad omnes fructus, vt in ead. l. cer-

certum: imò etiam ad eos, qui percipi potuissent ab auctore, si alienatio facta non fuisset l. ait prætor §. præterea generaliter, modò cit. & l. si naus §. fin. ff. de rei vendic. & tanti hæc fraus æstimabitur, quanti auctor in litem iurauerit, vt paulò superiùs deductum est. Quando igitur actio reuocatoria datur pro fructibus, competit ratione eius, quod auctoris interest, non ratione moræ: quoniam ratione moræ vsuræ in actione reuocatoria non debentur, nisi ab initio ille, contra quem reuocatio datur, ad eas teneretur, vel iure stipulationis, vel iure contractus bonæ fidei, vt in eod. §. præterea generaliter, cum glo. ibi non
 15 deductæ. Quartò nota † reuocationem pecuniæ solutæ sub conditione, non permitti, si auctor tempore solutionis non erat creditor, licèt postquam comparuit vti creditor, sequatur conditio: quia solutio non dicitur facta in fraudem illius, qui nondum actionem habebat l. sub conditione, cum glo. ibi ff. de
 16 solut. & consequenter neq; permittitur auocatio illi, qui post puram solutionem cœpit esse creditor soluentis, vt ibidem, & ex l. ait prætor §. 1. & l. si quis ff. quæ in fraud. quamuis ex causa lucratiua solutio præcesserit l. 1. C. de iure fisci lib. 10. & facit l. cum ratio §. ex
 bo.

De Actione Reu. Cap. IX. 145

bonis, cum §. seq. ff. de bon. damnator. nisi in fraudem futuri creditoris facta fuisse probe- tur, vt in eisdem legibus: etenim omnē om- nino fraudem excludit actio reuocatoria l. 1. §. fin. ff. quæ in fraud. cred. casum istum ha- bes apud Io. Fab. & Ias. in §. itē si quis in frau- dem Inst. de action. veruntamen si solutio, vel alienatio fiat paulò ante quàm debitum con- trahatur; tunc absque probatione præsumi- tur facta in fraudem imminentis æris alieni, iuxta l. 1. §. fraudis ff. de portion. quæ lib. dā- nator. vbi delinquens, metu imminentis ac- cusationis adoptauit quendam, vt fisco por- tio bonorum publicandorum detraheretur: & quamuis potuisset ille bona sua disponere, & soluere antequam actio publicandi bona, fisco competeret, hoc est antequam accusa- retur, imò antequam condemnaretur, vt in l. aufertur §. in reatu ff. de iure fisci, & in l. reo, cum l. sequ. ff. de solut. nihilominus adoptio fuit existimata in fraudem fisci, Sed hæc præ- sumpta fraus solius alienantis, non sufficit, ni- si ad reuocandam alienationem lucratiuo ti- tulo factam: quandoquidem alienatio cum titulo oneroso non reuocatur, nisi etiam reci- piens esset fraudis particeps, vt sup. per l. qui autem §. simili modo dicimus ff. quæ in fraud. T cred.

cred. cum concordantib. Hæc tamen dicta,
 vt vigent in pecunia, ita in alijs rebus aliena-
 17 tis propter eandem rationem. Quintò notat
 secundùm easdem distinctiones, & regulas,
 eundem recipientem, auocationi subiectum
 esse, quamuis priuilegium habeat, vt in cit. l.
 qui autem §. si quid, cum glo. ibi, & l. si frau-
 dator §. si à socero ff. quæ in fraud. Sextò nota
 actorem si priuilegium habeat; diuerso mo-
 do ratione priuilegij auocationem pecuniæ
 consumptæ obtinere: mulier enim pro dote
 auocat pecuniam cōsumptam à viro tātum,
 vt sup. cap. 1. minor autem auocat eam ab il-
 lo, qui secum, vel cum tutore, seu curatore
 immediatè contraxit, vt sup. cap. 5. sic ergo,
 & alij, qui minori exæquantur: sed contra
 alios nequaquam datur priuilegium auoca-
 tionis: neque pro dote, vt in eod. cap. 1. per
 tex. in l. in rebus C. de iure dot. cum alijs: ne-
 que pro minore, vt in d. cap. 5. per tex. in l. nō
 omnis, §. si pupillus, vers. quapropter ff. si cert.
 impetat. præter casus expressos in iure: nimirum
 in fisco in vno casu, & in creditoribus hære-
 ditarijs, qui reuocatoriam contra tertium
 obtinent secundùm supra deducta hic ex prin-
 cipio: quod etiam à fortiori patet, quia pri-
 uilegia postponuntur hypothecæ l. si fundum
 C. qui

De Actione Reu. Cap. IX. 147

C. qui pot. in pign. l. si pignus, & l. fin. §. fin. ff. eod. & ratione hypothecæ, nec etiam auocatio datur, nec hypotheca locum obtinet, vbi pecunia consumpta est l. pignus C. de pign. act. nam tota priuilegiorum vis est, vt plurimum in concursu creditorum in actione personali, vt antequam illis debitum soluatur, priuilegiarius præferatur: non verò solutione secuta, vt supra cap. i. Septimò tandem nota † actionē hanc reuocatoriam competere intra annum utilem à die fraudis commissæ l. i. cum sæpe cit. l. qui autem §. fin. & l. ait prætor ff. quæ in fraud. deducto tamen tempore inhabili ad agendum: sed aduertendum est competere ratione restitutionis in integrum ex clausula generali, vti comprehensa sub edicto de maioribus iusta causa intercedente restituendis, vt in ead. l. i. §. fin. cum ead. l. ait prætor, & ibi in §. partum; & in supracit. §. item si quis in fraudem Inst. de act. quoniam causæ huius actionis reuocatoriæ, de quib. in ead. l. i. & tit. ff. quæ in fraud. comprehensæ leguntur sub generalibus verbis legis primæ ff. ex quib. caus. maior. & quemadmodum in casu nostro datur utilis annus, quo experiundi potestas fuerit ad restitutionem, siue reuocationem implorandam; ita ibi, prout

etiam in l. fin. C. eod. tit. vnde infertur, quòd etiam hic annus utilis, de quo loquimur, non secus, ac annus utilis, de quo ibi; redactus sit ad quadriennium continuum l. fin. C. de tempor. in integ. rest. prout hodie in omnibus restitutionibus quadriennium continuum cõputari dicit glo. sub verbo, annum, in §. rursus Instit. de actiõ. per eand. l. fin. continuum tamen intelligamus postquam cõepit, quoniã non incipit, nisi à die, quo actio proponi potest, sublato impedimento, iuxta l. i. ff. de diuers. & temporal. præscript. prout annus utilis incipiebat, vt vult ead. l. fin. & ita innuit Gothofr. in ead. l. i. ff. ex quib. ca. maio. Verùm hoc breue quadriennij spatiũ cõpetere palàm est, ad reuocandum contra eum, qui ex causa onerosa pecuniam recepit: nam cõstat, eũ ad quem ex causa lucratiua peruenit, auocationi semper subiectum esse, vt glo. annum, in d. l. fin. C. de reuoc. ijs, per cit. l. ait prætor §. hæc actio ff. quæ in fraud. & non nisi præscriptione ius auocandi tolli, vt in l. fin. §. fin. C. si maior fact. alien. rat. hab.

19 Filiusfamilias † in materiam istam reuocatoriam non ingreditur, neque priuilegijs fruitur, nisi minor sit: & quamuis sit tutus exceptione Senatuscons. Macedoniani, ne teneatur

neatur ex cōtractu mutui; attamen quod pro mutuo soluit, non reuocat: non enim lex eum exonerare, sed exceptione munire voluit in pœnam creditorum l. sed & si §. fin. ff. ad Senatuscons. Maced. ex eo quia cum filiofamilias contraxerunt: quia nisi sciissent, vel scire potuissent eum esse filiumfamilias; eis non obstaret hæc exceptio, l. penult. eod. tit. Mu-
20 lierit autem nedū pro dote datur actio reuocatoria certis casibus, vt in cap. 1. diximus; verum etiã ratione sexus fragilis: fruitur enim, vt scimus, exceptione Senatuscons. Velleiani, ne teneatur si pro alio se obligauerit, & vt pignora ex ea causa data, vnã cum fructibus, ac omni diminutione resecta reuocet à creditore, siue ab alio, qui à creditore dependet, quamuis hic sit in bona fide l. fin. §. 1. ff. ad Senatuscons. Velleian. ac etiam vt reuocet solutum: non tamen si pro alio cum ad id obligata non esset, solueret l. 1. cum l. quam-
21 uis C. eod. tit. Datur † quoque actio reuocatoria militi, absenti, infirmo, rustico, & cuiunque iustè impedito, & inhabili: sed ex clausula generali, & ex accidenti, nimirum quando iusta causa, & æquitas, restitutioni in integrum locum esse persuadet l. 1. cum l. sed & si, §. item inquit, & toto tit. ff. ex quib. caus. maior.

maior. & in tit. C. eod. inter quos potissimum locum obtinent personæ miserabiles, vt colligitur etiam ex sententia textus in l. vnica C. quando Imperat. int. pup. & vid. iuxta illud psal. 145. *Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet.*

- 22 Præterea pertinent ad actionem reuocatoriam omnes tituli tractantes de condictione, reuocatione, redhibitione, restitutione, rescissione, vendicatione, dolo, metu, & similes, qui maximam partem iuris ciuili absorbent: sed ad supranotatas regulas, & distinctiones huius capituli vt plurimum reducuntur. Nostrum enim institutum fuit agere de reuocatoria personali, nempe ratione personarum, ex causa priuilegij, vel inhabilitatis contrahendi. De reali autem, quæ diffusissima est per tot titulos; necessaria tantum ad nostrum discursum, hic & in præcedenti capitulo discussa sunt.

CAP.

C A P. X.

De Concurſu, & prærogatiuis inter
actores,

S V M M A R I V M.

- 1 Hypotheca cōuentionalis quibus modis cōtrahatur.
- 2 Pignus prætorium quid.
- 3 Pignus iudiciale quid.
- 4 Pignus rei alienæ, quamuis furto subtracta, pu-
blico fœneratori traditum, non poteſt uerus do-
minus uendicare, niſi pecunia mutuata cum
uſuris prius reſtituta fuerit: & quando aliter.
- 5 Pignus rei alienæ privato fœneratori traditū, ſem-
per uendicatur per uerum dominum: & quan-
do etiam pecunia propignore luendo ſoluta re-
peti poſſit.
- 6 Poſſidentis conditio ſemper melior: occupantis
uero non ſemper: & in duobus numeris ſeqq.
- 7 Executio ſententiæ, aliarumque ſcripturarum,
quæ ſententiæ ſunt æquales, quibus caſibus im-
pediatur.
- 8 Præſcriptus impedit executionem ſententiæ, &
præfertur: ſed inter æquales in actione.
- 9 Hypothecam cōuentionalem, ſeu expreſſam ha-
bentes, quomodo inter ſeſe præferantur.

Pri-

- Privilegia silent inter hypothecas: & non preferuntur, nisi ubi iure exprimitur, ut vincant hypothecas. ibid.*
- 10 *Hypothecam tacitam, seu legalem habentes, concurrunt cum hypotheca conventionali: & quomodo inter sese preferantur.*
- 11 *Bona semel in domum conductam inuenta, & illata; etiam si inde extrahantur, nihilominus locator ea iure pignoris taciti persequi potest.*
- 12 *Pignus pratorium concurren cum alijs hypothecis.*
- 13 *Possessio data à iudice, seu pignus pratorium, quando ceteris ad eandem possessionem concurrentibus communicetur ipso iure, vel communicandum sit etiam à iudice.*
- 14 *Pignus pratorium si plures obtinuerint, quamvis diversi tituli sint, inter se temporis prerogatiua conseruant.*
- 15 *Pignus iudiciale concurren cum alijs hypothecis.*
- 16 *Creditorum ex causa lucratiua concurrunt cū alijs ex causa onerosa: sed postponuntur duobus casibus, nempe in actione personali, & uiuente donatore, siue eius heredibus filijs tantum: & in num. seq.*
- 17 *Donator quando teneatur in solidum absque beneficio, ut deducatur ex alienum, & ne egeat.*
- 18 *Creditoris arbitriū quando refranetur: & usque ad tot. num. 24.*

De Concurſu, &c. Cap. X 153

- 19 *Claufula, ut ſpecialis obligatio, generali non deroget, etſi non apponatur in ſtipulationibus; tamen uti ſolita cenſetur appoſita.*
- 20 *Æquitas faciendi, quod uni non nocet, & alteri prodeſt, uti ſcripta, rigori præfertur, & ſervanda eſt etiam ſi alteri parum noceret.*
- 21 *Creditoris arbitrium refrænatur in gratiam debitoris, ut executio fiat ſuper illis rebus, quæ minus debitori nocent.*
- 22 *Æquitas faciendi quod uni non nocet, & alteri prodeſt, habetur pro lege expreſſa.*
- 23 *Creditoris arbitrium non eſt refrænandum in actione, ſed in executione.*
- 24 *Excuſionem opponens, tenetur aſſiſtere, ac reſpondere in iudicio excuſionis, niſi iudicium ſit ſummarium: puta ſi opponatur excuſio principalis debitoris, uel fideiuſſoris, uel ultimi creditoris cauſa uitandi circuitus.*
- 25 *Creditorum in actione personali ſine privilegio, quando præferantur inter ſe: ſed ſi quis privilegio fruatur præfertur alijs, etiam ſi ſententiam obtinuerint: nõ tamen reuocat ſolutum, ſiue ſententiam executioni demandatam.*
- 26 *Creditorum in actione personali cum privilegio, quæ prerogatiua ordinem inter ſe conſeruent: & per omnes numeros ſeqq.*
- 27 *Depositum irregulare, nempe quod. in quantitate*

V

ſine

- sine spe usurarum custodiendum datur; præfertur depositarij creditoribus in actione personali.
- 28 Creditor ad rem reficiendam, præfertur actioni depositi irregularis: non ita creditor ad rem emendam, vel construendam si careat hypotheca.
- 29 Creditor ad merces emendas absque cautela pignoris, præfertur alijs mercatoris creditoribus in actione personali super mercibus emptis.
- 30 Creditor cuius pecunia res fuit empta, si tamē non ad id pecuniam dederit, non præfertur super re empta: quod fallit in pupillo, ecclesia, & alijs qui sub curatore reguntur, ac in dote, & milite.
- 31 Creditori ad rem reficiendam, emendam, vel construendam, præfertur fiscus, & dos: quamuis creditor ille hypothecam haberet: non tamen si anterior esset hypotheca: & quando secus: & in duob. numeris seqq.
- 32 Fiscus quando careat hypotheca, & quando postponatur omnibus creditoribus.
- 33 Dos quando non præferatur mutuanti ad rem reficiendam, emendam, vel construendam.
- 34 Fiscus præfertur dote, etiam super rebus dotalibus in causa primipili, seu annonæ militaris: sed in subsidium bonorum viri: non tamen res dotationales tenentur si inæstimatæ sint.
- 35 Funeris impensæ præferuntur hypothecis, etiam expressis, & uniuerso ari alieno: ac etiam dote,

&

- & ſaper rebus dotalibus quantumvis inaeſtimatis: modo non ſint exorbitantes, ac bona fide cum animo repetendi ſint erogatae.*
- 36 *Infirmiſſimae impenſae non exorbitantes, & bona fide cum animo repetendi erogatae, exaequantur impenſis funeris, & praefertuntur omnibus creditoribus: ſive in ultima, ſive in alijs infirmiſſimis erogaſſent.*
- 37 *Alimenta debentur ante omnes creditores, tam in bonis eius, qui alere tenetur, quam eius, qui alendus eſt: dummodo hic aliunde non habeat, nec mendicare poſſit, nec ei liceat. Secus tamen ſi creditor quoque pauper eſſet.*
- 38 *Alimenta praeterita, qualiter, & quando debeantur.*
- 39 *Alimenta praefiſta, qualiter, & quando repeti poſſint.*
- 40 *Impenſa pro captivo redimendo, omnibus creditoribus praefertur: & qualiter repetatur.*
- 41 *Impenſa pro ſingulis operibus miſericordiae corporalis, privilegium ante omnes creditores obtinet.*
- 42 *Impenſa pro docendo ignorante artes liberales, ac alij ſumptus pertinentes ad opera miſericordiae ſpiritualis, praefertuntur omnibus creditoribus.*
- 43 *Uſurae, ſeu acceſſiones, quando debeantur cum hypotheca, vel privilegio ſortis: & in duob. numeris ſeqq.*
- 44 *Fideiuſſor pro ſorte, quando teneatur ad uſuras.*

- 45 *Creditor ad rem reficiendam, emendam, vel construendam, etsi gaudeat hypotheca expressa; nō præfertur, nisi super eadem re tantum, pro qua principaliter expensæ erogatæ sunt: nō super eius pretio, neque super lucro, ex ea re proueniente: & quæ cautela sit creditori, ut super pretio præferatur.*
- 46 *Hypotheca pro usuris, extenditur ad sortem debitam sine hypotheca.*
- 47 *Medicus, & similes, qui medicamenta exhibent, quo iure præferantur alijs creditoribus pro mercede sui muneris.*
- Pharmacopola qualiter pro pharmacis præferatur. ibid.*
- Advocatus qualiter pro sua mercede præferatur. ibid.*
- 48 *Extra ordinem aliquid deberi, quid denotet.*

Libet modò materia de concursu, & prærogatiuis inter actores: vò post illos, qui reuocant alienationem, atque solutionem factam, videamus, qui impediunt faciendam, ut præferantur: quorum ordo sequitur ita. Ponamus, quòd concurrant ad eandem rem aliqui ratione dominij, & simul cum eis creditores diuersi, nempe cum hypotheca expressa, seu conuentionali: cum hypotheca

ta-

tacita, ſeu legali: cum pignore prætorio: cum pignore iudiciali: & cum aſione personali: & inter iſtos omnes alij priuilegium habeãt, alij ſint ſine priuilegio. Ad cuius apparatus præmitto differentiam inter eaſdem hypothecas, & pignora. Hypotheca † expreſſa, ſeu conuenſionalis, vt ſcimus, eſt quæ conuentione partium contrahitur l. i. ff. de pignor. ſiue publico inſtrumento mediãte, ſiue ſcriptura, cum trium teſtium fide dignorum ſubſcriptione l. ſcripturas C. qui pot. in pign. ſiue per epiſtolam l. cum tabernam §. i. ff. de pignor. ſiue etiam ſine ſcriptura l. contrahitur eod. tit. l. in re ff. de fide inſtrum. ſiue in teſtamento l. non eſt mirum ff. de pign. aſt. Tacita hypotheca eſt, quæ à lege inducitur, vt in titulis ff. & C. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. & in l. i. C. commun. de legat. Pignus † prætorium definitur, ſimulque deſcribitur, vt tutior ſit definitio. Eſt enim poſſeſſio bonorũ, quam iudex primo decreto aſtori tradit ob rei defectum, vel contumaciam: vt ſic aſtor ſecurus reddatur: & reo in contumacia perſiſtente, bonorum adiudicationem per ſecundum decretum conſequatur, vt ex tit. C. de prætor. pign. cum l. ſi is §. i. ff. de pignor. & l. i. ff. quib. ex cauſ. in poſſ. eatur, & l. ſi finita ff. de dam-

- 3 damno infe. Pignus† iudiciale definiendum quoque, atque describēdū videtur, vt sit possessio bonorum debitoris, quæ creditori à iudice traditur virtute diffinitiuæ sententiæ: ita vt si debitor sētētię nō pareat, ex eisdē rebus, vel earū pretio creditori satisfiat, vt ex tit. C. si in causa iudic. Et in quō differat hoc pignus à prætório, habes infra sub num. 15.

Porro dominū esse creditori cuilibet præferendū, patet ad sensū, & in l. etiā ff. qui pot. in pign. cū toto tit. C. si res aliena pign. Fallit tñ hoc in casu priuilegij † seu consuetudinis, quę ferē vbiq; gētū seruatur, vt campsores, & mensæ, publica auctoritate fenus exercentes: quod & Iudæi multis in locis exercere solēt, possint mutuare super rebus alienis, etiā furto ablatis: neq; res illas pignori acceptas teneātur veris dominis restituere, nisi pecunia mutuata prius cū vsuris restituta fuerit. Quod quidē priuilegiū, siue cōsuetudo, cū pignus dominio anteponat; licet sit cōtra ius cōmune, vt in eod. tit. C. si res aliena pign. & in. l. 2. C. de furt. attamē rationi maximē cōsonat ad publicā cōmoditatem: nimirū, vt feneratoribus cū tuti omnino redduntur super pignoribus acceptis; pecuniā pignerantibus (quorū necessitates rarè non sunt vrgentes) non dene-

ga-

garent, sed eam sine dubietate, vel dilatione, promptè, ac indistinctè mutuarentur. Hoc tamen locum obtinet vbi fenerator nescirèt rem pignoratam esse furtiuam: aliàs enim ad rem, vel ad pecuniam pro rei luitione receptam restituendam, & a cione furti tenerentur l. feruus cuiusdam ff. de cõdict. indeb.

5 Fenerator † autem non publicus teneretur quidem ad restituendam rem alienam, quamuis nesciret alienam esse, vt in cit. tit. C. si res aliena pign. cum l. 2. C. de furt. veruntamen quando nesciret, non teneretur ad pecuniã pro ea re luenda receptam, & consumptam, sed solum ad extantem restituendam, vt in ead. l. feruus, cum glo. fin. ibi, & ibidem Baldus, & alij scribentes materiam tangunt.

6 Si inter † plures cõcurrentes vnusquisq; integrum dominiũ eiusdẽ rei ad se p̄tinere cõtẽdat; melior cõditio est possidentis, qui alijs etiam in titulo dominij anterioribus præferatur l. quoties C. de rei vendic. l. qui tibi C. de hæred. vel a c. vend. l. qui tibi C. de ijs, qui à non dom. imò etiam contra verum dominũ, qui possessionem priùs habuerat; possessoris est melior conditio: cum etiam prædo in possessione manutenendus sit, & restituendus cap. in literis, ex. de rest. spol. l. 1. §. qui à me ff. de

vi,

vi, & vi arm. l. si quis ad se fundum C. ad leg.
 Jul. de vi. Si autem istorum concurrentium,
 nemo sit in possessione; melior conditio est
 occupantis, nempe illius, qui sententiã prius
 obtinuit l. si verò ff. de pecul. l. si quis à multis
 ff. de noxal. vt exempla sunt in cap. veniens,
 ex. de testib. & in l. is à quo fundus ff. de rei
 vendic. & in l. à Diuo Pio § si super ff. de re
 7 iudic. Idque optima ratione, quoniam oc-
 cupans, hodie sententiã obtinet, hodie agit:
 sicque non est illi executio impedienda pro-
 pter tardiolem indaginem aduersariorum, vt
 in eisdem proximè allegatis iuribus, & in l. 3.
 ff. vt in possess. legat. cum l. fin. §. hoc itaque
 C. de compensat. & l. 3. §. ibidem ff. ad exhib.
 Hac tamen temperanda sunt, iuxta optimum
 theorema Innocentij in eod. cap. veniens n. r.
 & seq. qui distinguit ita; aut bona, super qui-
 bus fuit lata sententia, reperiuntur vacantia,
 aut possessa: si vacantia; quilibet allegans ius
 habere super eis, impedit executionem; & de
 hoc loquitur d. cap. veniens: si possessa repe-
 riuntur; aut super bonis petitis fuit lata sen-
 tentia, aut super alijs: si super petitis; tunc
 allegans ius habere super eis, non impedit
 executionem, sed victor indemnitate[m] pos-
 sessori victo promittet aduersus alterum pe-
 ti-

De Concurſu, &c. Cap. X. 181

titorem : & de hoc loquitur d. l. is à quo fundus : rationem prædictorum assignat, quia ubi bona vacant, si executio daretur, præiudiciũ alteri petitori oriretur : quia facilius recuperaret bona vacantia, quam possessa : sed quando bona possidentur, præiudicium non patitur : etenim quemadmodum contra victum, ita contra victorem litem exercere potest. Vbi verò sententia non super bonis petitis, sed super alijs lata fuit, impeditur executio, dummodo ipsimet contradictori talia iura sint, vt summam cognoscantur à iudice ; & de hoc loquitur d. S. si super, ubi Bart. num. 3. pulcherrimam dicit hanc Innocentij distinctionem, & subdit rationem, quòd hoc ultimo casu impediatur executio, quia in S. si super, agitur de actione personali : quapropter executio fit super bonis incertis ; super quibus alter petitor, ob incertitudinem non potuit allegare ius suum, dum victor litem prosequebatur.

In ultima igitur parte huius exactissimæ distinctionis, ubi executio sententiæ impeditur propter oppositionem, quæ summam cognosci potest, figuratur casus in processu compilato, vel si iudici videbitur, etiam in compilationi proximo : nam iuribus patet

X

ctis,

Etis, vel conclusis, citò sententia sequi potest:
 dummodo sententia ferenda non subiaceat
 appellationi, vel propter appellationem nõ
 retardetur eius executio: aliàs nanque pro-
 cessus compilatus non impediret executio-
 nem, quia non ageretur de summaria cog-
 nitione, sed causa esset iterum plenè discutiē-
 da, iuxta l. eos C. de appellat. Item exemplū
 est apud nos in apocha collybistica nondum
 probata, quam vulgò bācariam appellamus:
 quia secundum nostrum statutum, summarim
 probatur absque vlla dilatione contraria: &
 quemadmodum hic summaria cognitio im-
 pedit executionem sententiæ; impedit etiam
 executionem aliarum scripturarum, quæ sen-
 tentiæ sunt æquales, nempe quæ executionē
 paratam habēt, vel saltē præuijs præceptis
 executionem comminantibus, vt secundum
 nostrum statutū sunt instrumenta, quæ excep-
 tionem non patiuntur, vt notat etiam Bart. in
 l. cum vnus ff. de bonis auctor. iud. poss. ac
 etiam schedulæ collybisticæ probatæ, quas
 bancarias, vt dixi, vulgò appellamus: & sche-
 dulæ foeneratitiæ, quas dicimus literas cam-
 bij: & obligationes, quæ fiunt coram iudice,
 siue coram illo, qui iudicis officio in hoc fun-
 gitur. vt sunt magistri actorum curiarū Nea-
 po-

politianarum, quas appellamus obligationes penes acta. At cum iſtæ ſcripturæ, ſententię ſint æquales, ſemper, & indiſtinctè impediūt executionem ſententiæ, non ſecus ac altera ſententia: duabus enim ſententijs concurrētibus, vtraque pro rata admittitur, nulla ratione habita, vtra priùs lata fuerit l. in iudicati ff. de re iudic. cum glo. 1. in d. l. inter eos eod. tit. dummodo ambæ executionem paratam habeant: quia ſi ab altera poſſet appellari, non impediretur executio alterius, vt per modò dicta: & quemadmodum ſentētia, à qua poteſt appellari non impedit alteram, quæ habet executionem paratam; eadem ratione nō impedit inſtrumēta, nec alias ſcripturas, quæ paratam executionem habent.

8 Notandum eſt inſuper ꝑ creditorem cum priuilegio habere ſpeciale ius, vt præferatur occupanti, ſcilicet illi, qui ſententiam obtinuit l. ſed an hic ff. quod cum eo, iūcta l. ſi verò ff. de pecul. dummodo ſummaria iura opponat, vel executionem paratam habentia: non tamen ſi altiorem iadaginem requirant, vel ſi debiliora ſint, quàm illius, qui ſententiam obtinuit: puta ſi ille obtinuit ratione hypothecæ anterioris, creditor autem cum priuilegio ſit poſterior, vel cum actione

personali: habet enim locum prælatio ista, si
 citra sententiam, tam qui eam obtinuit, quam
 qui priuilegium habet, essent pari passu pro-
 ximi ad eam obtinendam: quandoquidem
 non nisi inter æquales præfertur occupans l.
 inter eos ff. de re iudic. & inter hos æquales,
 qui priuilegium habet præfertur occupanti,
 ut in d. l. sed an hic: neq; prælatio ista datur,
 si occupans executionem, siue possessionem
 obtinuit: quandoquidem solum contra oc-
 cupantem datur, & occupare non aliud est,
 nisi ad sententiam simpliciter peruenire, non
 ulterius, ut in d. l. si verò: quia contra posses-
 sorem priuilegia non præferuntur, cum ne-
 que contra possidentem iure pignoris locum
 obtineant l. si fundum C. qui pot. in pign. l. si
 pignus, in fine, & l. fin. §. fin. ff. eod. ita inter
 æquale priuilegium habentes est etiam oc-
 cupantis melior conditio, secundum regulam
 d. l. inter eos: ita aduertit glo. fin. & Gothofr.
 in l. si hominem §. fin. ff. depositi: itaque si
 inter hbs æquales in priuilegio, quis maiori
 priuilegio fruatur; præfertur occupanti, ut
 modo dictum est, iuxta d. l. sed an hic, quæ regu-
 lariter etiã loquitur, & nõ sine ratione id ob-
 seruandum esse testatur. Hæc omnia de oc-
 cupante præferendo militant inter omnes

con-

De Concurſu, &c. Cap. X. 165

concurrentes æqualiter, tam ratione domini, vt ſupra diximus, quàm ratione hypothecæ, ac actionis perſonalis, & priuilegij, vt infra dicemus: quia regula hæc generalis eſt in d. l. inter eos ff. de re iudic.

9 Inter creditores cum hypotheca ꝛ conñe-
tionali, priorem tempore præferri notum
eſt, l. i. C. qui pot. in pign. & cum eis concur-
rere creditorem cum hypotheca, quæ priui-
legium adiunctum habet: etenim inter hy-
pothecas, priuilegia ſilent l. ſi fundum C. qui
pot. in pign. l. ſi pignus, in fine, & l. fin. §. ſi ff.
eod. niſi vbi expreſſum inueſimus, vt vincat
hypothecam, vt ſi eſt in l. inter eos qui
pot. in pign. eandem igitur temporis præroga-
tiam conſtat eſſe ſeruandam, ſi ex vtraque
parte ſit hypotheca cum priuilegio l. Titius
ff. qui pot. in pign. ſi verò nemo ſit prior, ſed
eodem momento contraxerunt, ſimul ad cõ-
curſum vocantur, quilibet ſecundùm por-
tionem ſuæ partis l. ſi fundus §. ſi duo ff. de
pignor. ſed ſi neſciatur quiſnam prior ſit, &
contentio ſit inter eos; melior eſt conditio
poſſidentis: ſi verò nondum ad poſſeſſionem
deuentum fuerit; melior conditio eſt occu-
pãtis l. ſi debitor, cum glo. i. ff. de pignor. niſi
veniat aliquis cum priuilegio: quemadmo-
dum

dum de possidente, & occupante modò deductum est.

Cum hypotheca conuentionali concurrat
 o tacita, † seu legalis, vt posteriori conuentionali præferatur, quamuis conuentionalis priuilegium quoq; habeat, l. vnica C. rem alien. gerent. glo. magna, vers. nam & priuatus in l. assiduis C. qui pot. in pign. non enim aliud est hypotheca tacita, nisi quam leges voluerunt haberi pro expressa, vt per se patet, & in l. vnica S. & vt plenius, in fine C. de rei vx. a&. cum tit. C. in quib. caus. pign. vel hyp. tacite contrah. Sic etiam seruatur prerogatiua temporis inter tacitas l. dotis C. de iure dot. l. 2. C. de priuil. fisci l. assiduis S. exceptis modò cit. l. infulam ff. eod. glo. in verbo, posterior, in §. his consequens Auth. de æqualit. dot. Vbi verò tacitæ ortæ sunt eodem momento, concurrunt: vel si contentio sit quænam sit prior, melior conditio est possidentis: sed si nemo possideat, est occupantis l. 1. S. 1. & l. seq. cum glo. ff. de Salu. interd. nisi quis eorum priuilegium habeat, quia præferatur: vt de possidente, & occupante modò deductum est.

Hic immoror aliquantum ad refecandam
 † i dubitationem; nimirum † si à domo condu-

cta,

De Concurſu, &c. Cap. X. 107

ta, fuerint extracta bona, quæ iure pignoris taciti, locatori erant obligata, vt in l. 2. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. contrab. an à pignore cenſeantur excluſa. Baldus in l. certi iuris C. locati, verſ. quid ſi inquilinus, dicit ea remanere ſub pignore: quod probat ex l. vtrum, verſ. vnde falſam ff. de conſtit. pec. quemadmodum ſimilis dubitatio deciditur de pignore prætorio in l. 2. C. de prætor. pign. de quo mox loquemur. Eaque concluſio roboratur, quia tacita, & expreſſa hypothe- ca exequantur, nec aliud eſt tacita, niſi quam leges voluerūt haberi pro expreſſa, vt modò diximus. Sicut igitur natura hypothe- cæ expreſſæ eſt, vt rē perſequatur, vt in l. pignoris ff. & C. de pignor. ac vt ſemel cōtracta hypo- theca, tūc extinguitur, cū res pignerata pror- ſus extinguitur, vt in l. ſicut ff. quib. mod. pi- gn. vel hyp. ſolu. & in l. pignus C. de pignerat. fact. vel toto debito ſoluto; ita etiã debet eſſe natura tacitæ hypothe- cæ. Neq; dicamus ta- citã faciliùs à lege tolli, quàm expreſſa, vt di- xit glo. magna, in medio in l. aſſiduis C. qui pot. in pign. per tex. in §. quia verò veriſimi- le, Auth. de non alien. nã in præſenti articulo lex non reperitur, quæ tacitæ perſecutionem pignoris tollat. Imò concluſio iſta patet ex
le-

legibus expressis, quia huiusmodi bona indu-
 & locator utili Saluiano interdicto, siue iure
 pignoris reuocat contra quemlibet extraneū
 possessorem l. 1. cum glo. & l. 2. ff. de Salu. inter-
 d. & §. interdictum, cum glo. Inst. de inter-
 dict. & glo. in l. 1. C. de precar. quæ etiam
 actio Seruiana, siue hypothecaria nuncupa-
 tur, vt in §. item Seruiana Inst. de action. & in
 hac allegata l. 2. Veruntamen actio ista hy-
 pothecaria nō locum obtinet, nisi super bo-
 nis, quæ in loca cōducta videantur illata ani-
 mo, vt ibi permaneant l. debitor ff. de pignor.
 & l. in prædijs ff. in quib. caus. pign. vel hyp.
 tac. contrahatur.

120 Cum supradictis hypothecis concurrit †
 pignus prætorium, vt prior tempore præfe-
 ratur l. si postquam C. vt in poss. legat. & eius-
 dem roboris esse hoc pignus, ac hypotheca
 conuentionalis, habetur ex l. 2. C. de prætor.
 pign. & in l. nō est mirum ff. de pignerat. act.
 sicque excludit posteriorem hypothecam
 expressam, etiam cum priuilegio, non secus
 ac anterior conuentionalis, cui æquiparatur,
 13 vt dictum est. Sed si plures † ad pignus præ-
 torium, siue ad iudiciariam possessionem cō-
 currant, aut sunt eiusdem tituli, aut diuersi: si
 eiusdem tituli, conditio possidentis non est

me-

De Concurſu, &c. Cap. X. 169

melior, ſed cæteri cum eo admittuntur ad ius pignoris, puta inter legatarios, dummodo poſſeſſionem vnus cæteri poſtulent. l. iſcui §. ſi plures, & ibi glo. non alij, cum §. ſeq. ff. vt in poſſ. legat. Ita inter eos, qui damni infecti cautionem poſtulant l. ſi finita §. ſi plures ff. de damno infe. Ita etiam inter creditores ex contractu l. cum vnus ff. de bon. auctor. iud. poſſ. l. cum apud C. eod. licet poſſeſſio non poſtuletur: nam vno miſſo in poſſeſſionem, cæteri miſſi cenſentur ipſo iure, vt in §. ſi plures modo cit. Reſectis tamen his caſibus expenſis illi qui poſſeſſionem obtinuit pro illius portione, qui ad eandem poſſeſſionem ingreſſus eſt, quod privilegium, cum glo. ibi ff. de poſſiti, & ead. l. ca. apud §. 1. Erit tamen inter iſtos eiufdem tituli melior conditio poſſidētis, ſi cæteri communicationem realis poſſeſſionis non petierint intra biennium inter præſentes in eadem prouincia, & intra quadriennium inter abſentes, ead. l. cum apud §. 1. & ibi glo. & glo. non ſibi, in l. iſcui §. ſi plures, modo cit. vel ſi poſſeſſio data fuerit à debitore, qui rem eandem pluribus promiſerat l. 4. l. quoties C. de rei vëdic. Si verò diuerſi tituli ſint creditores, puta ex contractu, & legatarij, ſed rem eandem iure pignoris præto-

Y

rij

rij obtinuerint; cōcurrūt simul, nulla ratione
 habita diuersitatis tituli, ita vt prior tēpore
 præferatur, ead. l. is cui §. postquam, ita glo.
 in l. si & iure ff. qui pot. in pign. cū glo. in l. cū
 apud, & in l. cum vnus, modò alleg. & si inter
 hos diuersi tituli nemo sit anterior, sed sint
 eiusdem temporis; puto eos concurrere, nē
 pe quemlibet secundū portionem suam, vt
 de duabus sententijs simul concurrentibus
 dictum est per l. in iudicati ff. de re iudic. cū
 glo. 1. in l. inter eos, eod. tit. ita quoque de
 hypotheca conuentionali dictum est per l. si
 fundus §. si duo ff. de pignor. sed si contenda-
 tur quisnam sit prior; erit melior cōditio pos-
 sidentis, vt etiam de hypotheca conuention-
 nali dictum est per l. si debitor, cum glo. 1. ff.
 de pignor. cum inter se equiparentur conuē-
 tionale, & prætorium, vt nuper etiā dictum est.
 Cum supradictis quoque hypothecis cō-
 currit † pignus iudiciale secundū temporis
 prærogatiuam, vt patet in d. l. si & iure ff. qui
 pot. in pign. cum l. 2. C. eod. & cum sit eiusdē
 roboris, ac hypotheca conuentionalis, vt in
 l. 1. C. si in causa iudic. præfertur posteriori-
 bus hypothecis etiam cum priuilegio, nō se-
 cus ac de anteriori cōuentionali deduximus.
 Veruntamen in hoc iudicali pignore sēper
 per

per eſt melior conditio poſſidentis: nam vno miſſo in poſſeſſionē, cæteri miſſi non cenſentur, Bart. ita in l. à Diuo Pio §. ſi ſuper n. 1. verſ. præterea ff. de re iudic. per tex. in l. cū rēpublicā C. qui pot. in pign. & eſt ita verū, quia qui ſententiā diffinitiuā obtinet præfertur inter æquales in actione, vt dictū eſt per l. inter eos ff. de re iud. cū ſimilib. quapropter dicit Bart. pignus iudiciale differre à prætorio: etiā quia prætoriuū militat ſub titulo C. de prætor. pign. iudiciale autē ſub titulo C. ſi in cauſa iudic. de quibus hic ſupra: neutrū tamen abſq; poſſeſſione contrahitur l. non eſt mirum §. 1. ff. de pignerat. act. & interdum confuſè alterum pro altero uſurpatur.

Nunc operępretiū eſt explicare hypothe-
 16 carū concursū inter † cauſā lucratiuā, & oneroſā, & quidē ad extricandam huius vulgatę quæſtionis difficultatē, priorē tēpore præferri, auctoritate iuris expreſſi demonſtratur: ſiquidem pignus prætoriuū conſtat æquiparari pignori conuentionali l. is cui §. quæri ff. vt in poſſ. legat. l. 2. C. de prætor. pign. & cit. l. non eſt mirū, & tamen ſi prætorium ſit anterius ex cauſa lucratiua legati, vel fideicommiſſi; indistinctē conuentionali præfertur l. ſi poſtquā C. vt in poſſ. legat. ſimiliter inter duo pignora

prætoria diuerſi tituli, nempe lucratiui, & oneroſi, tempore anterieus præferri, patet in l. is cui §. poſtquam, cum glo. ibi, nõ habebitur ff. vt in poſſ. legat. cui conuenit glo. 2. in fine in l. ſi & iure ff. qui pot. in pign. & glo. penult. in l. 2. C. eod. Patet quoq; quia pignus iudiciale æquiparatur, tam prætorio, quàm etiam conuentionali, vt in ead. l. ſi & iure, & in l. 2. modò cit. & in l. 1. C. ſi in cauſa iudic. & tñ ſi prætoriuũ ſit anterieus ex cauſa lucratiua, indiftinctè iudiciali præfertur, vt in ead. l. 2. & nota regulã generalem, quam ſubdit tex. ibi, *nã cũ de pignore*, &c. Vbi autẽ legimus cauſã oneroſam lucratiuæ anteferri, id accipimus in actione personali, vt in l. qui autẽ §. ſimili modo dicimus, vſq; ad tot. §. penult. & in l. ſi fraudator §. ſi à focero ff. quæ in fraud. & in l. ignoti C. eod. & in l. fin. §. ſin verò creditores C. de iure delib. etenim vbi eſt hypotheca, non inſpici- tur cauſa, neq; priuilegiũ, ſed ratio tẽporis tã- tũm habetur, vt ex l. priuilegia, cũ glo. 1. ff. de priuil. cred. l. 2. C. de priuil. fiſci l. ſi fundũ C. qui pot. in pign. l. ſi pignus, & l. fin. §. ſin. ff. eod. exceptis tñ quibuſdam caſibus ad rem præſentem non pertinentibus, vbi priuilegia vincunt hypothecã, prout inferiũs notabitur.

Nec aliquid contra operatur tex. in l. fin.

§. Lu-

De Concluſſu, &c. Cap. X. 173

S. Lucius ff. de donat. qui ad fini concordiam trahit l. 1. C. de iure fiſci lib. 1 o. l. de rebus C. de donat. ante nupt. l. ſiquidem C. de donat. int. vir. & vx. & ſimiles: nimirum quòd donatio quamuis perfecta ſit, non preferatur hypothecæ poſteriori, niſi tradita quoque res donata fuerit, vt notat etiam glo. 3. in l. 1. modò cit. & ratio aſſignatur ibi, quia traditione dominium acquiritur, vt in l. traditio- nibus C. de pact. itaq; antequam traditio ſequatur, res donata eſt in dominio donantis, iuxta l. qui tibi C. de hæred. vel act. vend. & l. qui tibi C. de ijs, qui à non dom. quare po- teſt donans eandem rem alijs pignerare, vt in eod. S. Lucius, & Bart. in ead. l. 1. quinimo hæc quatuor leges concordēs nullam ſupponunt eſſe hypothecam contra donatorem, nam quælibet donatio ſimplici conuentione perficitur, vt ibidem Bart. per tex. in S. aliæ Inſt. de donat. itaque donatario non niſi actio perſonalis datur eo caſu ad rem donatam conſequendam: nempe conditio ex l. ſiquis argentũ S. penult. C. de donationibus, vt glo. in eod. S. Lucius: meritò ergo poſtponitur creditori cù hypotheca, iuxta l. pro debito C. de bonis auct. iud. nos enim loquimur vbi donatarius hypothecã pro re donata tenet.

Ve-

17 Veruntamen donatoris beneficium cō-
 petit, ne ultra quàm facere potest cōdemne-
 tur: deducto scilicet ex alieno, & ne egeat l.
 inter eos §. is quoq; ff. de re iud. quinimo om-
 ni ex alieno deducto l. & ex hæredatum §. r.
 eod. tit. l. maritus ff. solut. matr. ne liberalita-
 te sua inopiæ periculum subeat l. ne liberali-
 tate ff. de re iud. quod sanè cōtra bonos mo-
 res esset: quamobrem neque pactum valet,
 quo donatori hoc beneficium tolleretur, vt
 ex l. alia causa §. r. ff. sol. matr. sed hoc soli do-
 natori conceditur l. inter eos §. is quoq; mo-
 dō cit. nec ad eius hæredem extraneum tran-
 sit l. & si fideiussor, & l. seq. ff. de re iud. cum l.
 maritum ff. sol. matr. neque ad fideiussorem l.
 Nefennius ff. de re iud. l. verum §. videndum
 ff. pro socio: est enim beneficium personale,
 & cum persona donatoris extinguitur l. quia
 tale ff. sol. matr. cum l. in omnibus 69. ff. de
 reg. iur. extēditur tamen ad hæredem filium,
 vt habetur ex ead. l. maritum, & apertius in
 l. etiam ff. soluto matr. nec vterius porri-
 gitur ad filij filios, vel hæredes, vt ex l. sed si
 ex parte §. soli ff. quod cum eo, & Bart. in ead.
 l. maritum, & in l. seq. Donatore igitur, ac
 eius hærede filio viuentibus, hypotheca cō-
 tra eos pro donatione postponitur cuiilibet
 illo-

illorum creditori ex causa onerosa, etiam cum hypotheca posteriori, & cum actione personali: alias enim non deduceretur omne res alienum donatori, & ipse contra bonos mores ultra quam facere potest teneretur, ac ad egestatem redigeretur. Ceterum donatore, ac hærede filio mortuis, remanet firma conclusio nostra, ut hypotheca lucrativa, onerosa non cedit. Cessat quoque beneficium hoc, & in solidum donator, eiusque filius hæres tenentur, si nõ donatarius, sed eius singularis successor, seu cessionarius agat ad rem donatam consequendam, ut glo. in verbo condemnatur, in d. l. inter eos §. si quis, & glo. i. in fine in l. Diuus Pius ff. de reg. iur. per tex. in d. l. Nefennius. Denique tenentur in solidum, si constiterit eos dolo fecisse, ut non soluendo essent ad excludendum donatariũ l. si quis dolo ff. de re iud. Itaque constat huiusmodi beneficium deducto ære alieno, & ne egeat, nedũ esse valde limitatum; verum etiam facili malitia excludi posse, si scilicet donatarius petat actionem contra donatorem.

Nec omitam ad completum concursus inter pignora, notabiles limitationes textus in l. creditoris arbitrio ff. de distract. pign.

vbi

ubi habetur inter creditores cum pignore,
 anteriori esse liberum arbitrium experiendi
 super qualibet re sibi obligata: cui concordat
 tex. in l. qui generaliter ff. qui pot. in pign. &
 in l. si generaliter C. eod. tit. quod quidem
 Bart. in ead. l. creditoris arbitrio, dixit esse
 contra opinionem rusticorum: & fortè rusti-
 ci naturali ratione has sequētes limitationes
 intendunt: etenim arbitrium creditoris ali-
 quando refrænatur, vt est exemplum si inter
 plures creditores, anterior tam bona feuda-
 lialia in specie, quàm cætera bona debitoris
 generaliter habeat obligata: alij verò po-
 steriores feudalialia sub obligatione non ha-
 beant; anterior prius ad feudalialia gressus di-
 rigat, etsi pro integra satisfactione obtinēda
 non sufficiant: ita vt quod deficit, supplea-
 tur de alijs: & quæ remanent, pro satisfactio-
 ne posteriorum relinquatur, vt à fortiori pa-
 tet in l. 2. C. de pignor. ubi si creditor ante-
 rior, specialiter quædam, & generaliter om-
 nia bona debitoris obligata teneat; si super
 specialiter obligatis valeat integram satisfac-
 tionem obtinere, non experitur interim su-
 per alijs, quæ creditori posteriori ex eisdem
 bonis obligata sunt: sed si appareat bona in
 specie obligata non sufficere; etiam prius di-

scu-

scutienda sunt, vt quod deest suppleatur de alijs l. quæ specialiter C. de distract. pign. dixi casum hunc esse fortiorem, quia in superiori casu posterior nullum ius habet super feudilibus, cùm feuda nunquam obligata censeantur, nisi principis assensu mediante, cap. 1. de prohib. feudi alien. per Frider. In vsib. feud. in casu verò d. l. 2. non distinguitur, an posterior, etiam super bonis anteriori speciatim obligatis hypothecam habeat: & nihilominus meretur hanc refrænationem aduersus anteriorem: ergo maiorem æquitatem meretur posterior, qui super speciatim obligatis, nempe super feudilibus omni caret actione: sine aliàs anteriori tantùm satisfieret, feudis peribnes debitorem remanentibus, qui locupletaretur cum exclusione, vel magna dilatione, & iactura posterioris, quod est contra naturalem rationem l. nam hoc natura ff. de cõd. & indeb.

Veruntamen est inueteratus stylus apponendi clausulam in instrumentis, vt specialis obligatio generali non deroget, neq; contra: quod est inuentum ad refrænationem arbitrij vitandam, ita vt qui specialem, & generalem obligationem habet, pro arbitrio recursum habere valeat ad bona tam in specie, quàm

Z in

in genere obligata: imò arbitror eam clausu-
 lam vti solitam; etiam si non apponatur, ha-
 beri tamè pro apposita l. quod si nolit §. quia
 assidua ff. de ædil. edicto: sed si esset seruanda,
 nulla huiusmodi refrenatio locum obtineret:
 intelligitur tamen apposita contra debitorè,
 cui etiam competit similis refrenatio ad spe-
 cialia, vt in d. l. quæ specialiter C. de distract.
 pign. non verò contra posteriorem credito-
 rem petentem quod sibi debetur: quando
 enim satis consultum est anteriori super hy-
 potheca speciali cum supplemento ex alijs
 rebus vbi specialis non sufficit; non nocet illi
 relinquere alia bona pro satisfactione poste-
 rioris, & posteriori prodest: itaque ratione
 hac attendenda, seruanda est † æquitas faciendi
 quod vni non nocet, & alteri prodest, quæ
 scripta est in l. 2. §. item Varus, in fine ff. de
 aqua pluuiæ arc. & vti scripta, rigori præfer-
 tur l. placuit C. de iudic. imò seruanda est etiã
 si quod alteri prodest, alteri parum noceret,
 vt probat glo. sub verbo, nociturum, in eod.
 §. item Varus, per tex. in l. creditores ff. de
 cuius. & l. quoties, & l. rescripta C. de prec.
 imp. offer. & similes: imò etiam contra hanc
 æquitatis rationem, neque clausula illa ser-
 uanda est vt pote iniqua, & cōtra bonos mo-
 res,

De Concurſu, &c. Cap. X. 179

res, iuxta l. fin. §. fin. C. de pact. l. condiciones
9. & l. cōditiones 14. ff. de condit. instic. quod
neq; princeps permittere potest l. filius, eod.
tit. & uti contra bonos mores neque iuramē-
to firmatur, cap. cum contingat, ex. de iure-
iur. & cap. non est obligatorium, de reg. iur.
21 in 6. Si autem † creditor hypothecam spe-
ciale non habeat, sed generale tantum;
etiam illi arbitrium refranatur, sed solum in
gratiam debitoris, ut executio fiat prius ea-
rum rerum, quæ minus debitori nocent, ut
notat glo. sub verbo, animalia, in l. à Diuo Pio
§. in venditione ff. de re iud. & hoc ex tex. in
l. 1. §. mulier ff. de ventre in possess. mitt. cum
l. si quis sepulchrum §. fin. & l. seq. ff. de relig.
quemadmodum non licet creditori propter
modicum debitum rem pretiosam distrahe-
re, si ex viliori possit integram satisfactionē
obtinere, ut probat glo. in l. quādiu C. de di-
stract. pign. per tex. in l. magis §. item prætor
ff. de reb. eor. In alijs similibus casibus eadem
regula sit, ut refranationi locus detur ubi
creditori anteriori non nocet, vel parum no-
cet, & posteriori, vel debitori prodest, secun-
dum iam dicta: quoniam æquitas hæc, necdum
rigori præfertur, ut etiam dictum est; verum
etiam in casibus, ubi secum non habet legē;

22 ipsamet æquitas habetur pro lege expressa,
 quod notabile est in modò cit. l. 2. S. item Va-
 rus, in fine ibi, *etiam si iure deficiamus.*

Animaduertendum tamen est refrænatio-
 23 nem non competere quantum ad actionem
 intentandam, & litem prosequendam: sed in
 executione sententiæ, siue cum agitur de au-
 ferendis bonis de manibus debitoris, prout
 loquuntur suprascripta iura, & glossæ pro re-
 frænatione allegatæ: nam quantum ad actio-
 nem intentandam, & litem prosequendam,
 liberum debet esse arbitrium creditori, si ve-
 lit agere, simulque litem percomplere super
 omnibus bonis, tam in specie, quàm in ge-
 nere sibi obligatis: si enim creditori coarcta-
 retur actio ab initio, non esset illi satisfactio
 tuta: nam si fortè postquam litem contestatus
 est, vel sententiam obtinuit super bonis obli-
 gatis in specie, impedirentur, vel auferrentur
 eadem bona, vel ratione dominij, vel hypo-
 thecæ anterioris; oporteret eum iterum iudi-
 cium instituere super alijs bonis in genere
 obligatis: adeoque illi esset arbitrij refrænatio
 valde periculosa: qua periculi ratione at-
 tenta; in eius fauorem retorqueretur æqui-
 tas prædicta, secundum Diui Ambrosij senten-
 tiam exaratam in cap. denique, in princ. l. 4.

q. 5. cuius verba sunt ista, *si non potest subueniri alteri, nisi alter ledatur; commodius est neutrum iuari, quam granari alterum.* Sed si iudicium esset summarium, posset ab initio refrænari arbitrium in actione: tunc enim si bona obtenta, creditori auferrentur; posset ille sine noua lite summam in alijs bonis executionem obtinere. Iudicij autem summarij, hoc eodẽ cap: supra tradita sunt exempla.

- 24 Conuenit † alius casus refrænationis, vt priùs excutiatur bona debitoris principalis, vel fideiussoris, vel aliorum: vbi notandum duxi, quòd licet legamus non posse conueniri eum, cui competit excussionis beneficium, nisi excussione completa, vt in l. decem, in fine, & in S. 1. Auth. de fideiussor. cum similib. nihilominus hi textus procedere debent in iudicijs summarijs, vel executionem paratam habentibus: non verò in ordinarijs, vbi altior indago requiritur: quia tunc opponens excussionem, tenetur assistere, ac respondere in iudicio excussionis ob rationem in materia refrænationis arbitrij, modò assignatam, vt scilicet cõtra eum statim obtineret actor, nec aliud incipere iudicium teneretur, si excussus reperiretur non soluendo: alioquin esset grauari actorem onere duplicis iudicij, dilationis,

nis, & expensæ pro vno debito recuperando: quod à iudice vitandum est l. quidã ff. si cert. pet. imò effret contra iustitiam alterum iuuari cum alterius detrimento, vt modò etiam dictum est per tex. in cap. denique 14. quæst. 5. Præterea nec isto casu fieret contra cit. tex. in l. decem, & concord. etenim ille, cui competit excussio, non dicitur conueniri ante cõpletam excussionem, nisi sub conditione, vt eatenus demum ex eo iudicio teneatur, quatenus excussus reperiatur non soluendo.

Idem dicendum in alia refrænatione, puta si ex pluribus creditoribus, anteriori detur actio reuocandi solutum posterioribus: etenim quamuis possit reuocanti refrænari arbitrium, ne procedat, nisi contra vltimum creditorem causa vitandi circuitus, seu descensus eiusdem litis per singulos creditorũ gradus; iuxta l. videamus ff. si cui plus quàm per leg. Falc. & l. si vsusfructus ff. vsufructuar. quẽ adm. cau. cum similib. nihilominus nisi agatur de summaria causa, alij quoque creditores, qui solutionem obtinuerunt, ad idem iudicium venire tenentur, vt fortassis vltimo creditore deficiente; actori statim contra eos detur executio sine nouæ litis dilationibus, & expensis, prout cum alijs rationibus in-

pro.

De Concurſu, &c. Cap. X. 183

proximè præcedenti caſu dictum eſt.

Tranſeamus ad creditores in actione personali, quos apertum eſt etiam ſi priuilegium habeant, hypothecarijs cedere l. pro debito C. de bonis au&. iud. l. cum rempublicam, cū l. eos C. qui pot. in pign. l. reſcriptum ff. de
25 pactis. Patet etiam † inter personales abſq; priuilegio parem conditionem eſſe, nullamque temporis, ſed vigilantiaæ prærogatiuam æſtimari: itaut melior conditio ſit eius, qui debitum priùs exegit l. ſi non expedierit §. ſi pupillus ff. de bon. au&. iud. l. qui autem §. ſciendum, l. pupillus ff. quæ in fraud. l. ſumma §. ſed etſi ff. de pecul. vel ſi nondum ad exactiõnem deuentum fuerit; melior conditio ſit occupantis l. ſed an hic ff. quod cum eo, l. ex facto §. i. ff. de pecul. hoc eſt eius, qui ſententiam priùs obtinuit l. ſi verò ff. eod. tit. l. ſi quis à multis ff. de noxal. act. ſed ſi inter iſtos creditores, quis cū priuilegio veniat, præfertur: non tamen reuocat ſolutum, ſed eo uſq; priuilegium eius extenditur, vt præferatur occupanti, nempe vt illi executionem ſententiæ, ſiue ſolutionem impediatur, vt hic ſupra ſub num. 8. latè deductum eſt.

26 Creditores autem in actione personali † cum priuilegio; ſi ſint eiufdem tituli, inter ſeſe

sese nulla temporis ratione habita, simul con-
 currunt l. priuilegia ff. de priuil. cred. vt duo
 in actione depositi l. si hominem §. quoties ff.
 depositi, vel duo, quorum pecunia res fuit
 empta l. idemque ff. qui pot. in pign. concur-
 runt etiam si sint eiusdem gradus, vt actio fu-
 neraria, cum actione expēfarum pro infirmi-
 tate l. in restituenda C. de petitione hæred.
 Bald. & Salyc. ibi, & Alex. & Iaf. in l. fin. §. in
 computatione, in princ. C. de iure delib. vt
 latius infra: prout etiam concurrunt priuile-
 gia, quæ nominatim inter se maiora esse non
 apparent, vt glo. magna vers. quod dixi, in d.
l. priuilegia: & id ex eod. tex. habetur, vt est
actio pro quasi dote, cum actione depositi,
vel tutelæ l. 2. §. si sponsa, cum glo. fin. & l. da-
binusque §. fin. cum glo. ff. de priuil. cred. &
l. si hominem §. quoties ff. depositi: vel actio
 primipili, cum actione illius, cuius pecunia
 fuit empta militia, auth. quo iure C. qui pot.
 in pign. & l. fatis C. in quib. caus. pign. vel hy-
 potheca tac. sicque concurrunt etiam si con-
 tentio sit inter eos, quisnam maius priuilegiū
 habeat, vt vult ead. glo. in l. priuilegia modò
 cit. & glo. in l. vnica C. de priuil. dōt. eius enim
 priuilegij ratio prius habetur, quod nomina-
 tim apparet esse maius l. verum §. fin. ff. de

mi-

minor. vt eſt priuilegium de damno vitando, quod præfertur priuilegio de lucro captando: & ſi ambo de damno vitando; eſt potior cauſa rei, vt in ead. l. verum §. item.

27 His præcedit actio depofiti, t. cit. l. ſi hominem §. quoties, cum glo. ibi depofitariorum: loquimur tamen de depofito mixto, ſiue irregulari: etenim quando ex eo non recipiuntur uſuræ, nihilominus depofiti nomē retinetur cum prælatione inter priuilegia in actione perſonali: puta quādo nummulario, in quantitate, non in ſpecie, cuſtodiendum, numeratur, l. ſi ventri §. in bonis ff. de priuil. h. cred. nam ubi depofitum eſt regulare, ſiue p. nextans, non pertinet ad præſentem diſcuſſū, ſed vindicatur actione dominica, vt in eod. §. in bonis, & in l. ſi alieni ff. de ſolut. & in l. ſi in ſacculum ff. depofiti, cum ſimilibus, vt ſupra eſt deductum eſt.

28 Actioni huius depofiti t. mixti præcedit actio mutans ad rem reficiendam, vt in modò cit. glo. depofitariorum: cum hic fruatur hypotheca cita l. i. ff. in quib. cauſ. pign. vel hyp. id eſt actio hypothecæ quoque anteriori præfertur, l. interdum ff. qui pot. in pign. hab. Non ſic præfertur depofitori mutans ad rem emendam, vel conſtruendam, ſi tamen ca-

reat hypotheca expressa super re empta, vel
 constructa: tunc enim non obtinet nisi actio-
 nem personalem l. licet. C. qui pot. in pign.
 cum l. quamuis ea C. de pignor. cum privile-
 gio tamen inter actiones personales l. qui in
 nauem, & l. quod quis, & vtroque glo. ff. de
 priuil. cred. & Bart. in l. interdum ff. qui pot.
 in pign. Apparet igitur depositorem præfer-
 ri ante has impensas: quia præfertur privile-
 gij in actione personali l. si hominem §. quo-
 ties ff. de positi. Cum igitur impendens † ad
 rem emendam sine cautela pignoris, præfe-
 ratur inter creditores in actione personali,
notare non omitam: quod qui credidit ad
 merces emendas, si emptæ sunt, & extant;
 super eis præfertur alijs mercatoris credito-
 ribus in actione personali, non obstante l. pro-
 curatoris §. planè ff. de tribut. act. quia loqui-
 tur quando pecunia † non ad rem emendã,
 sed simpliciter mutuatur: quoniam tunc licet
 res ematur ex ea pecunia, non tamen datur
 eiusmodi prælatio creditori, vt glo. declarat
 in cit. l. quod quis ff. de priuil. cred. iuxta au-
 th. quod obtinet C. de pignor. & ita Bart. vbi
 proximè. Quod fallit in pupillo l. idemque
 ff. qui pot. in pign. qui etiam vendicat rem
 emptam, sicut etiam pubes l. 3. C. arbitr. tut.

&

& l. 2. ff. quando ex facto tutō ferri; fiſcus vti-
 cleſia, cū æquiparetur minori; ſus eſt quando
 4. in princ. prout in alijs ſub curatore. ita vt po-
 titibus, qui minori quoque comparantur, credi-
 ſupra cap. 6. in princ. Item in dote l. vxor ma-
 rito ff. de donat. int. vir. & vx. Item in milite
 l. ſi vt proponis C. de rei vendic. vbi glo.
3. Mutuantia ad rem reſciendam, emendam,
 vel conſtruendam, præfertur cauſa fiſci, &
 dotis l. quod quis ff. de priuil. cred. cum §. his
 conſequens, Auth. de æqual. dot. (excepto
 eo, cuius pecunia fuit empta militia, vt infra)
 quanquam creditores mutuantes gauderent
 ſimul expreſſa hypotheca, non tamen ante-
 riori, vt mox habebimus: non obſtante auth.
 quo iure C. qui pot. in pign. nimirum, quòd
 dos præferatur illis, cū habent priuilegium
 in actione personali: non enim id legitur in
 d. §. his conſequens, vnde extracta eſt authē-
 tica illa: quinimo idem textus in §. his conſe-
 quens, in princ. loquitur de creditoribus ita
 mutuantibus, quòd præferatur alijs anterio-
 ribus: ergo neceſſe eſt, vt loquatur de mu-
 tuantibus habentibus expreſſam hypothecā:
 vel de mutuante ad reſcutionem habente ſal-
 tem tacitam: aliàs enim iſti mutuantes cum
 ſola actione personali, non præferrentur an-

terioribus, vt nuper deductum est: ergo idē
 met textus loquitur de dote præferenda eis-
 dem creditoribus mutuantibus ad rem refi-
 ciendam, emendam, vel construendam: etiā
 si eis hypotheca sit expressa: posterior tamē,
 non anterior, secundūm glo. in verbo, poste-
 rior, in eod. §. his consequens. Præterea pro-
 bantur ista per terminos planos: quandoqui-
 dem fiscus fruitur tacita hypotheca l. 2. C. in
 quib. caus. pign. vel hyp. tac. & l. aufertur §. fi-
 scus ff. de iure fisci: prout etiam dos l. vnica
 §. & vt pleniū C. de rei vx. act. & l. assiduis §.
 ad hæc C. qui pot. in pign. sed tacita præfer-
 ritur expressæ posteriori, quamuis priuilegium
 habent l. vnica C. rem alien. gerent. expressæ
 autem anteriori, neque dos præfertur, vt su-
 pra cap. 1. per ea, quæ notatur in glo. magna,
 verf. Tu dic tertio, in ead. l. assiduis; neq; fiscus
 l. si pignus, & l. fin. §. fin. ff. qui pot. in pign.
 32 Sciendum tamen † est, fisco duobus casibus
 denegari priuilegium. Primus casus, quan-
 do succedit in ius priuati, sed in eo quod per-
 tinet ad tempus præteritum ante successionē,
 vsque quo nomen debitoris inter alios debi-
 tores fisci relatum fuerit in libro fiscali, l. fi-
 scus ff. de iure fisci. Consequenter, igitur, si
 nomen debitoris sit incertum, antequam li-
 que-

De Concurſu, &c. Cap. X. 189

queſtat vt poſſit in libro referri; fiſcus uti-
tur iure priuati. Secundus caſus eſt quando
fiſcus poenam delicti perſequitur, ita vt po-
ſtremo loco poſt omnes delinquentis credi-
tores habeatur l. in ſumma, & l. quod placuit,
cum alijs in cit. tit. ff. de iure fiſci, & in rubro,
& nigro C. poen. fiſcal. cred. præferri. Scien-
33 dum quoque ꝑ eſt neque dotem præferri mu-
tuantibus ad rem reficiendam, emendam, vel
in conſtruiendam, niſi cum agitur cõtra virum,
& promittentes dotem, & eos qui dotare te-
nentur, vel ſuper bonis dotalibus extantibus:
his enim caſibus doti plenè ſuccurritur: ſed
contra alios pro re, vel pecunia dotali con-
ſumpta, non fruitur niſi priuilegio in ſimpli-
citate actione personali, vt ſup. cap. 1. ſub nu. 24,
& 25 explanatum extat.
34 Doti ꝑ præfertur fiſcus in cauſa primipili:
& ille, cuius pecunia militia fuit emptã l. uti-
litas C. de primip. lib. 12. l. & l. fin. cum augh.
ſeq. C. de pignor. cauſa autem primipili, nẽ-
pe annonæ militaris, vt ſupra cap. 1. dictum
ob eſt, præfertur doti, nedum in concurſu ſuper
bonis viri, ſed etiam ſuper rebus dotalibus
extantibus, ſed in ſubſidium bonorum viri l.
ſatis C. in quib. cauſ. pign. vel hyp. tac. non
tamen ita puſo ſi res dotalis ſint inæſtimata,

cum

cum non sint in bonis viri, vt saepe dictum est. Sic de cæteris priuilegium habentibus causa inuestiganda est: quorum catalogus recensetur in titulo ff. de priuil. cred. vt indicat glo. in l. vnica C. de priuil. dot.

Omnibus prænotatis priuilegijs præferatur causa impensarum pro funere, quæ vniuerso æri alieno præfertur, vt ostendit tex. in l. penult. ff. de relig. non obstante glo. ibi, in qua tam Irner. quàm Accurs. dubiè locuti sunt: Irner. nanque dixit, fortè præferri creditoribus absque pignore: & Accurs. dixit præferri creditoribus cum hypotheca tacita, aliàs fortè contra esse. Hæc enim cit. lex penult. diuiditur in duas partes. Prima pars dicit has impensas ex hereditate semper deducendas esse: sicque deducendas esse constat ante creditores cum hypothecis expressis: nam ijs de hereditate soluendum est, vt magis late patet in l. fin. §. in computatione C. de iure delib. quem textum notemus diligenter: dicit nanque, quòd hæres quando computat patrimonium defuncti, hoc est quando conficit indentarium, non tenetur in eo computare impensas funeris, sed illas excipit ante: verum si aliud creditum contra defunctum habeat; illud recuperet postea, sequèdo for-

unam aliorum creditorum, hoc est vt prior
 tempore, sit iure potior: quam quidem tem-
 poris rationem, per se patet intelligendam
 esse inter creditores cum hypotheca quan-
 tumuis expressa, & ita glo. in verbo seruanda,
 in eod. §. in computatione, per tex. quem al-
 legat in l. si fundum C. qui pot. in pign. Itaq;
 sublata quauis questione, textum habemus,
 vt funeris impensæ deducantur ante hypo-
 thecas expressas: quam deductionem ipsamet
 rubrica Digestorum demonstrat, nempe de
 religiosis, & sumptibus funerū, & vt funus de-
 ducatur a quocumque indistincte loquatur, nec
 debet distinguere hoc est de pretio ff. de
 Public. si rem est. Secunda pars dicti textus
 in l. penult. fortius roborat primā: dicit enim
 quod si hereditas funerati esset non soluen-
 do, hoc est si pro alijs creditoribus nihil re-
 maneret; nihilominus esse solitum has impē-
 sas omne creditum precedere: quod ponde-
 ra. Et confert alia ratio, quia impensæ fune-
 ris debentur extra ordinem l. si quis sepul-
 chrum, & l. at si quis §. si cui funeris ff. de reli-
 gios. id est extra ordinem creditorum, vt illis
 praeferantur, vt infra prope finem. Confert
 etiam l. fin. cum authenticis sequentib. C. de
 sepulchro violato: vbi pro debito defuncti nō
 po-

potest eius sepultura, nec impensæ in exequiis impediri. Auctoritatibus his accedit ratio huius priuilegij, quæ est ne corpora iacerent insepulta, aut ne quis de alieno funeraretur, vt in cit. l. si quis sepulchrum §. prætor ait: quoniam id eueniret contra eundem textum, si impendens in funus remaneret exclusus propter hypothecas expressas. Loquimur tamen de his impensis, quæ modum non excedant, & bona fide cum animo repetendi sint erogate, iuxta instructionem textus in l. at si quis §. hæc actio, cum §. sed interdum ff. de religiof. Quæ quidem actio, tam in bonis funerati, quàm eius qui ad funus tenetur competit, l. quæsitum ff. de priuil. cred. & de illis, qui tenentur, exempla sunt in cit. l. at si quis §. fin. cum legibus sequentibus. Et quantum ad dotem, videtur hæc actio præferri, nedum in concursu in bonis viri, sed etiam super rebus dotalibus extantibus quamuis inæstimatis, quia ipsamet dos causæ funerariæ debitoria est, vt in l. impensa, cum seq. ff. de religiof. Nec solum pro impensis funeris erogatis, sed etiã fortiori ratione pro erogandis ista prælatio locum obtinet, vt in cit. l. at si quis, & ibi in §. funeris, & p. totã, eod. tit. nã patet ex se, magis urgere causam funeris futuri, quàm præteriti.

Cum

Cum cauſa funeris æquiparatur, & con-
36 currit cauſa impenſarum † pro infirmitate,
vt habetur ex l. legatum C. de religioſ. cum
Baldo, & Salyc. in l. in reſtituenda. C. de per.
hæred. & Alex. & Iaſ. in l. fin. §. in computa-
tione C. de iure delib. quemadmodum enim
modò dictum eſt impenſas funeris deduci ex
hæreditate; ita & impenſæ infirmitatis dedu-
cuntur: dummodo non ſint exorbitantes, ſed
bona fide erogatæ, vt in ead. l. in reſtituen-
da prout etiam de impenſis funeris diximus:
veruntamen nõ eadem actiõne iſtæ duæ cau-
ſæ proponuntur: funeraria enim actiõ non
pro impenſis infirmitatis, ſed funeris tantum
competit l. at ſi quis §. hæc actiõ, cum glo. ibi
ſumptuum ff. de religioſ. quia impenſæ fune-
ris non potuerunt explicari dum defunctus
viuebat, nec ille potuit ad eas eſſe obligatus,
cum nemo viuus funeretur: impenſæ verò in-
firmitatis ſecus: ideoque iſtæ petuntur nego-
tiorum geſtorum actiõne: quemadmodum
diſcurrit glo. in l. 1. & in l. at ſi quis §. ſi cui fu-
neris, ſub verbo, compellendum, & §. Labeo,
ſub verbo, non acturum ff. de religioſ. Scribē-
tes autem neoterici tenent non æquiparari
cauſæ funerariæ, niſi impenſas vltimæ tan-
tùm infirmitatis: ea ratione, quia vbi conua-

luit infirmus, imputandum est creditori, cur eiusmodi impensas eo viuente non recuperauerit: quod quidem suadetur etiam, quia impensæ pro vltima infirmitate videtur pars funeris, quod immediatè præcesserunt, prout præcitati duo textus in l. legatum, & in l. in restituenda, videntur quodammodo annuere. Ego tamen pro cuiuscunque infirmitatis impensis hoc priuilegium locum habere arbitror: quandoquidem cum hi textus indistinctè loquantur, neque nos distinguamus l. de pretio ff. de public. in rem act. & impensas in medicinam indistinctè extra ordinem solui habetur ex l. 1. §. medicorum ff. de var. & extraord. cogn. vt scilicet præferantur creditoribus vniuersis, etiam hypothecarijs, anterioribus, & potioribus, vt infra ppe finè: & siue viuat, siue moriatur æger deberi legitur in l. sed an vltro §. 1. ff. de neg. gest. & in l. illicitas §. sicuti ff. de offic. præsid. sufficit enim saluti curam adhibere, vt in eod. §. medicorū. Quinimo retorqueo neotericorū rationem: cum enim dicant imputandum esse creditori, cur non exegerit has impensas dum debitor post infirmitatem superuixit; sequitur vt ipsimet necessariò concedant, quòd si creditor velit exigere debitore viuente; nulla no-

tetur ei negligentia, & idem privilegium obtineat pro infirmitate non vltima. Solùm ergo neotericorum difficultas reducitur ad vnum casum, nempe quando creditor pro infirmitate non vltima non egit, nisi debitore mortuo: & tunc non imputatur creditori, nisi tantummodo quando potuit legitimè promptam pecuniam exigere, aliàs secus l. dolus, & ibi glo. 1. ad fin. ff. mandati: neque præiudicium intulit sibi, si potuit agere, & nõ egit: aliud enim est exactionem promptam negligere, aliud actionem differre: quia si distulit actionem, non amisit ius suum, quod sciebat non esse damnatum, vel peritulum, lapsu temporis, sed duraturum, & ad hæredes transiturum, vt ex l. 3. S. hæc autem actio ff. de neg. gest. præsertim cum actio ista sit ad pecuniam consequendam, iuxta l. liberum, in fine ff. de religiof. Ceterum maior ratio habenda est pro his impèis recuperandis, quando infirmus conualuit, quam quando mortuus fuit, quia profuerunt ad salutem, vt patet ad sensum, & habetur ex glo. sub verbo, inferas, in rubrica §. dist. imò cum homo sit dignissima creatura l. iustissimè, cum glo. ibi, dignitatem ff. de ædil. edicto, & l. sancimus nemini, in fine, cum glo. penult. ibi C. de sa-

**crof. eccles. merces pro salute illius quodã-
modo non recipit æstimationem l. penult. §.
fin. & ibi glo. fin. ff. de donat. & omnia subie-
cta sunt pedibus eius, vt in psalmo 8. Et in-
super, vt legimus Lucæ 10. etiã ex ore Chri-
sti Domini videtur tutus reddi creditor pro
his impēsis recuperãdis, ita enim (attēta lite-
ra) sub Samaritani parabola inquit, *curã illius
habe, & quodcũque supererogaueris, ego cũ rediero
reddam tibi.* Nec solùm impensæ infirmitatis
erogatæ, verùm maiori ratione, etiam erogã-
dæ obtinent eandem prærogatiuam, quia vr-
gentior est hæc impensa facienda, quàm fa-
cta recuperanda, vt per se patet, & probatur
**ab alimentis necessarijs præstandis, quæ om-
nibus creditoribus præferuntur, vt infra: cum
& hæ impensæ sub alimentis contineantur, l.
verbo victus, cum l. seq. ff. de verb. sign. vt
etiam per se patet: dummodo bona fide sint
erogatæ, ne scilicet exorbitantes sint, vt re-
petam quod supra dixi, & vt nõ pietatis cau-
sa, sed repetendæ solutæ sint, vt modò de ali-
mentis præstitis habebimus.****

Cum præfatis impensis pro infirmitate cu-
37 randa, exæquantur † impensæ pro consuã-
da valetudine: nam etiam debentur extra-
ordinem, quæ scilicet ad alimenta necessa-

ria

ria pertinent l. i. C. de oper. libert. dummodo ipſi, qui alendus eſt, alia ſubſidia deſint l. ſi quis à liberis §. ſed ſi filius, & §. alimenta ff. de liber. agnoſc. cap. aurū eccleſia 12. quaſt. 2. quod ſanè illis potiffimū contingere ſolet, qui vel infirmitate, vel carcere, vel aliter impediti, nec artem exercere, nec mendicare poſſunt, vel quos pro ſui ſtatuſ qualitate mendicare dedecet, cap. epifcopus 82. diſt. cap. non fatis, & cap. conſideranda 86. diſt. Et extra ordinem hæc alimenta deberi, denotat vt omnibus creditoribus, quantumvis hypothecariis, anterioribus, & potioribus præferantur, & ſubſtituantur. Eſuriētium namque panis eſt, quæſt. alij detinent, & nudorum indumentum quod recludunt, & miſerorum redemptio, ac abſolutio pecunia, quam abſcondunt, cap. ſicut ij, 47. diſt. & ne quis fame pereat (quod eſt notatu dignū) vaſa ſacra eccleſiæ, etiam initiata cōfringenda, ac vendenda eſſe habemus in cap. aurum eccleſia, modò cit. imò necare dicitur, qui alimēta neceſſaria denegat, cap. paſce 86. diſt. l. necare ff. de liber. agnoſc. Alimentorum autem appellatione, cibaria, veſtiaria, & habitationem contineri legitur in l. legatis ff. de alim. & cibar. leg. & in l. verbo

victus ff. de verb. sign. ac ea pro dignitate
 personarum decernenda esse dicit textus in
 l. si cui ff. de annuis legat. & consequenter
 etiam impensas pro famulis, & alijs cōmo-
 ditatibus secundum dignitatem præcisè ne-
 cessarijs, comprehendi sub alimentis constat,
 vt cōuenit etiam notabilis glo. in verbo, one-
 ra, in §. illud quoque, Auth. de non elig. per
 tex. in l. si cum dotem §. si autem, ibi, *una cum
 sua familia* ff. soluto matrim. Per hæc igitur
 pijsima iura, tam creditores eius, qui alere
 tenetur, quam eius, qui alendus est; non qui-
 dem satisfactionem obtinebunt, nisi deductis
prius eiusmodi necessarijs alimentis, tanquã
 ræ alieno eorundem creditorum. Neque
 præteribo indubitata sententiã verbis am-
 pliorem, desumptam ex textu in l. obligatio-
 ne, cum duabus legib. seqq. ff. de pignor. vbi
 supellex, vestis, aliaque ad quotidianum vsũ
 pernecessaria, sub generali bonorum obliga-
 tione non continentur, ac debitori relinquẽ-
 da sunt: etenim ratione longè maiori pro-
 culdubio velle videntur istæ leges, vt cætera
 etiam alimenta cum cibarijs exclusa sint à
 generali bonorum obligatione, ac vt libera
 debitori relinquuntur, vtpote ad quotidia-
 num vitæ subsidium præcisè necessaria plus
 quam

De Concurſu, &c. Cap. X 199

quàm ſupellex. Præterea fortiõri etiam ratione non debent creditores alimenta auferre, quàm alij tenentur ea præſtare: quia cõtra creditores alimenta retinentur excipiendo, ſecundùm textus prox. citatos, vt exprimit etiam optimus tex. in l. qui bonis, verſ. nec enim ff. de ceſſ. bonor. At contra alios qui alere tenentur competit actio: faciliùs enim datur exceptio, ſiue retentio, quàm actio l. ſi in area ff. de condict. indeb. Itaque regulam colligo, vt qui artem exercere, vel aliter lucrari non valent, ac mendicare nõ poſſunt, vel eis non liceat; non conueniantur (vt aiunt) uſque ad ſacculum, & peram vacuum, illis ad mendicandum relinquendam: ſed ea pro neceſſario, ſeu tẽperato vitæ ſubſidio pro illorum qualitate, plena, & indeficiens relinquenda ſit. Sed ſi creditor quoq; pauper eſſet, ad huiusmodi alimenta; non quidem teneretur, quia prima caritas incipit à propria perſona, vt dixit Bald. in l. præſes C. de ſeruit. & aqua, per illum textum.

Hac tamen priuilegia dari conſtat pro alimentis præſtandis pro futuro, vel præſenti vitæ ſubſidio: nec porriguntur ad alimenta t pro ſubſidio præterito nõ ſoluta: nam ea priuilegijs deſtituta ſunt l. de alimentis C. de transf-

transact. sed indistinctè peti possunt ordinario iure, si iure actionis debebantur, nimirù si ab homine promissa sint, ita vt etiam absq; interpellatione sint præstanda l. libertis quos §. manumissis ff. de alim. & cibar. leg. Si autè iudicis officio debebantur, scilicet ex legis dispositione, non debentur, quia supponitur is, qui alendus erat, se ipsum alere potuisse, cum se aluerit, iuxta l. si quis à liberis §. sed si filius, & §. alimenta ff. de liber. agnosc. Fallit tamen hoc, & alimenta officio iudicis debita, & præterita debentur, si alendus pro eisdem alimentis æs alienum contraxerit, vt ex l. pater, & l. fin. ff. de in rem verso. Ita Bart. in cit. §. manumissis. dummodo debitor alimentorum interpellatus fuisset, l. aut si ante ff. de rei vendic. Imò etiam si æs alienum contractū nō esset, nihilominus ex die interpellationis, alimenta, quamuis præterita, pro futuris habentur, & debentur: ne aliàs malitiosè differrentur, & negarentur: vnicuiq; enim mora sua nocet l. in condemnatione §. vnicuiq; ff. de reg. iur. quæ quidem interpellatio vtpote pro re quæ debetur officio iudicis debet esse iudicialis l. cum postulassem, vbi glo. & scriben. ff. de damno infe. nulla tamē requiritur interpellatio vbi interpellandi facultas de-

deficit, vt paulò inferiùs habebimus. Quinimo vbi is qui alendus erat, æs alienum pro alimentis contraxit, & antea debitorem alimentorum interpellauit in iudicio, vt iam diximus; puto eum id quod debet recuperare posse ab eodem debitore alimentorum, cum priuilegio ante omnes illius creditores, non secus ac si alimenta ab eo peteret, secundùm supradicta: ne si aliter ipse excluderetur ab eisdem creditoribus, remaneret alimentis fraudatus tanquam debitor æris alieni contracti: & satis quidem iniquum esset si impensa in opportunum vitæ subsidium, non subrogaretur in locum alimentorum non solutorum, quibus creditores omnes postponerentur, secundùm iam dicta: regula enim est, vt subrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, quando subrogatur ad eundem effectum, vt in casu præsentis, secundùm Bart. in l. pater filium, 2. lect. n. 13. ff. de inoffic. testam. per tex. in l. cum in fundo S. si fundus ff. de iure dot. & colligitur ex cit. l. pater ff. de in rem verso. Præterea esset repellere homines ab huiusmodi misericordia si periculum huius impensæ recuperandæ subirent: quando scilicet non aliter donare impensam, sed tantùm opportunè succurrere

voluerunt. Eaque repulsa, esset etiam contra cit. cap. pasce 86. dist. vbi quilibet tenetur pascere fame morientem, ne aliàs eum occidere dicatur.

39 Præstita autem et alimenta necessaria, aut pietatis causa, aut repetenda erogata sunt. Si pietatis causa, non repetuntur l. ex duobus §. fin. ff. de neg. gest. nisi in casu textus in l. patrè C. de nupt. Si repetenda data sint, repetuntur, nempe vel vtili actione de in rem verso, puta si quis pro alimentis mutuo pecuniam dederit l. pater, & l. fin. ff. de in rem verso; vel actione negotiorum gestorum, si aliter alimenta subministraverit l. alimenta C. de neg. gest. dummodo tamen priùs interpellatus, fuerit qui alere tenebatur, isque dissimulauerit, vè dictum est per cit. l. aut si ante ff. de rei vèdic. in iudicio tamè opus erat eum interpellari si officio iudicis tenebatur, vt etiam dictum est: si verò iure actionis, sufficeret id extra iudiciu l. qui Romæ §. cohæredes ff. de verb. oblig. imò ipso iure interpellatum intelligitur in causa alimentorum, vt diximus per tex. in l. libertis quos §. manumissis ff. de alim. & cib. leg. quemadmodum omnibus casibus, vbi quid sub certa die debetur l. magnà C. de contrah. & committ. stip. Interpellatio tamen ex-

cu-

cusatur ubi non potest adhiberi propter absentiam, & urgentem alendi necessitatem, vel alio iusto impedimento, argum. l. item. quaritur §. exercitu ff. locati, & l. cum à matribus C. qui petant. tutor.

Creditor autem his casibus pro eiusmodi necessarijs impensis erogatis, recuperandis, si alitum quoque obligatum teneat, eodem privilegio fruitur, quo alendus frueretur, ut præferatur cunctis creditoribus eius, qui alere tenebatur, ne aliàs & ipse alitus obligatus remaneret, ut modò diximus. Vbi autem alitus nõ tenetur, creditor eandem prælationem mereri potest, si qui oportuit si vice subsidium euriens suppeditavit, ut etiã diximus. Consultius est creditor se gessisset si cessionẽ privilegij ab alito procurasset: ne aliàs ipsi imputaretur si id obtinere potuisset, & omisisset, ut ex l. veteribus ff. de pact. p. privilegia enim non nisi per cessionem trãferri videntur l. 2. C. de ijs, qui in prior. cred. loc. succ. l. cum alter C. de fideiussor. l. 2. C. de iure reip. lib. 1. c. cum similib. sed facilius quando causę, non personę concessa sunt, l. 3. §. fin. ff. de cõsib. ut est hoc privilegium pro alimentis, & facit l. privilegia ff. de reg. iur. quę quidem cessio, vel saltem pactum cedendi præ-

cedere debet alimenta l. Modestinus ff. de
 solut. Regula verò quando pietatis ergo,
 vel animo repetendi præstita censeantur
 alimenta non potest exactè assignari, sed ex
 facto contingenti animo repetendi colligē-
 dus est: nisi expressè cautū sit, ne de suo quis
 valeret: & exempla sunt in l. Nefennius ff. de
 neg. gest. in l. alimenta, & in l. si paterno C.
 eod. & ex l. at si quis §. sed interdum ff. de re-
 ligios. cum similib. Impensā autem in nutricē
 pro lacte infantium, indistinctè extra ordinē
 deberi, nempe præferri, constat in l. i. §. ad
 nutricia ff. de var. & extraord. cognit.

40 Præferendam t̄ deniq; puto creditoribus
 omnibus cuiuscunque prærogatiuæ, ac hypo-
 thecæ anterioris, & potioris, causam redem-
 ptionis captiuorum: præsertim ad eorum ani-
 mas, & corpora ex hostium periculis eripiē-
 da: p̄o enim plus valere debet pecunia pro-
 pria, quàm vita morituri, cap. non satis 86.
 dist. quæ quidem pecunia retenta, miserorum
 redemptio est, & absolutio, cap. sicut ij 47.
 dist. quamobrem vasa sacra, etiam iniuncta
 confringi, & cum alijs rebus ecclesiæ venun-
 dari leges iubent, cap. sicut omnino, cap. au-
 rum ecclesia 12. quæst. 2. l. sancimus nemini
 C. de sacros. eccles. Quantum verò ad has im-
 pen-

penfas erogatas recuperandas; captius re-
uersus rectè loco pignoris retineri potest vs-
quequo pretium suæ redemptionis restituat
l. 2. & per tot. C. de postlimin. cum similib.
Neq; minor prærogatiua debetur hic, quàm
in recuperandis impensis pro infirmitate, de
quibus nuper locuti sumus: quia hic, & ani-
mæ, & corporis salus attenditur, licèt redem-
ptio non sequatur: sufficit enim ad id curam
adhibitam fuisse, vt cautè probatur ex l. 1. §.
medicorù ff. de var. & extraord. cognit. Cō-
41 stat igitur ex prædictis impēfas in singula ex
septē operibus misericordiæ corporalis, pri-
uilegium ante omnes creditores obtinere.
42 Debentur † non secus ~~alimenta~~ extra
ordinem, vt omnibus præferantur, impensæ
quæ pertinent ad misericordiam spirituale,
nimirum ad docendum ignorantem: vt sunt
salaria, siue mercedes pro magistris artium
liberalium, quibusdam exceptis, vt in cit. l. 1.
& per totam ff. de var. & extraord. cognit. &
non sine ratione, liberalium artium tantum
meminit hic textus, quia pro mechanicis ap-
prehendendis, neque misericordia, neque
impensa opus est: pro liberalibus enim disci-
pulus magistro salarium soluit: pro mecha-
nicis verò magister discipulo. Eadem tandē
sen-

sententia prælationis locum obtinet in quibuscunq; impensis necessarijs pro animæ periculo vitando, secundùm proximè deducta.

- 43 Restat videamus † an pignus, vel priuilegium competens pro sorte, competat etiam pro accessionibus, nempe pro vsuris (loquimur tamen de vsuris prout sunt accessiones licitæ) siue pro eo, quod interest sortem non fuisse solutam loco, vel tempore opportuno: qua in re, quantum ad pignus vbi accessiones debentur tantùm naturaliter, siue officio iudicis, nempe si deductæ non sint in stipulatũ; pignus pro eis non tenetur, nisi saltèm nudo pacto de illis præstandis conuenerit l. solutum §. si in sortem, ff. de pign. act. l. per retentionem l. pignoribus C. de vsur. l. grege
- 44 §. fin. cum glo. ff. de pignor. Fideiussor † autem etsi obligetur simpliciter, tamen augeatur eius obligatio, vt extendatur ad vsuras inter creditorem, & principalem debitorem conuentas l. cētum Capuę ff. de eo quod certo loco: idque tamen non nisi in iudicij bonæ fidei locum obtinet l. quero ff. locati: & nisi expressè pro sorte tantùm obligetur fideiussor, vt in d. §. si in sortem, & in l. fideiussores magistratuum ff. de fideiussor. Ad hæc reducitur conclusio Bartolij in eod. §. si in sortem.

tem. Cum ergo pignus pro ſorte retineri poſſit pro uſuris conuentis tantum; ſequitur ut eadem uſuræ cum ſorte paſſibus æquis ambulēt, ita quod potior pro ſorte, potior quoque ſit pro uſuris conuentis tantum, ut confirmatur in l. Lucius ff. qui pot. in pign. non verò pro non conuentis, ut ex l. pecunia C. de priuil. fiſci: ſequitur etiam ut hypotheca tacita pro ſorte, non extendatur ad uſuras, quia ibi non conueniuntur uſuræ: ſequitur inſuper, ut neque priuilegia pro ſorte extendantur ad uſuras, quia nec ibi uſuræ conueniuntur.

Veruntamen præferuntur uſuræ conuentę cum priuilegio ſortis, ſi priuilegia hypothecam expreſſam ſecum habeant, ut ſi de ea ſibi cauerit mutuans ad rem emendam, iuxta l. licet C. qui pot. in pign. & l. quamuis ea C. de pignor. vel eadem ratione mutuans ad rem reficiendam, ſiue conſeruandam, qui licet cū priuilegio tacitam habeat hypothecam, ut in l. interdū, cum l. ſeq. ff. qui pot. in pign. iūſta l. i. ff. in quib. ca. pign. vel hyp. tac. tamen tacita non ſufficit, quia non poteſt continere uſuras conuentas, niſi expreſſa intercedat, ut modò dictum eſt. Nedum igitur hypothecę expreſſę cum tempore cōceditur, ut cum
 ſor-

forte trahantur vsuræ conuentæ; verùm etiã hypothecæ expressæ cum priuilegio, vt etiã colligitur ex sentētia textus in d. §. si in fortē, & concord. & præsertim in d. l. Lucius, vbi potioris ratio habetur: quoniam ambæ causę potiores in pignore habentur, altera scilicet vt anterior, vt in l. potior, cum rubrica, & tit. ff. qui pot. in pign. altera verò vt priuilegiũ habens, vt in l. interdum, & seq. & in l. licet, modò cit. iuncta l. qui in nauē, & l. quod quis ff. de priuil. cred. cum similib. itaque sicut vsuræ conuentæ vnus potioris debentur cum forte; ita vsuræ alterius potioris propter parem rationem, iuxta l. non possunt cum l. seq. ff. de legib. imò his casibus creditor potior ex priuilegio præfertur potiori ex tempore, vt in d. l. licet, & in l. interdum cum cõcordantib. itaque etiam maiori ratione priuilegium cū hypotheca expressa debet cum forte trahere vsuras conuentas. Non tamen † vniuersa debitoris bona sequitur, hæc hypotheca neque eius priuilegium, sed rem emptam, resectam, vel conseruatam duntaxat, pro qua principaliter expensæ erogatæ sunt siue mutuum datum, vt colligitur ex eisdem legib. & apertiùs habetur in §. his consequens Auth. de æqual. dot. nec obstat cit. l. interdum, cum l. seq.

De Concurſu, &c. Cap. X. 209

Uſeq. quòd impenſæ pro cibarijs nautarum præferantur ſuper nauis, ſeu mercibus: quia non pro nauis principaliter, ſed vt nauis ſaluua redderetur erogate ſunt. Itaq; nec ad cauſam mediatam prælatio extenditur, puta ad lucrum, & augmentum perceptum ex re empta, reſecta, vel conſeruata: quod etiam patet, quia priuilegia, nedum non extenduntur l. 2. C. de legib. verùm ne ad conſequentiam quidem protrahuntur, l. quod verò ff. eod. l. quod contra ff. de reg. iur. & cum hæc hypotheca cum priuilegio ſit ſpecialis, non extenditur ad alia bona, quàm ad rem ſpecialiter obligatam l. pignus C. de pignorat. act. imò neque ad pretium rei obligatæ extenditur l. 1. ff. de diſtract. pign. eòque minùs ſi pretium ſit mixtum, ſiue conſumptum, iuxta l. ſi alieni ff. de ſolut. cum ſimilib. ſi ergo fors reſtringitur ad rem tantùm, vbi priuilegium tenet; uſuræ quoque ad rem eandem reſtringuntur, cum ſortem ſequantur, vt iam dictum eſt. Sequitur etiam ex dictis, quòd quamuis cum ſpeciali hac hypotheca eſſent ſimul bona omnia debitoris obligata; nihilominus in alijs bonis haberetur ratio temporis, nõ priuilegij: quamobrem oportet emptorem eius rei ſpecialis eſſe cautum, vt pretium dirigat

D d . cre-

creditori potiori super ea re, iurisi ab eo cessione obtenta: prout etiam creditor ille sollicitus esse debet, vt pretium sibi tali modo dirigatur: tunc enim videtur pecunia immediate transire à solvente ad potiozem, vt ex l. sed et si §. i. ff. ad Maced. ne si aliter solueretur; alijs venditoris creditoribus cum hypotheca generali subiaceret, iuxta l. cum tabernam §. fin. ff. de pignor. & potior cum priuilegio, ac emptor præiudicium, & iacturam pateretur. 46 tur. Contra autem, vt hypotheca expressa pro accessionibus extendatur ad sortem debitam sine hypotheca ostendit glo. in cit. l. solutum §. si in sortem ff. de pignerat. act. per tex. in l. i. §. i. C. etiam ob chirogr. pecun.

Sed facilis erit obiectio; si creditor pro cõseruatione, siue refectione præfertur super re cõseruata, siue resecta duntaxat, secundum iam dicta per l. interdum, cum l. seq. ff. qui pot. in pign. & concordantib. sequitur ridicula consequentia, quòd medicus † non præferatur pro sua mercede, nisi super persona illius, cui curam adhibuit si eum sanauit: quemadmodum pharmacopola, & alij medicamenta præstantes: isti enim etiam exhibere medicinam videntur, vt ex l. i. §. medicorum, cum duob. §§. sequentib. ff. de var. &

ex-

extraord. cognit. prout & ipſe, qui alimenta præſtitit cum animo repetendi ea, non quidem tacitam hypothecam, & prælationem obtineret, niſi ſuper homine alio tantum, non autem ſuper bonis eius: quare prælatio in nihilum redigeretur, nec locum haberet niſi is, pro quo impenſum eſt fuiſſet ſeruus venalis l. niſi venalē cum l. ſeq. ff. de rei vendic. vel infans expoſitus l. 1. C. de infant. expoſ. vel captiuus redemptus l. 2. C. de poſtlimia. vel in alio ſimili caſu. Nec aduocatus præferretur, niſi ſuper bonis in lite obtenta deductis: textus enim in d. l. interdum, cum l. ſeq. ſe extendit ad plures caſus reſectionis, & conſeruationis, & conſequenter ad alios ſimiles non expreſſos, vt ſunt iſti ob fanitatē, & bona conſeruata, propter eandem rationem, iuxta l. non poſſunt, cum l. ſeq. ff. de legib. l. à Titio ff. de verb. oblig. l. tutela, cum glo. 2. ff. de legit. tutor. & ſcribentes in ead. l. interdum. Obiectioni tamen reſpondendū puto, eſſe totum verum, vt ſolum ſuper re, vel perſona reſecta, ſiue conſeruata detur prælatio, ſecundum hanc rationem: ſed medicus, pharmacopola, & ſimiles ad infirmitatem curandā, & aduocatus; alia ratione iuuantur, quia mercedem extra ordinem obtinent,

vt in l. i. & tit. ff. de var. & extraord. cogn. &
 pro alimētis pręstitis et si nō detur hypothe-
 ca, tamen alia priuilegia dātur, vt supra hoc
 48 eod. cap. deductū est. Et extra ordinem † de-
 beri aliquid, denotat, vt debeat non se-
 cundū formulam ordinariorum iudicum,
 sed auctoritate extraordinaria, hoc est extra
 solennem iudicandi ordinem l. ordo ff. de
 public. iudic. & facit l. sed & si §. si feriæ ff. ex
 quib. caus. maior. & l. omnes omnino C. de
 annon. & trib. lib. i o. nempe secundū equi-
 tatem, ad quam exercendam in quibusdam
 casibus, æquitate dignis, dignabantur Pręto-
 res, Præsides, Præfecti, alijque supremi magi-
 stratus l. i. §. est autem ff. de exercit. act. & ex
 Sueton. in Domit. cap. 8. in princ. suspen-
 sa interim ordinariorum iudicum iurisdictione
 in similibus causis l. i. §. ad nutricia, & per
 totā ff. de var. & extraord. cognit. Vnde quod
 sub eadem æquitate debetur, deberi constat
 extra ordinem aliorum creditorum, quan-
 tumuis anteriorum, & potiorum, vt illis præ-
 feratur: hæc enim æquitas meretur extraor-
 dinarium ius, nempe vt exerceatur extra ius
 ciuile l. si quis sepulchrum, vers. non tamen
 ff. de religiof. & facit l. pecunia C. de priuil.
 fisci. Imò meretur etiam extraordinarium

De Concursu, &c. Cap. X. 213

Iudicium l. cum filiusfam. ff. si cer. pet. nempe
vt causa summam cognoscatur l. à Diuò Pio
§. si super ff. de re iudic. Aliàs superuacuum,
& inutile fuisset viros tam supremæ iurisdic-
tionis, ac auctoritatis ita dignari, suspensa
interim iurisdictione iudicum ordinariorum,
vt diximus. Et ne termini confundantur,
vbi legimus omnia iudicia esse extra ordinem,
vt in §. fin. Inst. de interd. id intelligitur
extra subtilem formulam, siue ordinem verbo-
rum, qui antiquitus adhibebatur in actione
proponenda l. actio ff. de neg. gest. sed po-
stea sublatus fuit l. 1. & 2. C. de formul. & im-
petr. Nos autem loquimur de causis, quæ
merentur æquum ius, & summarium iudiciũ,
sicut iam deductum est. Præterea mercedes
medicorum, & similibus medicinam exhiben-
tium, computantur cum impensis infirmita-
tis, quæ, vt etiam deductum est, præferun-
tur hypothecis, ac priuilegijs quibuscumque,
siue sanetur, siue moriatur infirmus. Cæte-
ra ad materiam concursus dispersa sunt
in iure, præsertim in titulis de pignore tra-
ctantibus: siquidem cunctos casus præla-
tionis in concursu enumerare, penè im-
possibile, & potius laboriosum, quàm sub-
tile esset.

Scri-

214 Antonij Galisij

Scribendam hæc ego Antonius Gallius
V. L. D. ad Dei laudem, & gloriam, &
commodum studiosorum iuris. Anno à mun-
do redempto millesimo, sexcentesimo sexa-
gesimo octavo. In alma Vrbe Neapolis.

F I N I S.

IN-

INDEX

Eorum, quæ in hoc Opere continentur.

A

- Actio reuocatoria quibus, & contra quos datur, cap. 9. num. 12. pag. 142.*
- Actio reuocatoria qualiter datur in subsecundum principalis debitoris, cap. 9. num. 13. pag. 142.*
- Actio reuocatoria datur contra eum, qui priuilegium habet: & qualiter pro eo, cap. 9. n. 17. 146.*
- Actio reuocatoria dabatur olim intra annum utilem: hodie intra quadriennium continuum: sed solum contra recipientem ex causa onerosa: nam contra recipientem ex causa lucratiua, perpetua reuocandi actio creditorum datur, cap. 9. num. 18. 147.*
- Actio reuocatoria datur ex clausula generali cuicumque inhabili, iuste impedito, & miserabili, cap. 9. num. 21. pag. 148.*
- Actio reuocatoria complectitur omnes titulos, tractantes de condictione, reuocatione, & similes, qui maximam partem iuris civilis absorbent, sed usplurimum ad regulas huius capituli reducuntur, cap. 9. n. 22. 159.*
- Equitas faciendi quod uni non nocet, & alteri prodest, uti scripta, rigori prefertur, & seruanda est, etiam si alteri parum noceret cap. 10. n. 20. 178.*
- Equitas faciendi quod uni non nocet, & alteri prodest, habetur pro lege expressa cap. 10. n. 22. 180.*
- Alimenta debentur ante omnes creditores, tam in bonis eius?*

I N D E X

<i>eius, qui alere tenetur, quàm eius, qui alendus est: dummodo hic aliunde non habeat, nec mendicare possit, nec et liceat. Secus tamen si creditor quoque pauper esset cap.</i>	196
<i>10. num. 37.</i>	196
<i>Alimenta praterita qualiter, & quando debeantur cap. 10</i>	199
<i>num. 38.</i>	199
<i>Alimenta praterita qualiter, & quando repeti possunt cap.</i>	202
<i>10. num. 39.</i>	202
<i>Avaro curator non datur cap. 6. num. 4. & per duos num. sequentes.</i>	73
<i>Avarus tres habet à natura curatores cap. 6. num. 6.</i>	74
<i>Aurum à quocunque metallo commodè separatur cap. 8.</i>	126
<i>num. 30.</i>	126

B

B ona fides in dubio prasumitur in recipiente, sed requiritur, ut sit continua quousque pecunia recepta consumatur: fraus vero probanda est: & quando prasumatur, cap. 9. num. 9. & seq.	140
<i>Bona semel in domum conductam inuecta, & illata, etiam si inde extrahantur, nihilominus locator ea in re pignoris taciti persequi potest, cap. 10. num. 11.</i>	166
<i>Bonorum publicatio quomodo procedebat antiquitus, quomodo hodie cap. 7. n. 5.</i>	86
<i>Bonorum publicatio quando non extendatur ad bona futura cap. 7. num. 10.</i>	90
<i>Bonorum administratio reo non prohibetur antequam condemnatur: neque post sententiam, à qua appellavit: & quando dicatur alienari in fraudem, cap. 7. num. 11</i>	90
<i>75.</i>	90

I N D E X

C

- C** Arcere detentus quando inualidè agat, vel ex eo actu restituatur in integrum, cap. 7. n. 8. 89
- Causa onerosa prafertur lucratiua in actione personali, etiam auocando solutum: secus in actione hypothecaria, cap. 9. n. 8. 140*
- Ciuitas Romana restituitur, & reuocat solutionem, & alienationem uti pupilla, cap. 3. num. 2 39*
- Clausula, ut specialis obligatiua generali non deroget, etsi non apponatur in stipulationibus, tamen uti solita cefsetur apposita, cap. 10. n. 19. 177*
- Condemnati antiquitus, aut solum qua iuris ciuilibus sunt amittebant, aut fiebant serui pena, & priuabantur commodis iuris ciuilibus, & gentium, cap. 7. num. 3. 84*
- Condemnatus, & proscripius ubi bona non amittunt, illa valide disponunt, cum persona libera sit, cap. 7. n. 6. 88*
- Condemnatus, & proscripius quando puniri, vel eorum bona auferri possint extra territorium iudicis condemnantis, cap. 7. num. 12. 91*
- Condemnatus, & proscripius, quorum bona fuerunt publicata, disponunt alia bona sua, extra locum iudicis condemnantis existentia: & ubique administrant aliena bona, cap. 7. num. 14. 93*
- Condemnatus, & proscripius restituti ex indulgentia principis, quando, & qua bona recuperent: & in num. sequenti, cap. 7. n. 16. 95*
- Consuetudo, legum omnium instiffima cap. 8. n. 12. 114*
- Contrariorum eandem esse disciplinam quomodo intelligatur, cap. 6. num. 5. 73*
- Creditor cum priuilegio prafertur inter alios in actione personali, etiam si alius sententiam obtinuerit: non tamen reuocat quod solutum est, cap. 1. n. 22. 20*

Ec

Cre-

I N D E X

- Creditorum ex causa lucrativa concurrunt cū alijs ex causa onerosa: sed postponuntur duobus casibus, nempe in actione personali, & viuente donatore, siue eius heredibus filijs tantum cap. 10. n. 16. & in num. seq.* 171
- Creditoris arbitrium quando refranatur cap. 10. num. 18. usque ad tot. n. 24.* 176
- Creditoris arbitrium refranatur in gratiam debitoris, ut executio fiat super illis rebus, qua minus debitori nocet cap. 10. num. 21.* 179
- Creditoris arbitrium non est refranandum in actione, sed in executione cap. 10. n. 23.* 180
- Creditorum in actione personali sine priuilegio, quādo praefertur inter se: sed si quis priuilegio fruatur, praefertur alijs, etiamsi sententiam obtinuerint: non tamen reuocat solutum, siue sententiam executioni demandatam cap. 10. n. 25.* 183
- Creditorum in actione personali cum priuilegio, quem praerogatiua ordinem inter se conseruent cap. 10. nu. 26. & per omnes numeros seqq.* 183
- Creditor ad rem reficiendam praefertur actioni depositi irregularis: non ita creditor ad rem emendam, vel construendam si careat hypotheca cap. 10. n. 28.* 185
- Creditor ad merces emendas absque cautela pignoris, praefertur alijs mercatoris creditoribus in actione personali super mercibus emptis cap. 10. n. 29.* 186
- Creditor, cuius pecunia res fuit empta, si tamen non ad id pecuniam dederit, non praefertur super re empta: quod fallit in pupillo, ecclesia, & alijs qui sub curatore reguntur, ac in dote, & milite cap. 10. n. 30.* 186
- Creditori ad rem reficiendam, emendam, vel construendam, praefertur fiscus, & dos, quamuis creditor ille hypothecā haberet: non tamen si anterior esset hypotheca: & quando secus cap. 10. n. 31. & in duob. numeris seqq.* 187
- Creditor ad rem reficiendam, emendam, vel construendam, etsi*

I N D E X

11 <i>essi gaudeas hypotheca expressa non praefertur, nisi super eadem re tantum, pro qua principaliter expensa erogata sumus non super eius pretio, neque super lucro, ex ea re proueniense: & qua cautela sit creditori, ut super pretio praeferatur cap. 10. n. 45</i>	208
12 <i>Curator principis ab alijs differt: & qualiter iure minoris restituatur princeps aduersus gesta per curatorem, sine per alios ministros cap. 2. n. 7</i>	31
13 <i>Curatorem habentes, minoribus exaquantur: & qui sint isti cap. 6 n. 1</i>	67
14 <i>Curatoris datio sine alia interdictione prohibet illi, cui datur, bonorum administrationem cap. 6. n. 9</i>	77
15 <i>Curatorem habentes, intra qua tempora restituantur postquam curator cessauit cap. 6. num. 10.</i>	78

D

D <i>Exportatus amittit uniuersa bona, etiam futura c. 7. num. 9.</i>	90
16 <i>Depositum irregulare, nempe quod in quantitate sine spe usurarum custodiendum datur, praefertur depositarij creditoribus in actione personalicap. 10. n. 27</i>	185
17 <i>Diuisio ubi commodè fieri non potest, habetur ac si nullo modo fieri posset cap. 8. n. 29.</i>	126
18 <i>Donator quando teneatur in solidum absque beneficio, ut deducatur ad alienum, & ne egeat cap. 10. n. 17.</i>	174
19 <i>Doti dari actionem in subsidium bonorum uiri ad rem à viro emptam: ex pecunia dotis, quid imponet dum mulier super omnibus bonis uiri habet hypothecam directã cap. 1. n. 5. & seq.</i>	8
20 <i>Doti in vendicandis suis rebus, & pecunia extantibus, quantum datur praerogativa plusquam illi, qui privilegio nõ gaudet cap. 1. n. 10.</i>	10
21 <i>Dot. putativa obtinet privilegia uera dotis in vendicandis</i>	

I N D E X

<i>dis rebus dotalibus extantibus cap. 1. num. 11.</i>	11
<i>Doti non succurritur, nisi in casibus iure expressis, inter quos facultas auocandi pecuniam, & alias res dotalis consumptas non legitur cap. 1. n. 15.</i>	13
<i>Dotis causa multis casibus postponitur cap. 1. n. 16.</i>	14
<i>Dotem in concursu praeferri, quomodo procedat c. 1. n. 24. & seq.</i>	24
<i>Doti datur tacita hypotheca, quae praefertur contra aliam tacitam, licet anteriorem, sed super bonis viri tantum, & eorum qui dotare tenentur, vel dotem promiserant: contra alios vero non datur nisi rei venditio, si penes eos res dotalis extant: si autem non extant, dos praefertur creditoribus in actione personali c. 1. n. 25.</i>	29
<i>Doti quando datur auocatio pecuniae, ac aliarum rerum dotalium extantium, & consumptarum c. 1. n. 26.</i>	26
<i>Dos quando non praeferatur mutuanti ad rem reficiendam, emendam, vel construendam cap. 10. n. 33.</i>	189

E

E cclesia, & cuncta loca pia renocant alienata, quia vel restituntur instar minoris, facti maioris, intra quadriennium à die laesionis, vel inualidè agunt, & qualiter praescriptione excluduntur c. 4. n. 1.	42
<i>Excommunicatio non interdicitur bonorum administratio cap. 7. num. 20</i>	98
<i>Excussionem opponens, tenetur assistere, ac respondere in iudicio excussionis, nisi iudicium sit summarium: puta si opponatur excussio principatis debitoris, vel fideiussoris, vel ultimi creditoris causa vitandi circuitus c. 10. num. 24.</i>	181
<i>Executio sententiae, aliarumque scripturarum, quae sententiae sunt aequales, quibus casibus impeditur c. 10. n. 7.</i>	160
<i>Extra ordinem aliquid deberi, quid denotet c. 10. n. 48.</i>	212

Fi-

I N D E X

F

F ictio submittitur veritati, ita ut extrema, quae requirantur in veritate, debeant esse habitia in fictione	117
cap. 8. num. 18.	117
Fideicommissi bona alienata, siue illorum pretium, qualiter auocari possint	119
cap. 8. n. 23.	119
Fideiussore excusso deuenitur ad possessores rerum debitoris	18
cap. 1. n. 19.	18
Fideiussor pro sorte quando teneatur ad vsuras	206
cap. 10. num. 44.	206
Filiusfam. non fruitur priuilegio renocandi solutū, quod minor renocaret, nisi & ipse minor sit	148
cap. 9. numero 19.	148
Fiscus posterior excluditur tam ab expressa, quam à tacita hypotheca priuatorum anteriori	17
c. 1. n. 18.	17
Fiscus, & dotem pari passu ambulare, quomodo procedat, & quando secus	22
c. 1. n. 23	22
Fiscus pecuniam, aliasque res suas, quas alienauit, non renocat licet extant	28
cap. 2. n. 1.	28
Fiscus vno tantum casu renocat pecuniam solutam	28
cap. 2. num. 2.	28
Fiscus praefertur mutuanti ad rem construendam, reficiendam, & emendam, & alijs in actione personali	29
cap. 2. num. 3.	29
Fiscus nunquam est creditor absque hypotheca	29
cap. 2. n. 4. pag.	29
Fiscus non restitatur aduersus gesta per principem, vel eius vicarium: sed aduersus gesta per curatores, seu procuratores principis	29
cap. 2. n. 5	29
Fiscus canis mordens ante latratum	31
c. 2. n. 6.	31
Fiscus nunquam calumniari, sed potius uinci permittitur sub bono principe	33
c. 2. n. 8.	33

Fi-

I N D E X

<i>Fiscus quando careat hypotheca, & quando postponatur omnibus creditoribus cap. 10. num. 32.</i>	188
<i>Fiscus praefertur doti, etiam super rebus dotalibus in causa primipili, seu annona militaris: sed in subsidium bonorum viri: non tamen res dotalis tenentur si aestimatae sint cap. 10. n. 34</i>	189
<i>Fraudare dicitur creditores, qui recusat recuperare, non qui recusat acquirere c. 9. n. 10</i>	141
<i>Fraus tanti aestimatur, quanti actor in litem iuraverit cap. 9. n. 11.</i>	141
<i>Fructus in actione reuocatoria, qualiter sint restituendi cap. 9. n. 14</i>	142
<i>Funeris impensa praeferuntur hypothecis, etiam expressis, & uniuerso ari alieno: ac etiam doti, & super rebus dotalibus quantumuis inaeestimatis: modo non sint exorbitantes, ac bona fide cum animo repetendi sint erogatae cap. 10. n. 35</i>	190

H

H <i>ypotheca conuentionalis, quibus modis contrahatur cap. 10. n. 1.</i>	157
<i>Hypothecam conuentionalem, seu expressam habentes, quomodo inter sese praeferantur c. 10. n. 9.</i>	165
<i>Hypothecam tacitam, seu legalem habentes, concurrunt cum hypotheca conuentionali: & quomodo inter sese praeferantur cap. 10. n. 10.</i>	166
<i>Hypotheca pro usuris, extenditur ad fortem debitam sine hypotheca cap. 10. n. 46</i>	210

I N D E X

I

I mpensa pro rapto redimendo, omnibus creditoribus praefertur: & qualiter repetatur c. 10. n. 40.	104
Impensa pro singulis operibus misericordia corporalis, pri- vilegium ante omnes creditores obtinent c. 10. n. 41.	205
Impensa pro docendo ignorante artes liberales, ac alij sumptus pertinentes ad opera misericordia spiritualis, praeferuntur omnibus creditoribus c. 10. n. 42.	205
Infirmitatis impensa non exorbitantes, & bona fide cum animo repetendi erogata, ex aquatur impensis funeris, & praeferuntur omnibus creditoribus, siue in ultima, siue in alijs infirmitatibus erogata sint c. 10. n. 36.	193
Interdicti ad sui damnium quò sint, & qualiter, & ex quo tempore tales fiant c. 7. n. 1	81
Iudex quando teneatur auxilium prestare iudici aliena iurisdictionis cap. 7. n. 13.	92
Iuramentum pueris plura rōmineres absurda, si contra- ctum inualidum, vel rescindendum firmaret. cap. 5. nu- mero 9.	55
Iuramentum tres debet habere comites, iustitiam, feliciter, iudicium, & veritatem, qui deficiunt in contractu pu- beris inualido, vel rescindendo c. 5. n. 10.	56
Iuramentum excludere actionem de dolo, & habere vim transactionis quomodo intelligatur c. 5. n. 12.	58
Iuramentum super contractu per se valido, non est inane, sed magni ponderis c. 5. n. 15.	62
Iuramentum nunquam alterat naturam actus, in quem ca- dit: nec est ubi non est iustitia, iudicium, & veritas c. 5. num. 16	63
Iuramento suo licet iniusto contravenire nemini permitti- tur, nisi auctoritate ecclesia: & quando aliter cap. 5. num. 17	64

I N D E X

Iuramentum quando purè, vel sub conditione relaxandū sit cap. 5. num. 18. 64
Iuramentum remittere pertinet ad Papam, ac ad alios dignitatem, vel iurisdictionem episcopalem habentes x. §. num. 19. 65
Ius commune nō cogit principem, vel iudicem vnius regni, ut alteri alius regni opem ferat: sed id ex convenientia seruandū est: ius autem commune canonicum omnes simul cogit cap. 7. n. 15. 94

L

L *Ex posterior quod non exprimit, censetur reliquissē legi anteriori: quod verò non exprimit anterior, suppletur per posteriorem c. 5. n. 8 55*

M

M *Ediculus, & similes, qui medicamenta exhibent, quosure preferantur alijs creditoribus pro mercede sui muneris cap. 10. n. 47. 210*
Merces, seu venalia qualiter, & quando sub obligatione contineantur cap. 8. n. 6. usque ad tot. n. 10. 106
Mercium obligatio non durat, nisi dum merces extant pecunes debitorem: & alienata exierunt ab obligatione, quāuis creditor cauerit sibi ne venderentur, & ut venditas renouare posset cap. 8. n. 8 110
Merces emptæ, sed non extractæ à taberna exierunt ab obligatione taberna: non tamen eas renouaret emptor, si iterum vendita reperirentur, & extractæ: sed actione ex emptio contra venditorem ageret c. 8. n. 10 112
Meretrix curatore opus non habet cap. 6. n. 2. & per num. sequentem. 69
Meretrices unde lupæ cognominentur cap. 6. n. 3. 70

Mi-

I N D E X

- Minor consumptam pecuniam condicit à primo recipiente, non autem ab eo, cui recipiens, iterum eandem pecuniam soluit, nisi voluntate minoris soluerit: secus in pecunia extanti cap. 5. num. 1. & seq.* 47
- Minori restitutio datur, tam contra tutorem, vel curatorem, quam super bonis alienatis, cum facultate variandi ad libitum cap. 5. num. 3* 48
- Minor, factus maior, restituitur intra quadriennium, vel quinquennium cōtinuum aduersus gesta in minori etate: & quando tempora hac incipiant, & quando maiora tempora concedantur c. 5. n. 4.* 48
- Minoris contractus nunquam est omnino firmus: & quia maior cautela ibi possit adhiberi cap. 5. n. 5.* 50.
- Minorem 25. annis in spiritualibus haberi pro maiore, intelligitur in iuramento super cōtractibus quatenus valent cap. 5. n. 11.* 58
- Mobilium obligatione, ac appellatione continentur mōnētia cap. 8. num. 2.* 104
- Mobilia cuius exigui valoris esse debeant, ut ea distracta creditor persequi non possit iure pignoris c. 8. n. 11.* 113
- Mobilia ad quotidianum usum debitoris pernecessaria, sub generali pignore non continentur c. 8. n. 13.* 114
- Mobilia separata à nomine totali obligato, exierunt ab obligatione: & quia dicantur separata c. 8. n. 25.* 121
- Mobilia separata dicuntur à nomine totali obligato, & exierunt ab obligatione, quia scilicet effossa, & incisa sunt, quamuis in eodem loco obligato reperiantur, ut sunt lapides, ligna, & similia: & quamuis effossa, vel incisa sint post obligationem c. 8. n. 26.* 122
- Mulier, etiam extra causam dotis reuocat unā cum fructibus, & omni diminutione refecta, id quod non pro se, sed pro alijs obligata soluit c. 9. n. 20.* 149
- Muto, ac surdo simul, siue muto tantum, ac surdo tantum, ipso iure bonis interdicitur c. 6. n. 8* 77

I N D E X

N

Nomina debitorum, quando mobilium, vel immobilium, vel utriusque appellatione cōsineantur cap. 8. n. 3. pag. 104
 Notorium non est aequale, sed proximum sententia cap. 7. num. 2 84

O

Obligatio super mobilibus comprehendit etiam pecuniam, & durat quoad res pignorerata durat cap. 8. num. 1. 103
 Obligatione generali bona futura comprehenduntur: ac etiam iura, & actiones futurae c. 8. n. 4. 105
 Obligatio specialis, res non perpetuo permanens non continet, neque pecuniam repositam, ut mutuo daretur, prout neque sub legato continentur c. 8. n. 7 108
 Obligatio nominis uniuersalis, quod constat ex partibus distinctis, relaxat à pignoris nexu partes, quae minuantur, & amplectitur, quae augentur non tamen, quae augentur post mortem debitoris, nisi aliquid fieret causa complendi negotium captum à defuncto cap. 8. num. 14. usque ad tot. num. 23 115
 Obligatio nominis uniuersalis non extinguatur, etiamsi ad unam partem nomen redigatur, nisi prorsus extinguantur omnes partes c. 8. n. 15. 116
 Obligatio nominis uniuersalis, quare partes, quae separantur relaxat à pignoris nexu: partes uero, quae uniantur includit in pignore cap. 8. n. 16 116
 Obligatio nominis uniuersalis quos fructus comprehendat cap. 8. num. 21 118
 Obligatio nominis totalis, quod constat ex partibus inter se se

I N D I E X

- se se compactis, vel coherentibus: vel nominis totalis simplicis, comprehendit mobilia, quae perpetui usus causa ibi sunt, & quae deo acta sunt, ut ibidem iterum collocanda sint c. 8. n. 24. usque ad tot. n. 26* 121
- Obligatio rerum, quae cum alijs miscetur, confunduntur, connectuntur, vel mutantur, qualiter dures, vel extinguatur: & quae, & quando eiusmodi res his casibus separari possint inter se, vel communes fiant, vel mutantur in aliam speciem, necne. cap. 8. num. 27. & per omnes numeros sequentes.* 123
- Obligatio extinguitur ubi species obligata mutatur, ita ut ad pristinam naturam redire non possit cap. 8. num. 31. pag.* 127

P

- P***ecuniam dotalem non reuocat mulier contra uirum, sed contra uirum: & uiro non soluendo existente, uēdicat rem, ex ea pecunia emptam c. 1. n. 4* 7
- Pecuniam, & alias res dotales, recipientes functionem in genere, maritus distrahere potest c. 1. n. 7.* 9
- Pecunia, aliarumque rerum dotantium consumptarum, mulier non reuocat quantitatem, uel aestimationem cap. 1. num. 12.* 11
- Pecunia dotalis libera ad libitum uiri, licite soluitur, & recipitur cap. 1. n. 13.* 12
- Pecunia dotalis cum soluitur recusari non potest, ubi alioqui libera sine uinculo soluitur, cap. 1. n. 27* 26
- Pecunia minoris, à quo possit recusari cap. 5. n. 2* 48
- Pecunia destinata ad praedium emptionem, non continentur sub obligatione mobilium, sed sub appellatione mobilium: & quid hoc importet c. 8. n. 5* 105
- Pecunia, bona fide mixta penes tertium, nec à pupillo reuocatur cap. 8. n. 28.* 124

I N D E X

<i>Pecunia hereditaria reuocatur per creditorem hereditarium, si posteriori creditori, vel legatario soluta fuerit: in subsidium tamen si hereditas non sit soluendo, & si haeres non careat inuentario c. 9. n. 1</i>	134
<i>Pecunia extans reuocatur actione dominica, vel hypothecaria, sicut qualibet corpora extantia: etiamsi bona fide retineatur c. 9. n. 2.</i>	136
<i>Pecunia vel alia res consumpta, quando dicantur extare sicut c. 9. n. 3.</i>	137
<i>Pecunia siue alijs rebus consumptis, dominium, & hypotheca super eis, mutantur in actionem personalem cap. 9 num. 4.</i>	138
<i>Pecunia subiacet hypotheca dum est inter bona debitoris cap. 9. n. 5.</i>	138
<i>Pecunia soluta creditori, non reuocatur per alios creditores: & quando secus c. 9. n. 6.</i>	139
<i>Pecunia soluta ex causa lucrativa, licet absque fraude recipiens, sed cum fraude solventis tantum; reuocatur per creditorem ex causa onerosa cap. 9. n. 7.</i>	140
<i>Pecuniam solutam sub conditione non reuocat ille, qui tempore solutionis non erat creditor: licet postquam comparuit uti creditor sequatur conditio c. 9. n. 15</i>	144
<i>Pecunia quando dicatur soluta, siue alia res alienata in fraudem futuri creditoris cap. 9. n. 16.</i>	144
<i>Pharmacopola qualiter pro pharmacis praferatur cap. 10. num. 47.</i>	210
<i>Pignus pratorium quid, cap. 10. n. 2.</i>	157
<i>Pignus iudiciale quid, cap. 10. n. 3.</i>	158
<i>Pignus rei aliena, quamuis furto subtrahita, publico feneratori traditum, non potest verus dominus vindicare, nisi pecunia mutuata cum usuris prius restituta fuerit: & quando aliter cap. 10. n. 4.</i>	158
<i>Pignus rei aliena priuato feneratori traditum, semper vendicatur per verum dominum: & quando etiam pecunia pro</i>	

I N D E X

<i>pro pignore luendo soluta repeti possit c. 10. n. 5.</i>	159
<i>Pignus pratorium concurrens cum alijs hypothecis c. 10. n. 12. pag.</i>	168
<i>Pignus pratorium si plures obtinuerint, quamuis diversi tituli sint, inter se temporis prerogatiuam conseruant cap. 10. num. 14.</i>	169
<i>Pignus iudiciale concurrens cum alijs hypothecis cap. 10. num. 15.</i>	170
<i>Populum per se sine administratore agere difficile est cap. 3. num. 7.</i>	41
<i>Possidentis conditio semper melior: occupantis uero non semper cap. 10. n. 6. & in duobus numeris seqq.</i>	159
<i>Possessio data à iudice, seu pignus pratorium, quando cateris ad eandem possessionem concurrentibus communicetur ipso iure, uel communicandum sit etiam à iudice cap. 10. n. 13.</i>	168
<i>Pretium, & res emptæ ex pretio, quando loco rei uenditæ succedant cap. 8. num. 17.</i>	117
<i>Pretium, & res emptæ ex pretio non succedunt loco rei uenditæ, nisi in uniuersalibus capacibus pretij, seu pecuniæ, uel rei emptæ cap. 8. n. 19.</i>	117
<i>Pretium, & res emptæ ex pretio succedunt loco rei uenditæ in uniuersalibus, si taudantur sub uniuersali, non uero si separata relinquuntur cap. 8. n. 20.</i>	118
<i>Pretium, & rem emptam ex pretio succedere loco rei uenditæ in uniuersalibus operatur, ut res uendita liberetur à pignore, non tamen à dominio: & quid si dominus semel elegerit accipere pretium cap. 8. n. 22. & seq.</i>	119
<i>Princeps pro utilitate unius potest alteri paruum præiudicium inferre: sed pro utilitate publica magnum: imò bona potest auferre, soluto tamè iusto pretio c. 7. n. 18.</i>	97
<i>Principis qualiter omnia esse dicantur cap. 7. n. 19.</i>	98
<i>Priuegia quando restringenda, uel amplianda sint cap. 1. num. 21.</i>	118

Pri-

I N D E X

- Prinilegia vni competuntia, consortibus communicantur in causis indiuiduis cap. 3. n. 4.* 38
- Prinilegiatus impedit executionem sententia, & praferatur, sed inter aequales in actione cap. 10 n. 8.* 163
- Prinilegia silent inter hypothecas, & non praferuntur, nisi ubi iure exprimitur, ut vincant hypothecas cap. 10. n. 9.* 165
- Prodigo dicitur bonis interdictum iudicis decreto mediante: furioso autem ipso iure: quemadmodum ceteris insanis: & quam sit ratio differentia cap. 6. n. 7.* 75

R

- R** *Elegato, & condemnato ad carceres, bonorum administratio non aufertur cap. 7. n. 7.* 88
- Religiosus, qui non possidet in communi, vel in particulari, si ad episcopatum promotus sit, vel ad laxiorem religionem dimissus; qua bona recuperet ex ijs, quae in seculo reliquit cap. 7. n. 17.* 96
- Resempta ex pecunia dotali, quando dotalis sit c. 1. n. 2.* 6
- Res damnosa empta ex pecunia dotali, etiam si non à viro, sed ab extraneo, est dotalis utiliter, ut super ea conseruetur mulieri dominiū si vir non sit soluendo c. 1. n. 6.* 8
- Res dotales aestimatas maritus distrahere potest, & maiori ratione pecuniam dotalem soluere cap. 1. n. 8.* 9
- Res dotales aestimatae extantes vendicantur ab uxore contra tertium: prout etiam pecunia dotalis extans, si vir non sit soluendo cap. 1. n. 9.* 10

S

- S** *Ernus pane hodie nemo fit, qui hunc natus est: unde illegitimi, & in seruitute nati excipiuntur, nisi habiles facti sint cap. 7. n. 4.* 85

Ta-

I N D E X

T

- T** *Aberna obligata, merces qua minuuntur ab ea, exēit ab obligatione: qua uerò augentur intrans: non tamē qua augentur post mortem debitoris, nisi aliquid fieret causa complēdi negotiū captū à defuncto c. 8. n. 9. 111*
- Textus in l. ex pecunia C. de iure dot. expēditur cap. 1. n. 1. usque ad tot. num. 4. 6*
- Textus in l. 1. in princ. ff. sol. matrim. expenditur c. 1. n. 14. & per duos num. sequentes. 12*
- Textus in l. pecunia C. de priuil. fisci, enucleatur c. 1. n. 17. usque ad tot. num. 23. 16*
- Textus in l. pecunia C. de priuil. fisci, loquitur cum fiscus est anterior, & excussis bonis principalis debitoris: nec extenditur ad dotem, sed locum obtinet in solo fisco, & in solo casu, de quo loquitur cap. 1. n. 20. 18*
- Textus in auth. sacramenta C. si aduers. vendit. ruminatur cap. 5. n. 6. & per omnes numeros seqq. 51*
- Textus in auth. sacramenta C. si aduers. vendit. plures habet intellectus, sed verus est, ut habeat locum in contractu puberis quatenus ualet cap. 5. n. 7. 52*
- Textus in l. cum pater S. filius ff. de leg. 2. expenditur c. 5. num. 13. 59*
- Textus in cap. quamuis, de pact. in 6. alterat naturam iuramenti, & nihil operatur: quemadmodum similes textus exorbitantes cap. 5. n. 14. 60*

V

- V** *Uniuersitates, siue municipiorū, siue collegiorū, & similitū, stricto iure arrento non restituuntur c. 3. n. 1. 35*
- Uniuersitates, siue municipiorum, siue collegiorum, & similitū, tam magna, quam parua, largo iure ex clausula generali restituuntur cap. 3. num. 3. & per omnes numeros sequentes. 37*

Vni-

I N D E X

<i>Vniuersitas, an à restitutione in integrum petenda repellatur præscriptione cap. 3. n. 5.</i>	40
<i>Vniuersitatis contractus sola principis auctoritate firmatur cap. 3. n. 6.</i>	40
<i>Vniuersitatis contractus difficilius, quàm contractus minoris subſtinetur cap. 3. n. 8.</i>	41
<i>Vſura, ſeu acceſſiones quando debeantur cū hypotheca, vel priuilegio ſortis cap. 10. num. 43. & in duob. numeris ſeqq.</i>	206
<i>Vtilis dicitur cōtractus, qui damnofus nō eſt c. 1. n. 3.</i>	7

F I N I S.

Errata Corrigenda.

Pagina 10. linea 19. nam ſeruando, dic, & ſeruando. 16. 5. per textus, & Bulgar. ibi allegatos, dic, & glo. in §. fuerat Inſt. de action. ſecundùm textus, Bulgar. Ioan. & Azon. ibi allegatos. 41. 8. iure uti, dic, iure eam uti. 71. 4. promeruiſſe legitur, dic, promeruerit, vt legitur. 115. 3. renunciando eidem, dic, renūciando (quod neque neceſſe eſſet cum obligentur ſupellectilia in ſpecie) eidem. 116. 19. de reg. iur. dic, ff. de reg. iur. 131. 16. in fine, dic, in fine ff. de verb. oblig. 189. 7. cred. præferri, dic, cred. præferri lib. 10. 205. 11. cognit. dic, cognit. iuncta l. ſedan. ultro §. 1. ff. neg. geſt. In indice ſub litera A, ſuo loco, dic, Aduocatus qualiter pro ſua mercede præferatur cap. 10. n. 47. pag. ... In ſummarijs corrige ſequentes numeros, nempe cap. 5. num. 6. cap. 8. num. 10. 17. & 24. & cap. 9. num. 16. & dic, vt rectiùs ſub indice exarantur, incipientes per eadem ſua prima verba.

1914

523828

